FUNDAȚIA SOROS ROMÂNIA www.soros.ro

ACTIVITĂŢI EXTRAŞCOLARE ÎN RURALUL ROMÂNESC. DEZVOLTAREA DE COMPETENŢE CHEIE LA COPII ŞI TINERI

Echipa

Coordonatori:
Denisa Ionescu - Coordonator program
Raluca Popescu - Coordonator cercetare

Echipa cercetători:
Alex Vîrjoghe (Gugești)
Alexandra Grigore (Bunești)
Ana Berechet (Curcani, Jegălia)
Andreea Racleș (Cricău)
Andrei Crăciun (Scărișoara)
Maria Ștefănescu (Mihălceni)
Simona Ciotlăuș (Curcani, Jegălia)
Petru Isbășoiu (Dezrobiți)

DENISA IONESCU **RALUCA POPESCU**

ACTIVITĂŢI EXTRAŞCOLARE ÎN RURALUL ROMÂNESC. DEZVOLTAREA DE COMPETENŢE CHEIE LA COPII ŞI TINERI

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Corector: Gheorghe Iovan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Activități extrașcolare în ruralul românesc. Dezvoltarea de competențe cheie la copii și tineri / Fundația Soros. - București : Editura Universitară, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-606-591-327-1

316.334.55(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065913271

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2012
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Introducere 7

Rolul activităților extracurriculare în dezvoltarea copiilor și tinerilor 10
Caracteristicile activităților extracurriculare 10
Impactul activităților extracurriculare 12
Activitățile extrașcolare în România 15

Metodologia cercetării 21

Activitățile extracurriculare în comunitățile studiate – privire de ansamblu 24
Probleme ale comunității și școlii 24
Ce se înțelege prin activități extracurriculare? 26
Tipuri și tematici de activități extracurriculare 27
Ce reprezintă o activitate extracurriculară 31
Implicarea părților, colaborarea instituțională 32
Finanțarea activităților 34
Beneficii, competențe dezvoltate 35
Concluzii 41

Recomandări 45

Comunitățile studiate 49

Cricău 49

Scărișoara 58

Curcani 67

Jegălia 76

Bunești 85

Dezrobiți 95

Gugești 105

Mihălceni 113

Exemple de bune practici 122
Proiectul Bibliotecilor – comuna Jegălia, județul Călărași ... 122
Bostaniada – comuna Cricău, județul Alba 125
Culorile toamnei – comuna Bunești, județul Vâlcea 129
Obiceiuri sănătoase în Europa – comuna Gugești, județul Vrancea 131

Bibliografie 135

INTRODUCERE

Denisa Ionescu

A miza pe educație reprezintă astăzi modalitatea prin care societățile moderne îşi pot asigura dezvoltarea pe termen mediu şi lung. Educația văzută, însă, nu doar ca sistem formal guvernat de reguli stricte, ci educația ca un proces continuu de învățare, educația „autoadministrată", educația care se întâmplă nu doar într-un loc anume, ci care poate să aibă loc peste tot.

Poate că în contextul actual expresia „Ai competențe, ai parte!" este mult mai valabilă decât „Ai carte, ai parte!".

Echiparea cu competențe, cu un întreg arsenal de abilități, atitudini, aptitudini, valori, cunoştințe apare tot mai des în discursul public, în documentele oficiale despre educația continuă, despre ceea ce trebuie făcut pentru a reuşi în viitor. Ceea ce se spune nu reprezintă o noutate, nevoia de a avea un set de instrumente cu care să izbândeşti în viață fiind chiar foarte veche. Nou este contextul în care avem nevoie de acestea.

Ce mai face, astăzi, şcoala dintr-un om? Ce am vrea să învățăm la şcoală? Ce anume ne ajută să învățăm?

Prin cercetarea de față ne-am propus să răspundem la aceste întrebări şi, mai mult de atât, să oferim o imagine mai amplă asupra situației din mediul rural românesc. Este un spațiu unde găsim în continuare diferențe față de urban, unde este nevoie să se investească mai mult.

Am plecat de la experiența noastră în acest spațiu: *Programul de Dezvoltare Comunitară Integrată (2005-2009)*, *Reporter de liceu (2010)*, *Şcoală şi comunitate* (dezvoltat în

perioada 2008-2010, fiind un proiect dedicat copiilor rămaşi acasă, din comunităţi rurale din România; proiectul face parte din programul *Migraţie şi dezvoltare*).

Experienţa avută în proiectul *Şcoală şi comunitate*, ne-a arătat, pe de-o parte, că există un mare interes pentru activităţile extraşcolare (din partea profesorilor, copiilor, părinţilor, a altor persoane din comunitate), dar că trebuie să se acorde o atenţie mărită întregului proces care stă la baza dezvoltării activităţilor extraşcolare, a modului în care se realizează monitorizarea şi evaluarea rezultatelor care se obţin în urma implicării copiilor în aceste activităţi (*ce anume învaţă, cât învaţă, ce tipuri de competenţe, abilităţi li s-au îmbunătăţit, în ce măsură implicarea în astfel de activităţi îi ajută în mod real*).

Be Part of the Knowledge Generation este programul prin care ne vom concentra pe modul în care se întreprind acţiunile care ar trebui să ducă la dezvoltarea competenţelor cheie la copii şi tineri, în special la cei care provin din medii dezavantajate (de exemplu din mediul rural), din categorii sociale aflate în risc de marginalizare, acţiuni care ar putea să reducă diferenţele care există la nivel de acces la o mai bună educaţie, acces ulterior pe piaţa forţei de muncă.

Competenţa, aşa cum este definită în prezent, reprezintă o combinaţie complexă de cunoştinţe, aptitudini, valori, atitudini, dorinţe, care îl sprijină pe individ să acţioneze eficient, într-o manieră realistă, în general, dar şi într-un domeniu anume. Trebuie specificat faptul că performanţa unei persoane la locul de muncă, în relaţiile personale, în societate nu vine de la acumularea simplă de cunoştinţe, ci de la modul cum sunt combinate aceste cunoştinţe cu abilităţi, valori, atitudini, dorinţe, motivaţie şi cum sunt adaptate la specificul fiecărei persoane. Competenţa presupune un simţ al organizării, acţiunii, valorii.

Ne vom concentra pe stabilirea distanței între ceea ce este stipulat în *documentele oficiale* (de ex: *European Reference Framework of Key Competences*, noua lege a educației) şi *realitatea din teren* în termeni de: nevoia echipării copiilor şi tinerilor cu un set de competențe cheie care să le permită adaptarea la societatea actuală.

În lucrarea de față prezentăm datele obținute în urma celei mai recente cercetări realizate în mediul rural despre ce tipuri de activități extraşcolare se fac, care este percepția copiilor, a părinților, a profesorilor, a altor membri ai comunității despre rolul, importanța, utilitatea acestor tipuri de activități, caracterul lor educativ; care este percepția cu privire la ce sunt competențele cheie, de ce anume ar fi nevoie (în termeni nu doar de competențe - un termen mai puțin folosit în unele comunități - dar de abilități, comportamente) pentru adaptarea la viața de la oraş, de ex.

Lucrarea mai conține şi principalele concluzii care au reieşit în urma dezbaterii organizate pe marginea datelor obținute în urma cercetării, în 20 octombrie 2011.

ROLUL ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE ÎN DEZVOLTAREA COPIILOR ŞI TINERILOR

Raluca Popescu, Crăița Curteanu

Caracteristicile activităților extracurriculare

Activitățile extracurriculare vizează de regulă acele activități cu rol complementar orelor clasice de predare-învățare. Aria lor e dificil de delimitat. Pot fi excursii şi vizite la muzee, cinematografe, teatre, operă, balet, pot fi excursii şi vizite la instituții publice sau alte obiective de interes comunitar, pot fi vizite la alte şcoli, pot fi activități artistice, de hobby, cluburi tematice şi echipe sportive, pot fi activități legate de un ziar sau post de radio al şcolii, activități legate de protecția mediului, sau chiar activități legate de consilii ale elevilor.

Eccles şi Barber (1999) identifică cinci tipuri, în funcție de implicarea pe care acestea o presupun:

1. Prosociale (legate de biserică şi activități de voluntariat);
2. Sporturi de echipă (care se regăsesc în activitățile sportive care au loc în şcoli);
3. Implicare în activități de organizare în şcoli (consilii de elevi);
4. Artistice (implicare în piese de teatru şcolare, coruri etc.);
5. Cluburi şcolare (dezbatere, ecologie etc.).

Literatura din ştiinţele sociale care tratează subiectul activităţilor extracurriculare provine în special din spaţiul american şi se concentrează preponderent pe analiza impactului acestor activităţi în rândul elevilor implicaţi. Există câteva caracteristici de bază ale activităţilor extraşcolare:

a) în funcţie de sursă, *înglobează activităţile organizate de către şcoli şi care se desfăşoară în incinta şcolilor* (Feldman şi Matjasko, 2005).

b) au un *rol complementar rolului şcolii*, văzută ca sistem puternic formalizat de transmitere de cunoştinţe şi sunt venite din nevoia ca şcolile să „asigure experienţe care să susţină dezvoltarea în ansamblu a elevilor" (Holland şi Andre, 1987).

c) *depind de contextul mai larg, sunt parte a sistemului şcoală – familie –comunitate.* O definiţie de lucru a activităţilor extraşcolare ar putea include o abordare conformă cu teoria sistemelor ecologice, care tratează un fenomen ca parte din contextul şi reţeaua socială în care acesta se manifestă. Dezvoltarea adolescenţilor depinde de un întreg sistem de fenomene şi relaţii, iar activităţile extracurriculare reprezintă un element fundamental în reţeaua şcoală – familie – comunitate: „sunt parte din şcoli şi comunităţi şi sunt influenţate de familii şi colegi." (Feldman şi Matjasko 2005).

d) *oferă posibilitatea de exprimare şi explorare a identităţii, dezvoltă capitalul social al tinerilor.*

Activităţile extracurriculare precum cluburi de matematică, şah, limbi străine, dezbateri, consilii ale elevilor, formaţii şi orchestre şcolare, dans, teatru, sporturi de echipă şi cluburi sportive, cluburi de majorete, cercetaşi, activităţi religioase, etc. dau posibilitatea de exprimare şi contribuie activ la construcţia identităţii tinerilor (Eccles şi Barber 1999). Activităţile extraşcolare generează capital social şi uman şi constituie un mediu formator mai atractiv în afara contextului academic (Feldman şi Matjasko, 2005). Adolescenţii îşi formează

identitatea prin dezvoltarea de abilități, descoperirea de preferințe şi prin auto-asocierea cu alții (Eccles şi Barber 1999, Youniss et al 2002).

Participarea la activități extracurriculare îi ajută pe adolescenți să se înțeleagă pe ei înşişi prin observarea şi interpretarea propriului comportament din timpul participării la aceste activități. În plus, cercetările indică rolul important al activităților extracurriculare în dezvoltarea capitalului social în rândul celor care iau parte la ele (de exemplu, studiile lui Carnegie Corporation of New York, 1992; Newmann, Wehlage şi Lamborn, 1992).

Impactul activităților extracurriculare

Activitățile extracurriculare reprezintă un element prioritar în politicile educaționale întrucât au un impact pozitiv asupra dezvoltării personalității tânărului, asupra performanțelor şcolare şi asupra integrării sociale în general.

Participarea la activități extracurriculare structurate organizate de şcoli, spre deosebire de participarea la activități nestructurate (uneori incluzându-le şi pe cele organizate în şcoli) se asociază cu *rezultate pozitive în ceea ce priveşte dezvoltarea adolescenților* (Feldman şi Matjasko, 2005):

- performanță şi rezultate şcolare mai bune;
- coeficienți de abandon şcolar mai scăzuți;
- o stare psihologică mai bună, incluzând un nivel de stimă de sine mai bun, mai puține griji privind viitorul şi sentiment redus de izolare socială;
- un grad mai scăzut de abuz de alcool şi droguri;
- un grad mai scăzut de activitate sexuală în rândul fetelor;
- un nivel scăzut de comportamente delincvente, incluzând arestări şi comportamente antisociale.

Un studiu al lui Eccles şi Barber (1999) indică un impact diferit al activităților extracurriculare, în funcție de tipul lor:

- participarea în toate tipurile de activități extracurriculare corelează cu *creşterea rezultatelor şcolare*;
- participarea la activități sportive, administrativ-şcolare şi cluburi şcolare înregistrează *o probabilitate mai mare ca elevii să se înscrie la facultate* până la vârsta de 21 de ani;
- participarea la activități prosociale corelează cu *o rată mai mică de delincvență* în rândul elevilor participanți.

Indiferent de tipul activităților extracurriculare urmate, efectul acestora pare să fie în toate studiile realizate pe această temă unul pozitiv.

a) Participarea la activități extracurriculare *corelează cu numărul de ani petrecuți în şcoală*.

Conform unui studiu efectuat în 2001 de Barber, Eccles şi Stone elevii care au participat la activități extracurriculare, indiferent de tipul acestora, au avut un parcurs educațional mai lung şi cu rezultate mai bune. În plus, analize longitudinale au demonstrat că participanții la activități extracurriculare sportive au avut un status ocupațional mai bun şi mai multă autonomie la locul de muncă.

b) Participarea la activități extracurriculare *scade probabilitatea de abandon şcolar*.

Printre factorii care pot reduce riscul de abandon şcolar se numără şi gradul de implicare în mediul educațional, care poate fi influențat de activitățile extracurriculare. Feldman şi Matjasko (2005) menționează rezultatele unui studiu condus de Zill et al (1995) conform cărora participarea la activități extracurriculare între 1 şi 4 ore săptămânal corelează cu scăderea probabilității de abandon şcolar.

Alte studii (de exemplu Mahoney, 2000; Mahoney & Cairns, 1997) semnalează o corelație pozitivă între probabilitatea de a rămâne în şcoală şi participarea la activități extracurriculare în rândul elevilor cu risc crescut de abandon.

c) Activitățile extracurriculare *au un impact pozitiv asupra dezvoltării psihologice a elevilor* care iau parte la ele.

Feldman şi Matjasko (2005) menționează efectul pozitiv al unor activități extracurriculare asupra stimei de sine în rândul elevilor care iau parte la acestea. Primirea de apreciere de la ceilalți a îmbunătățit percepția adolescenților asupra abilităților lor, fapt care a crescut nivelul de devotament al acestora față de activitatea respectivă.

În plus, participarea la activități extracurriculare are un impact pozitiv asupra adolescenților care provin din medii familiale precare. Mahoney et al. (2000) au descoperit că implicarea în activități extracurriculare a mediat relația dintre problemele care țin de interacțiunea defectuoasă între părinți şi adolescenți şi stările de depresie. Dintre adolescenții care aveau relații defectuoase cu părinții, cei care au participat în activități extracurriculare au înregistrat stări depresive în mai mică măsură decât cei care nu au participat, şi aceasta s-a întâmplat cu preponderență în cazul celor care au perceput un nivel mai ridicat de susținere din partea liderului activității.

d) Participarea la activități extracurriculare poate fi asociată cu *scăderea delincvenței în rândul adolescenților*.

Una din explicațiile privind motivele corelației negative dintre delincvență şi participarea la activități extracurriculare este că acestea din urmă au un caracter puternic prosocial, ceea ce încurajează adoptarea de norme comportamentale constructive (Mahoney & Cairns, 1997; Mahoney et al., 2003 apud Feldman şi Matjasko 2005).

ACTIVITĂȚILE EXTRAŞCOLARE ÎN ROMÂNIA

Raluca Popescu

Activitățile extraşcolare au o tradiție bogată în sistemul de învățământ românesc, chiar dacă nu s-a pus accentul pe ele în programul şi curriculumul obligatoriu, aşa cum se întâmplă în prezent prin noua Lege a Educației Naționale (intrată în vigoare la începutul anului 2011). Structurarea acestor tipuri de activități, aşa cum apare în *Regulamentul privind organizarea şi funcționarea unităților care oferă activitate educativă extraşcolară*, introducerea unor concepte noi (de ex: educația nonformală - concept nou în raport cu recunoaşterea lui în LEN) reprezintă modificări legislative importante care au drept scop îmbunătățirea calității acestor activități. Noua viziune a sistemului pune accentul nu doar pe învățământ de performanță (învățământul românesc are tradiție în acest sens), ci şi pe dezvoltarea abilităților practice, corelate cu cerințele de pe piața muncii, pe dezvoltarea personalității copilului şi tânărului şi educația pentru viață în general. Toate aceste direcții au de asemenea obiectivul distinct al diminuării diferențelor de dezvoltare şi calitate a sistemului de învățământ dintre mediul rural şi mediul urban.

Mediul rural se confruntă cu dezavantaje numeroase, comparativ cu mediul urban, din punct de vedere al calității educației din învățământul primar[1]:

- deficit de infrastructură;

[1] Date din MECTS, *Raport asupra Stării Sistemului Național de Învățământ*, 2010 online la http://www.romaniacurata.ro/spaw2/uploads/files/Starea_Invatamantului_2010.pdf

- deficit de copii: 19 elevi la cadru didactic în urban comparativ cu 15 în rural în învățământul primar şi 10 elevi la un cadru didactic în învățământul gimnazial;
- diferențe de participare şcolară:
    - rata abandonului şcolar în învățământul primar este de 1,3% în urban, comparativ cu 1,5% în rural şi în învățământul gimnazial este de 1,6% în mediul urban şi 2,2% în cel rural;
    - durata de frecventare a învățământului primar şi gimnazial în urban e mai mare comparativ cu cea în rural în medie cu 0,4 ani la nivel primar (3,8 față de 3,4) şi cu 0,7 ani mai mare la nivel gimnazial (3,9 față de 3,2 ani).
- diferențe de performanțe şcolare:
    - la evaluarea națională, rata de promovare la proba de limba şi literatura română pentru elevii de clasa a VIII-a din rural este cu 8 puncte procentuale (87,2% față de 78,9%) mai scăzută față de urban, iar rata de promovare la matematică cu 5 puncte procentuale (78,7% față de 73,8%);
    - rata de absolvire a învățământului primar şi gimnazial este cu 28 puncte procentuale mai mare în urban față de rural (cu promovarea examenelor finale: 78% față de 45%).

Este de aşteptat prin urmare ca şi activitățile extracurriculare să fie mai puține ca număr, mai sărace ca tipuri şi în general să nu conducă la aceleaşi rezultate ca în urban.

Există puține studii privind educația extraşcolară, iar anchetele reprezentative la nivel național pe această temă lipsesc. Pentru o analiză de ansamblu am utilizat ancheta Fundației Soros *Elevii şi cultura civică*, datorită faptului că este cea mai recentă sursă de date (culegerea datelor a avut loc în perioada 13-26 noiembrie 2010) iar subiecții sunt elevi din

clasele VIII – XII, având oportunitatea să obţinem chiar perspectiva beneficiarilor. Deşi ancheta este dedicată explorării culturii civice la elevii români, o serie de întrebări vizează şi educaţia extraşcolară.

Din ansamblul eşantionului am selectat numai elevii de clasa a VIII-a. O analiză comparativă pe medii de rezidenţă în cazul liceului ar fi fost irelevantă, întrucât majoritatea liceelor sunt în mediul urban. Datele prezentate sunt reprezentative la nivelul clasei a VIII-a, pe ansamblu şi pe medii de rezidenţă.

Participarea la activităţi extraşcolare, pe medii de rezidenţă

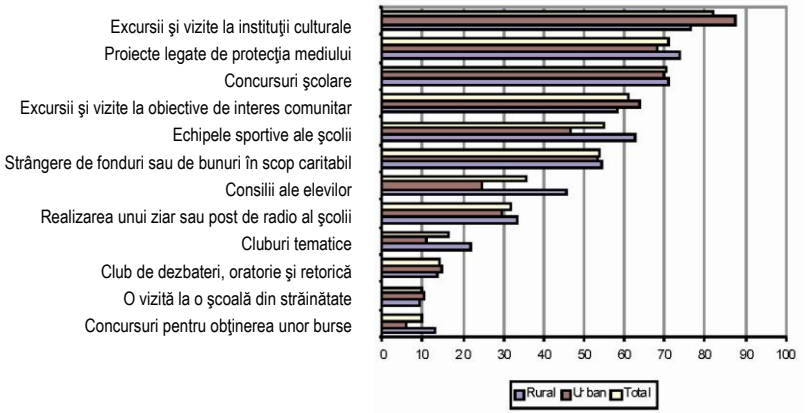

Cele mai răspândite activităţi extraşcolare sunt excursiile şi vizitele la muzee, teatre, operă, balet, etc. Activităţile ecologiste (curăţarea parcului oraşului, popularizarea bicicletei ca mijloc de transport, promovarea reciclării), olimpiadele şcolare, vizitele la instituţii publice, fabrici sau alte obiective de interes comunitar, activităţile sportive dar şi acţiunile de caritate sunt de asemenea frecvent întâlnite, fiind menţionate de peste jumătate din elevii de clasa a VIII-a investigaţi.

Analiza pe medii de rezidență evidențiază, contrar aşteptărilor, că *elevii din rural nu prezintă o situație dezavantajată*, aceştia par să fi desfăşurat chiar mai multe activități extraşcolare comparativ cu cei din urban. În urban sunt mai frecvent menționate numai excursiile şi vizitele (la instituții culturale şi la obiectivele de interes comunitar). Dimpotrivă, în rural există mai multe activități mai des invocate: cele ecologiste, cele sportive, consiliile elevilor, cele legate de postul de radio sau revista şcolii, cluburile tematice, concursurile de obținere a unor burse. O serie de activități au fost menționate în mod egal: concursurile şcolare, acțiunile de caritate, cluburile de dezbateri şi vizitele la şcoli din străinătate.

Implicarea în organizații în afara şcolii, pe medii de rezidență

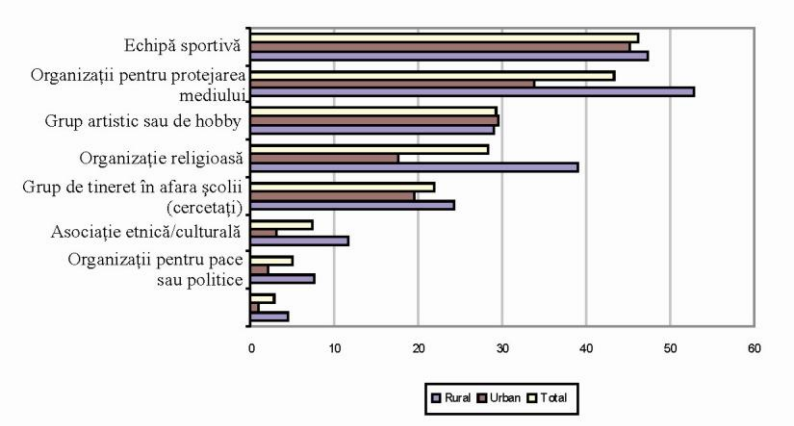

Rezultatele sunt confirmate şi de analiza implicării în organizații în afara şcolii. Elevii de clasa a VIII-a din mediul rural nu par să aibă nici în acest caz o situație dezavantajată. Ei sunt mai frecvent implicați în toate organizațiile investigate: în echipe sportive, în organizații ecologiste, religioase, în grupuri de tineret, în asociații etnice, culturale, în organizații politice.

Contrar aşteptărilor, mediul rural, cel puțin în cazul elevilor de clasa a VIII-a, nu are o situație problematică din punct de vedere a educației extraşcolare. Există mai multe explicații ale acestei situații.

O primă ipoteză vizează *modul în care se raportează elevii la aceste activități*. Este posibil ca elevii din rural să nu desfăşoare mai multe activități, ci doar să fie mai conştienți de acestea, având oportunități de timp liber, servicii educaționale, creative sau sportive considerabil mai limitate ca în urban. Cu alte cuvinte este mai probabil să țină minte şi să considere importantă fiecare activitate desfăşurată. Ca urmare, acestea apar mai des menționate în rural.

O a doua ipoteză este legată de *modul în care se raportează cadrele didactice şi şcoala în general la aceste activități*. Neavând acces la alte oportunități de educație pentru elevi, cei din rural se implică mai mult în educația extraşcolară comparativ cu cei din urban, mai focalizați pe procesul de educație şcolară formală, pe învățământul de performanță. Cu alte cuvinte în urban şcoala pune mai mult accent pe curriculă, pentru că o consideră mai importantă pentru dezvoltarea ulterioară a copilului şi pentru că are resursele materiale şi umane necesare şi suportul din partea familiei. Educația extraşcolară ar fi în acest caz „ruda săracă". În timp ce pentru cei din rural activitățile extraşcolare sunt dezvoltate pentru a compensa decalajul de calitate a educației formale constatat din analiza indicatorilor statistici obiectivi.

În acelaşi timp, analiza trebuie privită cu rezerve având în vedere eşantionul şi întrebările pe care s-a făcut analiza. În eşantion nu au fost cuprinşi decât elevii de clasele a VIII-a, iar întrebările prezentate anterior sunt prea puține pentru a putea avansa cu certitudine o situație mai bună a activităților extraşcolare în rural.

Pentru a sonda în profunzime situația educației extraşcolare din mediul rural şi a găsi răspunsuri la întrebările pe care le ridică această analiză, este necesară o analiză de tip calitativ, pe comunități rurale care să surprindă atât perspectiva elevilor, dar şi cea a şcolii, familiei sau autorităților.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Raluca Popescu

Scopul cercetării a vizat explorarea activităților extra-curriculare în mediul rural: tipurile de activități cel mai frecvent realizate, competențele dezvoltate, percepțiile privind activitățile extracurriculare şi utilitatea lor.

Obiectivele principale pot fi rezumate la:

- Problemele cu care se confruntă comunitățile, problemele de la nivelul şcolii, dar şi de la nivelul familiei, nevoile copiilor din comunitățile respective;
- Activitățile extracurriculare desfăşurate;
- Implicarea diferiților actori în activitățile extraşcolare;
- Beneficiile percepute ale acestora, competențele dezvoltate;
- Sustenabilitatea la nivelul comunității şi perspectivele de continuare a activităților.

Procesul de selectare a comunităților a constat în:

- Selectarea județelor pe principiul dispersiei geografice şi a nivelului de dezvoltare mediu sau scăzut. Nu am dorit includerea în cercetare a cazurilor de succes provenite din județe cu nivel de dezvoltare ridicat care ar fi dat o imagine deformată a activităților extraşcolare în rural. Au fost selectate 4 județe din 4 regiuni diferite – Alba, Călăraşi, Vâlcea şi Vrancea;
- Selecția şcolilor din aceste județe, pe baza unei fişe a şcolii. Din totalitatea şcolilor rurale cu clase gimnaziale din fiecare județ a fost stabilit un eşantion alcătuit din fiecare a 3-a sau a 4-a şcoală căreia i s-a aplicat un interviu telefonic

pentru completarea unor date factuale despre şcoală sau despre activităţile extracurriculare desfăşurate. În fiecare judeţ au fost realizate 20 de fişe ale şcolilor;

- Selecţia finală a şcolilor: din cele 20 de şcoli pentru care au fost realizate fişe în fiecare judeţ, au fost păstrate câte 2 – una cu o arie mai largă şi mai diversă de activităţi extracurriculare şi alta cu mai puţine activităţi, ţinând cont şi de modul în care s-a colaborat cu şcoala în interviul telefonic pentru completarea fişei (au fost selectate şcolile în care a existat o mai mare disponibilitate spre colaborare).

Comunităţile în care s-a desfăşurat cercetarea de teren au fost:

- Cricău şi Scărişoara, judeţul Alba
- Curcani şi Jegălia, judeţul Călăraşi
- Buneşti şi Dezrobiţi, judeţul Vâlcea
- Gugeşti şi Mihălceni, judeţul Vrancea

Cercetarea de teren s-a bazat pe o metodologie calitativă, utilizând ca instrumente de cercetare interviul şi focus grupul. În fiecare comunitate au fost realizate:

1. Interviuri cu:

- autorităţi locale: primar, viceprimar, secretar, asistenţi sociali de la SPAS, alte persoane cheie;
- directorul şcolii;
- coordonatorul / responsabilul / profesorul cel mai implicat în activităţi;
- alţi profesori care au desfăşurat activităţi extracurriculare;
- reprezentanţi ai unui ONG local, dacă există;
- alte persoane relevante.

2. Focus grupuri:

- un focus grup cu membri ai comunităţii (8-12 persoane, pe următoarele grupuri de interes):

- autorități - dintre cei care nu au fost intervievați individual: medici, asistente, mediator sanitar, facilitator comunitar, şcolar, etc.;
- reprezentanți ai şcolii, profesori (alții relevanți față de cei deja intervievați);
- reprezentanți ONG;
- antreprenori locali;
- părinți, tutori;
- dintre cei care fac parte din Comitetul de Părinți pe şcoală;
- dintre cei care fac parte din Asociația de Părinți, dacă exista;
- dintre cei mai interesați de legătura cu şcoala şi mai implicați în activitățile şcolii în general.

- un focus grup cu copii care au participat la activități extraşcolare, dar şi dintre cei care nu au participat.

Echipele de teren au avut în componență cercetători cu experiență în domeniu: Andreea Racleş (Cricău), Andrei Crăciun (Scărişoara), Simona Ciotlăuş şi Ana Berechet (Curcani, Jegălia), Alex Vîrjoghe (Gugeşti), Maria Ştefănescu (Mihălceni), Alexandra Grigore (Buneşti), Petru Isbăşoiu (Dezrobiți).

Culegerea datelor s-a desfăşurat în perioada mai-iunie 2011.

ACTIVITĂȚILE EXTRACURRICULARE ÎN COMUNITĂȚILE STUDIATE – PRIVIRE DE ANSAMBLU

Probleme ale comunității şi şcolii

Problemele comunităților studiate sunt aceleaşi cu problemele din mediul rural în general: nivelul scăzut de trai/sărăcia, lipsa locurilor de muncă, şomajul, îmbătrânirea populației şi scăderea populației şcolare, multe dintre şcoli fiind îngrijorate de perspectiva desființării. Copiii cu dizabilități (Buneşti, Dezrobiți, Mihălceni) sau copiii romi (Curcani, Scărişoara) sunt de asemenea o provocare pentru comunitățile studiate, fiind identificați ca problemă în sferele instituționale de la nivelul localității.

La nivelul şcolii, problemele se împart în două categorii: o categorie care vizează dimensiunea administrativă şi o categorie care se referă la cea educațională.

Pe plan administrativ, problemele cele mai grave se referă la lipsuri care țin de:

- Personal: lipsa consilierilor şi a psihologilor şi în unele cazuri a cadrelor didactice calificate;
- Infrastructură: inexistența apei curente, a toaletelor în incinta şcolii, a posibilității de încălzire pe timp de iarnă;
- Dotări: dotarea insuficientă cu calculatoare şi conexiune la Internet, lipsa unui teren de sport, lipsa materialelor pentru activitățile extracurriculare, lipsa laboratoarelor;

- Servicii: lipsa transportului şcolar.

Din punct de vedere educațional sau cu referire la corpul profesoral, problemele vizează în primul rând *programa încărcată şi rigidă* care nu permite abordarea creativă şi integrativă a materiilor. Se constată tendința de a înlocui materiile mai uşoare (ca desenul sau religia) cu cele considerate mai importante pentru viitoarele examene.

O altă problemă este cea a *absenteismului şi a abandonului şcolar* care aduce cu sine *scăderea numărului de elevi*. În condițiile îmbătrânirii demografice scăderea este deja accentuată în comunitățile studiate, iar abandonul scade şansele păstrării respectivei unități de învățământ. În unele comunități şcolile sau anumite cicluri de învățământ sunt comasate (ciclul gimnazial comasat la Jegălia cu şcoala în Gâldău, etc.)

Deşi preponderent pozitive, au existat şi evaluări critice la adresa şcolii şi profesorilor. O parte din părinți consideră că *profesorii sunt relativ dezinteresați de pregătirea elevilor* şi sporirea şanselor lor de reuşită pe termen lung, nereuşind să le stârnească interesul pentru educație. Conştiente de unele lacune, cadrele didactice avansează argumentul remunerației insuficiente care conduce în cazul lor la o motivație scăzută.

La nivelul familiilor, problemele sunt de asemenea de aşteptat: sunt în general confruntate cu nivelul de trai scăzut, care conduce la o lipsă de implicare în relația cu şcoala şi într-un suport insuficient, nu doar material, destinat copilului.

Chiar atunci când îşi permit, părinții preferă să dea doar bani pentru excursii, fără să se implice în celelalte demersuri. În general consideră, aşa cum am arătat, că responsabilitatea aparține preponderent şcolii, pe fondul unei implicări civice şi comunitare scăzute.

În cazul celorlalți, situația financiară precară a familiilor afectează participarea la o serie de activități extracurriculare, cum sunt bunăoară excursiile. La Curcani, din cauza sărăciei familiilor, unii copii vin la şcoală cu schimbul pentru că folosesc aceleaşi haine de iarnă. De asemenea, lipsurile materiale nu permit părinților să le cumpere copiilor calculatoare şi cu atât mai puțin să le ofere acces la Internet (Dezrobiți, Vâlcea). La Scărişoara (Alba), familiile se confruntă cu probleme de analfabetism, care sunt transmise copiilor, creându-le decalaje în comparație cu ceilalți copii.

Ce se înțelege prin activități extracurriculare?

Domeniul extracurricular acoperă o arie foarte largă de activități, cu o tipologie extrem de variată. Nu se desprinde o definiție comună a acestora sau măcar o operaționalizare, prin indicarea activităților concrete care ar intra în sfera celor extracurriculare. Limitele a ceea ce înseamnă extrşcolar sau se încadrează în sfera activităților extraşcolare nu sunt clare. Această situație are şi efecte pozitive – o arie largă de activități, oportunități creative şi inovative în acest sens, dar şi efecte negative – neexistând o operaționalizare clară, competențele dezvoltate, rezultatele acestor activități devin dificil de măsurat şi evaluat.

Nu există o denumire unitară nici a persoanei responsabile de acestea într-o unitate de învățământ, întâlnindu-se variante ca „director educativ", „consilier educativ", „coordonator activități extracurriculare" etc. În jumătate din comunitățile studiate profesorul coordonator nu este şi cel care desfăşoară propriu zis cele mai multe activități extracurriculare (Buneşti, Dezrobiți, Jegălia, Călăraşi).

În general, în viziunea părților implicate, activitățile extracurriculare se referă la *orice activitate care se abate de la ora „clasică”*, fie că este în timpul sau în afara programului şcolar. Chiar şi jucatul copiilor în curte este uneori considerat o activitate extraşcolară. Mai mult, metodele de predare a curriculei care presupun interacțiune, joc (metoda de învățare prin joc, metoda portofoliului), sunt considerate ca fiind parte a activităților extracurriculare.

Tipuri şi tematici de activități extracurriculare

Indiferent de nivelul de trai, de tipul comunității şi orice altă caracteristică, activități extraşcolare chiar se fac în comunitățile studiate. Fără a avea o definiție unitară, se fac tot felul de activități în afara orelor de curs care pot fi încadrate în această sferă.

După sursă

Activitățile extracurriculare se nasc din obligație, din inițiativă proprie, la propunere sau impuse din diferite surse, cum ar fi MECTS, ONG-uri, alte instituții şi actori de la nivelul comunității, şcoala în ansamblu, profesorii etc.

O primă categorie de activități extracurriculare este cea a *activităților care au la bază directive ale MECTS*, fiind proiecte implementate la nivel național. Un astfel de exemplu este cel al programului „Şcoală după şcoală” descris în Legea Educației Naționale şi care prevede extinderea activităților cu elevii după orele de curs în scopuri educative, recreative, de timp liber, de consolidare a cunoştințelor sau de accelerare a învățării, precum şi activități de învățare remedială etc.

Acțiunile la nivel național sunt adoptate frecvent de către şcoli şi folosite ca prilej de desfăşurare a unor activități

extracurriculare. De exemplu „Let`s Do it Romania!” (în mai toate comunitățile studiate a fost menționată împreună cu activitățile aferente de ecologizare a comunei), „Săptămâna Globală a Educației” (la Curcani s-au desfăşurat activități extracurriculare reunite sub numele „Eşti ceea ce mănânci”, care au presupus organizarea unor ateliere de gătit sănătos, din produse naturale), „Sanitarii pricepuți” organizat de Crucea Roşie Română (a fost invocat în mai multe comunități), „Țara lui Andrei”, „Ziua HIV” sau „Ziua Copilului”, etc

O altă categorie importantă este cea a *activităților propuse de ONG-uri*, având şi suportul legislativ în acest sens, în unele situații cadrele didactice fiind implicate în acest tip de organizații de la nivel local (în Cricău sau Dezrobiți, de exemplu). Astfel, sunt implementate proiecte ca „Toți la grădiniță, toți în clasa I” sau se acordă burse (cum sunt cele din partea REF). World Vision este o organizație menționată ca fiind un sponsor şi un sprijin important în proiecte la nivel național.

Cel mai des întâlnite sunt *activitățile care au la bază inițiativa şcolii sau a unor profesori*. Un exemplu în acest sens este „Micul Gauss”, concurs de matematică inițiat de Școala de la Buneşti şi care a avut ediții la nivel național, lipsa finanțării obligându-i să îl organizeze în prezent doar la nivel județean.

Cele mai rar întâlnite activități au ca sursă *instituțiile sau actorii de la nivelul comunității,* implicarea acestora traducându-se sub forma unor parteneriate, colaborări sau celebrări ale comunității. Între acestea, se înscriu activitățile realizate alături de Poliție, Biserică, Dispensar sau cele care au la bază specificul local şi conservarea tradițiilor: „Sărbătoarea Căpşunului”, „Bostaniada” „Căluşul”, „Fiii satului” etc.

După natura activităților

Activitățile extraşcolare ar putea fi clasificate după conținutul lor ştiințific, cultural-artistic, umanitar, ecologic, moral-civic, tehnic-aplicativ, turistic, sportiv, sau caracterul recreativ. Aceste tipuri de conținut se suprapun, nefiind mutual exclusive, prin urmare întâlnim frecvent situații în care o activitate poate fi încadrată în mai multe categorii de conținut.

Există tendința de a considera anumite activități ca fiind extracurriculare, cum ar fi olimpiadele, deşi acestea sunt şcolare; pot fi încadrate în această categorie dacă este avut în vedere conținutul ştiințific al acestora, aşa cum pot fi incluse şi cele de tip „after school", de aprofundare a materiilor din programă.

Cele mai plăcute activități şi menționate cu mult entuziasm sunt excursiile. Acestea au caracter atât turistic, cât şi recreativ, oferă copiilor ocazia de a ieşi din perimetrul local şi de a cunoaşte şi alte locuri (există destui copii care „nu au văzut marea, nu au văzut muntele"). Mai mult, ele pot fi legate de o materie ca geografia sau istoria, muzica, biologia (vizitarea muzeelor). Pot fi, de asemenea, tabere care să conțină la rândul lor alte tipuri de activități extracurriculare.

O alt fel de excursie este şi cea a fetelor din Centrul de educație incluzivă din Mihălceni la supermarketul Kaufland din Focşani, primul lor contact cu un asemenea magazin prin care au învățat cum să folosească coşul de cumpărături, cum să cântărească legume, etc. De asemenea în Curcani a fost considerată drept una dintre cele mai importante activități, cu atât mai mult cu cât clasa avea un singur elev român, restul fiind romi, o excursie de o zi la Bucureşti în care copiii au fost la o piesă de teatru („au învățat cum să se comporte la teatru, au văzut că şi țiganii pot fi pe scenă" - era piesa Carmen de

Georges Bizet) şi la patinoar într-unul dintre Mall-uri (au învățat cum să patineze, s-au plimbat şi au făcut cumpărături la Mall „până au obosit") .

Situațiile prezentate nu sunt neapărat excepții pentru mediul rural şi nici nu trebuie privite cu ironie – mulți dintre copiii de la țară nu au fost la oraş, nu au văzut un supermarket sau un mall, nu au mers cu autobuzul, astfel încât toate acestea pot deveni obiective pentru activități extraşcolare, fiind la fel de folositoare pentru viață ca şi celelalte activități menționate.

Cele de natură cultural-artistică, cele creative, au ca mod de punere în practică cel mai des teatrul, dar şi alte forme ca pictura, desenul, încondeiatul ouălor de Paşte etc., dar şi revista şcolii. Activitățile cu conținut umanitar, cum ar fi colectele sau donațiile sunt inexistente, cu singura excepție a unei activități în Jegălia, în care elevii au strâns jucării, îmbrăcăminte şi încălțăminte din comună şi le-au dat celor mai nevoiaşi. Cele ecologice se suprapun peste cele legate de domeniul biologiei, presupunând culegerea plantelor medicinale, de exemplu. În aceeaşi ordine de idei, a activităților adiacente materiilor, sunt cele de istorie („Pe urmele lui Vlad Țepeş", Curcani) care presupun adesea sărbătorirea a diverse momente istorice. Cele moral-civice se suprapun parțial şi celor ecologice, acestora adăugându-se şi cele în colaborare cu Poliția sau alte instituții locale.

Activitățile cu caracter sportiv sunt menționate de toate părțile intervievate în topul preferințelor: acestea vizează fotbalul, voleiul şi competiții de acest gen: cursuri de karate, dansuri etc. În cadrul acestora sunt vizate şi alte nevoi, precum educarea unui stil de viață sănătos, a vieții într-un mediu sănătos: „Sanitarii pricepuți", „Om sănătos într-un mediu curat".

O parte din activități au şi o componentă economică. Elevii sunt încurajați să își vândă creațiile sau munca, se realizează expoziții cu vânzare, tombole, chiar vânzarea unei reviste a şcolii (Cricău, Dezrobiți, Mihălceni), obținând în acest fel bani pe care şcoala îi foloseşte la finanțarea altor activități. În acest mod elevii sunt educați în scopul conştientizării valorii muncii.

Ce reprezintă o activitate extracurriculară

Ce este o activitate extraşcolară în fond, având în vedere diversitatea tipurilor şi tematicilor acesteia? Ce se poate încadra astfel şi ce nu? Au aceste activități efecte benefice pentru elevi sau sunt mai degrabă o irosire a timpului liber al acestora, care este oricum redus conform spuselor unora dintre intervievați din pricina programei rigide şi încărcate?

Se remarcă *tendința de a considera fiecare ocazie/ eveniment activitate extracurriculară* şi tendința profesorilor de a proba acest lucru cu materiale de tipul: poze, prezentări, costume, colaje etc. Fiecare zi națională, internațională sau sărbătoare religioasă este un bun prilej de a mai adăuga un rând în lista de activități. Pe lângă activitățile făcute în mod responsabil, conform unui plan de competențe pe care ar trebui să le dobândească elevii şi care nu sunt deloc puține, există şi o multitudine de activități-paravan, fără substanță, făcute să „dea bine la evaluare", care doar justifică activitatea profesorilor. Explicația pentru această situație o reprezintă în principal presiunea de a desfăşura activități extracurriculare la care sunt supuşi de către forurile superioare, ridicând reale probleme despre efectele pe care acest tip de monitorizare le are şi impactul implicit asupra copiilor.

O idee marcantă, care trebuie punctată în urma acestei cercetări, este aceea că *activitățile extraşcolare* sunt

considerate a fi singurele care ***pot reduce diferenţele resimţite de elevii de la ţară faţă de cei de la oraş***. Parteneriatele, care dau ocazia schimburilor de experienţă, precum şi apropierea copiilor din cele două medii, echilibrează oarecum carenţele educaţionale cu care se confruntă cei din zonele rurale şi demonstrează, de cele mai multe ori, că diferenţele vin mai degrabă din nivelul financiar şi de dezvoltare al comunităţilor şi nu din lipsa abilităţilor la cei din zona satelor.

Implicarea părţilor, colaborarea instituţională

Relaţia şcolii cu comunitatea este diferită. În unele comunităţi organizarea extra-şcolarelor este o întreprindere de grup, colaborativă (Jegălia, Dezrobiţi, Cricău) iar în altele e mai degrabă iniţiativa anumitor profesori (Curcani, Scărişoara, Buneşti).

Există o legătură între tipul de comunitate şi gradul de dezvoltare a activităţilor extracurriculare. În comunităţile sărace, cu probleme socio-economice (Curcani, Scărişoara, Mihălceni) activităţile extracurriculare sunt şi ele sărăcăcioase - excursii, activităţi la clasă, serbări şi comemorări. În comunităţile cu nivel mai ridicat de bunăstare şcolile sunt active în organizarea de evenimente extraşcolare, considerându-le importante în formarea elevilor (Jegălia, Cricău, Gugeşti).

Însă implicarea şi diversitatea activităţilor nu depinde întotdeauna de nivelul de dezvoltare a comunei şi a condiţiilor şcolii. De exemplu, în Dezrobiţi (care se confruntă cu probleme materiale mari), şcoala este o instituţie conectată la viaţa comunităţii, legăturile sale cu autorităţile locale şi cu familiile sunt strânse, iar motivaţiile profesorilor care desfăşoară aceste activităţi sunt mai degrabă intrinseci. În alte comunităţi, în ciuda nivelului mai ridicat de bunăstare (Buneşti), şcoala este

slab conectată la comunitate şi familie, iar motivaţiile sunt extrinseci şi conduc la activităţi mai mult formale.

Colaborarea instituţională este evaluată pozitiv la nivel declarativ. Analizând în detaliu, colaborarea *se reduce de regulă la dimensiunea financiară*. Deşi Primăria, comunitatea şi ceilalţi actori sociali cunosc activităţile derulate de şcoală, participă rar la acestea. Chiar şi în aceste condiţii, profesorii sunt mulţumiţi de implicarea părţilor şi evită să avanseze evaluări negative, mai ales despre Primărie, pe principiul că orice tip de ajutor e binevenit. Pe lângă contribuţia financiară, primăria ajută adesea şi cu servicii de transport în cadrul activităţilor.

ONGurile sunt parteneri activi în activităţile extra-curriculare. În majoritatea comunităţilor analizate există un ONG, în unele având un rol mai activ - Asociaţia de Promovare şi Dezvoltare Comunitară Frânceşti (Dezrobiţi), Crucea Roşie (Gugeşti), în altele mai puţin activ în prezent, dar cu activitate în trecut - „Gheaţa Verde" (Scărişoara), „Cricău 2000" (Cricău). În Buneşti nu există ONGuri locale, dar World Vision a fost un actor important în domeniu, în trecut având sprijin şi de la Organizaţii internaţionale precum Banca Mondială. De asemenea în Mihălceni nu există ONGuri locale, dar există fundaţii străine (o fundaţie olandeză şi una engleză) care susţin unele activităţi. La Curcani şi Jegălia nu există ONGuri locale, dar există proiecte derulate în parteneriat cu ONGuri, iar câţiva profesori din Jegălia şi-au declarat intenţia de a înfiinţa un ONG pentru a facilita derularea activităţilor extraşcolare.

Alte instituţii menţionate au fost: Poliţia - care răspunde solicitărilor şcolii de a susţine ore de educaţie civică, Biserica - care participă la sărbătorile naţionale sau religioase şi organizează coruri bisericeşti, Căminul Cultural - pentru susţinerea activităţilor artistice, etc.

Relația şcolii cu familia este mai degrabă unidirecțională, dinspre şcoală către părinți. Dacă părinții sunt solicitați, participă, însă inițiativele lor sunt rare. Părinții consideră în general că şcoala este cea responsabilă de educația copiilor lor, lăsând totul în grija acesteia. Sunt mulțumiți de activitățile extracurriculare pentru că îi văd „ocupați şi nu umblând pe drum". Există şi comunități şi proiecte în care părinții sunt implicați activ. În Jegălia şi în Gugeşti mai mulți părinți cunosc în detaliu activitățile extracurriculare organizate de şcoală şi au sprijinit grupul de copii şi profesori în activități. De exemplu, în Gugeşti, proiectul cu cea mai mare anvergură (Comenius) a implicat foarte mult părinții (au oferit cazare copiilor din Spania, au organizat mese festive, au participat la vizite, serbări, etc.). Şcoala din Dezrobiți beneficiază de un mediator şcolar, iar prin proiectul PHARE a dezvoltat şi o şcoală a părinților (20-25 de persoane) având ca scop îmbunătățirea relațiilor dintre cele două instituții.

Finanțarea activităților

Majoritatea activităților nu au sursă de finanțare specifică. Se desfăşoară pe lângă şcoală, pe bază de voluntariat şi prin profesori dedicați. Există însă exemple de proiecte finanțate din fonduri europene, de către organizații internaționale, ONGuri, sau în parteneriate cu instituții sau antreprenori locali.

- Proiecte din fonduri UE: „Paşi către viitor, consiliere şi orientare în carieră" (proiect finanțat prin POSDRU, Buneşti), „Obiceiuri sănătoase în Europa" (proiect Comenius, Gugeşti);
- Proiecte finanțate de Banca Mondială („Pământul casa noastră", Buneşti şi Dezrobiți);

- Proiecte finanțate de ONGuri: „Să trăim frumos pe pământ” (World Vision, Buneşti), Colțul Verde, Ziua HIV, Ziua Toleranței (World Vision, Dezrobiți), Ziua Copilului (World Vision şi Asociația de Promovare şi Dezvoltare Comunitară Frânceşti, Dezrobiți), o fundație olandeză care sponsorizează evenimentele de sărbători, o fundație englezească pentru tabăra de la Gălăciuc, în Mihălceni;
- Parteneriate cu instituții culturale locale - Teatrul Ariel şi Teatrul Anton Pann (Buneşti, Dezrobiți);
- Antreprenori locali - lanțul de magazine Anabella (Buneşti), finanțări de la agenți economici din Călăraşi (Jegălia), dulciuri sau alimente pentru copii din partea patronilor de magazine din localitate cu ocazia diferitelor serbări (Scărişoara), dulciuri pentru premii la concursuri (Cricău, Curcani)

Beneficii, competențe dezvoltate

Dezbaterea competențelor a fost dificilă, profesorii şi toate celelalte persoane intervievate au avut dificultăți în a le identifica. Competențele pe care curriculumul național ar trebui să le dezvolte elevilor conform Legii Educației Naționale sunt: competențe de comunicare în limba maternă şi în limbi străine, competențe matematice, ştiințifice şi tehnologice, digitale, sociale şi civice, antreprenoriale, competențe de sensibilizare şi expresie culturală şi competența de a învăța să înveți. Cele mai multe dintre acestea se regăsesc şi în cele pe care vor să le dezvolte profesorii elevilor prin activitățile extracurriculare, dar şi în cele pe care copiii, părinții şi ceilalți actori le consideră necesare.

Cele mai frecvente beneficii ale activităților extra-curriculare pot fi grupate după cum urmează:

- activizarea copiilor, dezvoltarea unei atitudini proactive;
- integrarea copiilor într-un colectiv, dezvoltarea spiritului de echipă şi experienţa lucrului în echipă;
- creşterea stimei de sine şi a încrederii în forţele proprii, autocunoaştere;
- dezvoltarea abilităţilor de comunicare;
- creşterea interesului pentru şcoală în general, stimularea interesului pentru cunoaştere în general;
- descoperirea şi dezvoltarea talentelor şi aptitudinilor copiilor;
- experienţă, îmbunătăţirea CVului, în cazul activităţilor de voluntariat;
- dezvoltarea unei atitudini deschise, tolerante, umaniste şi ecologiste;
- dobândirea abilităţilor practice în situaţii concrete, utile pentru viaţă (să vorbească cu instituţiile statului, să caute informaţii pe internet, să pună un garou, să folosească bancomatul sau cântarul într-un supermarket);
- capacitatea de a se adapta uşor unor situaţii noi, dezvoltarea unor comportamente adecvate social pentru situaţii uzuale;
- îmbunătăţirea relaţiei cu profesorii, crearea unei legături mai apropiate între cadre didactice şi copii;
- îmbunătăţirea relaţiei cu părinţii;
- crearea unei legături mai strânse între familii, copii şi reprezentanţii şcolii sau şcoala ca instituţie;
- supravegherea copiilor.

După copii

În viziunea copiilor, competenţele pe care şi le doresc dezvoltate sunt mai degrabă cele din sfera artistică, „activităţi care să îi formeze frumos”, cu accent pe dezvoltarea abilităţilor creative, dar şi cele sociale, de interacţiune, de a se descurca pe

cont propriu, de a şti cum să se comporte în diverse situații, de a avea un bun control de sine sau de a lucra în echipă.

În acelaşi timp declară că pentru părinții lor cele mai importante sunt competențele legate de dezvoltarea capacității de învățare pentru a obține note mai mari, o mai bună integrare formală în sistemul de învățământ.

În multe situații copiii *resimt activitățile extraşcolare ca pe unele tot şcolare*. Tind să le atribuie un rol de aprofundare a disciplinelor şi de sporire a capacității de învățare, considerând că menirea lor este doar să aducă performanță şi obiective măsurabile. Dimensiunea educației pentru viață în general este slab conştientizată. Copiii nu înțeleg beneficiile, utilitatea mai largă şi de termen lung a acestor activități. *Motivația* unora de a participa este aceea *că vor lua note mai mari la materiile care au legătură cu acțiunile* sau care sunt organizate de anumiți profesori. Atitudinea este încurajată şi de către profesori - câțiva dintre profesori au admis acest fapt în mod explicit (Curcani, Jegălia). Desigur că participarea copiilor trebuie încurajată şi recompensată inclusiv formal, prin note, însă aceasta nu trebuie să devină principala lor motivație.

După părinți

Pentru părinți, activitățile extracurriculare reprezintă o *alternativă dezirabilă de petrecere a timpului liber*, suplinind lipsa posibilităților de relaxare, de timp liber, într-o manieră sănătoasă şi constructivă. Deşi şi părinții, ca şi copiii, identifică beneficiile legate de socializare, considerând că activitățile extraşcolare satisfac nevoia copilului de apartenență şi de a împărtăşi experiențe comune cu ceilalți colegi, le privesc mai puțin ca pe un context care favorizează dezvoltarea de abilități şi competențe sociale sau de altă natură.

După alți actori

Perspectiva comunității, a celorlalți actori, este asemănătoare şi are în vedere capacitatea de a căuta şi folosi informații. De asemenea, aceştia consideră că elevii ar trebui să vorbească şi să îți spună părerile liber şi să învețe să argumenteze.

După profesori

Profesorii au, spre deosebire de părinți, copii, dar şi de ceilalți actori ai comunității, *o viziune mai structurată şi mai diversă, dar şi mai formalizată* asupra competențelor ce sunt sau ar trebui formate prin intermediul activităților extracurriculare.

Conform acestora, activitățile extracurriculare au un impact asupra copiilor deosebit de cel al orelor de la clasă, deoarece îi scot pe aceştia din rutina şcolară. Folosirea educației non-formale în şcoală presupune o îmbunătățire a actului educațional, dar îmbinarea cu succes a celor două tipuri de educații rămâne adesea o provocare care rezidă în natura relației dintre profesori şi elevi. Profesorii se confruntă adesea cu dificultăți în armonizarea competențelor şcolare şi extraşcolare. A fost menționată situația în care competențele de bază, cum sunt cele de citit-scris-socotit, nu sunt stăpânite de toți elevii cu care lucrează, astfel că, în cazul acestor copii trebuie să aplice proceduri şi metode diferite, încercând în acelaşi timp să îi integreze în colectivele din care fac parte.

Pe lângă competențele digitale şi activitățile de recreere, profesorii acordă o mare importanță celor de tip social, de comunicare şi interacțiune, considerând ca fiind necesară abilitatea de a intra în contact cu instituțiile statului. De

asemenea, aceştia consideră că aceste activități sporesc capacitatea de socializare şi îi pot învăța pe copii statusurile şi rolurile variabile pe care oamenii le au în societate. Solidaritatea, colaborarea şi lucrul în echipă sunt considerate competențe esențiale pentru viitorul copiilor şi încadrarea acestora în muncă, într-un viitor colectiv profesional. Spontaneitatea, dezvoltarea imaginației fac parte dintre competențele artistice, la care se adaugă calități psiho-morale precum sinceritatea, stima de sine sau calitatea de „buni creştini". Profesorii nu ignoră şi nu neglijează latura pragmatică a activităților, precum şi competențele de acest tip. Astfel, încurajează activitățile de tip economic, în care elevii câştigă bani contra lucrărilor pe care le fac, considerând că le sunt utile la dezvoltarea abilităților antreprenoriale şi îi formează pentru viață. De asemenea, copii ar trebui să fie mai independenți, mai organizați şi cu mai mult spirit de inițiativă.

Deşi în general părțile implicate au căzut de acord asupra competențelor dezvoltate, există totuşi unele diferențe:

- copiii tind să identifice în activitățile extraşcolare în special competențele ştiințifice, legate tot de învățarea formală, deşi şi-ar dori mai multe activități recreative şi artistice, care să le dezvolte competențe culturale şi sociale;
- părinții tind să privească activitățile extracurriculare ca pe unele de timp liber, care „le ocupă timpul copiilor cu ceva constructiv", deşi şi-ar dori mai multe activități care să le dezvolte competențe sociale şi ştiințifice;
- profesorii au o viziune mai structurată şi formalizată asupra competențelor ce sunt sau ar trebui formate prin intermediul activităților extracurriculare.

Obiectivele activităţilor rămân cel mai adesea la nivel general - sa dezvolte comunicarea, abilitățile de interacțiune cu alți oameni, capacitatea de a se adapta uşor unor situații noi, etc. În niciunul dintre cazuri – copii, părinți, actori ai comunității şi profesori – nu este clar care sunt competențele create/educate/dezvoltate în acest moment de activitățile în derulare şi care sunt cele care ar mai trebui acoperite. Acest neajuns este o urmare a inexistenței unui plan coerent de activitate, cu obiective, rezultate aşteptate şi evaluare pentru a şti ce se poate face, ce s-a făcut şi ce mai este nevoie să se realizeze. Nu există o ierarhizare a activităților extracurriculare în funcție de competențe, ci mai degrabă în funcție de resurse, punându-se accent mai degrabă pe „cât ar costa" şi mai puțin pe „cât ar învăța".

Există *tendința ca şi activitățile extracurriculare să fie transformate într-un domeniu de performanță şi competențe deosebite, la care au acces numai cei buni*. Este elocventă de altfel considerarea olimpiadelor drept activități extracurriculare. În comunitățile studiate cele mai de succes activități extracurriculare au fost considerate cele bazate pe competiție la care eventual s-au câştigat premii:

- Jegălia: ansamblul de dansuri folclorice *Grâuşorul* care a participat la mai multe evenimente-concurs şi a obținut mai multe premii la nivel județean;
- Gugeşti: Concursurile tehnice „Prietenii pompierilor", „Sanitarii pricepuți", „Îmi apăr viața personală" la care au obținut rezultate bune;
- Cricău: „Satul copilăriei mele" (dansuri, cântece, desene, confecționarea machetelor satului etc.), concurs în urma căruia Consiliul Județean a oferit premiul I şcolii;

- Buneşti: Concursul de matematică „Micul Gauss”, concursul „Să trăim frumos pe Pământ” la care şcoala din Buneşti a luat locul I;
- Dezrobiți: formația de Căluşari cu care participă la diverse competiții şi care a obținut multe premii.

Concluzii

Indiferent de nivelul de trai, tipul comunității sau al şcolii, activitățile extraşcolare chiar se fac în comunitățile studiate, chiar dacă nu există o definiție comună pentru ele. Cele mai multe dintre acestea sunt activități făcute cu sufletul, mai mult decât pentru că „trebuie” (există presiune de la forurile superioare). Cadrele didactice investigate, ca şi copiii sau părinții, păreau să se bucure de activitățile pe care le organizează sau la care participă. Toate comunitățile studiate au un profil relativ asemănător din perspectiva atitudinii față de activitățile extracurriculare, în ciuda localizării geografice, dimensiunii sau structurii ocupaționale sau etnice diferite.

Cea mai importantă problemă a comunităților studiate este sărăcia cu toate cauzele/efectele ei: lipsa locurilor de muncă, şomaj, migrație (probleme adâncite de condițiile economice globale), aspecte care au impact mai ales asupra copiilor. Condițiile grele de trai specifice comunităților au dus la o tot mai slabă implicare a oamenilor în viața comunității, ceea ce face dificilă dezvoltarea unor proiecte de orice tip.

Legătura familiei cu şcoala este în general slabă, categoriile cu riscul cel mai înalt fiind cele ale copiilor săraci, confruntați cu dezorganizare familială şi socială în general. Această legătură este mai degrabă unidirecțională, dinspre şcoală către familii, la inițiativa şcolii, şi nu a familiilor.

Şcoala este, în toate comunităţile studiate, o instituţie care încearcă să se implice mai mult în viaţa copiilor, asumându-şi faptul că părinţii lasă totul în grija acesteia. Părinţii şi comunitatea în general evaluează pozitiv calitatea educaţiei, însă o raportează de regulă la aspiraţii limitate, corespunzătoare unei „şcoli de sat". În şcolile din localităţile studiate se învaţă cât se poate învăţa într-o şcoală de sat, în contextul problemelor menţionate anterior şi al lipsei de competiţie între copiii.

Colaborarea sa cu celelalte instituţii este apreciată ca fiind bună, dar în fond mai mult formală. Participarea autorităţilor locale tinde să se reducă la asigurarea anumitor aspecte materiale şcolii, fără implicarea directă în susţinerea procesului educaţional.

Cea mai acută nevoie a copiilor din comunităţile studiate este continuarea şi dezvoltarea activităţilor formatoare extraşcolare. Pe fondul lipsei locurilor de muncă şi implicit a lipsei de perspective şi de posibilităţi materiale pentru familie, alternativa activităţilor extracurriculare este considerată importantă de toate părţile implicate. Componenta extracurriculară este utilă pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor, pentru liniştea părinţilor care îşi ştiu copiii implicaţi în acţiuni educative, pentru compensarea lipsei locurilor/modalităţilor de petrecere a timpului liber şi a alor servicii necesare în formarea lor.

Există necesitatea unor programe şi activităţi extraşcolare pentru copii şi tineri în toate comunităţile studiate. Cu toate că există un acord general privind nevoia de programe de intervenţie în comunitate, soluţiile identificate rămân vagi. Şi la nivelul autorităţilor, şi la nivelul comunităţii au fost menţionate foarte puţine soluţii punctuale de rezolvare sau ameliorare ale problemelor identificate.

Activitățile extracurriculare ale şcolii reprezintă în acest context una din puținele soluții concrete pentru copiii din rural, un substitut pentru o serie de servicii educaționale şi recreative ale copiilor care sunt accesibile în mediul urban, dar care în mediul rural lipsesc. Activitățile extracurriculare, chiar dacă se desfăşoară pe lângă o materie de şcoală, cu profesorul de curs, joacă adesea şi alte roluri: *after school*, consiliere psihologică sau, chiar dacă nu acesta este sensul lor, pregătire suplimentară, meditații. Interviurile desfăşurate în comunități au indicat faptul că şcoala creionează o instituție în schimbare, care încearcă să se adapteze nevoilor copiilor într-o societate în care competențele extraşcolare devin tot mai importante. Copilul din mediul rural nu este numai un copil care are dezavantaje educaționale, ci şi unul al cărui talent artistic sau sportiv nu este remarcat, care nu ştie să navigheze pe internet, care nu ştie cum să se prezinte la un interviu, care nu ştie cum să îşi revendice un drept de la o instituție publică, etc. Sunt relevante în acest sens exemplele din Curcani - în care o excursie la Bucureşti la teatru şi la patinoarul din mall a fost considerată drept una din cele mai importante activități, din Mihălceni - în care este considerată o competență importantă învățarea de către copii a modului în care să se comporte într-un super-market, sau din Gugeşti - în care este considerată drept una din cele mai importante competențe pe care ar trebui să le dezvolte activitățile extraşcolare învățarea modului în care să se comporte într-un muzeu, la teatru şi chiar într-o benzinărie.

Ne explicăm în acest fel şi de ce analiza pe date de anchetă a indicat frecvența mai ridicată a activităților extra-şcolare în rural. Pentru că aici sunt considerate importante, aici țin loc de multe alte oportunități şi servicii care lipsesc.

Este de remarcat conştientizarea de către profesori a rolului nu doar instructiv-educativ, ci şi formator al şcolii, de pregătire a elevului pentru viaţă, de mediere între mediul educaţional formal şi non-formal, pe baza parteneriatului cu alte instituţii culturale, agenţi economici, cu comunitatea în ansamblul său.

Activităţile extraşcolare sunt considerate a fi singurele care pot reduce diferenţele resimţite de elevii de la ţară faţă de cei de la oraş şi demonstrează că acestea ţin mai degrabă de nivelul financiar şi de dezvoltare al comunităţilor şi nu de lipsa abilităţilor la cei din rural.

RECOMANDĂRI

Denisa Ionescu

Datele obținute în urma analizei au fost aduse în atenția publică, încă înainte de a publica lucrarea finală, cu scopul de a iniția o discuție comună cu actori importanți în domeniu, discuție despre ce demersuri ar fi nevoie să facem în viitor, pentru îmbunătățirea calității activităților extraşcolare, şi să găsim câteva soluții care ar putea fi implementate în mediul rural.

Evenimentul de consultare a avut loc în data de 20 octombrie şi a adus la un loc Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului şi Sportului (MECTS), Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației şi Formării Profesionale (ANPCDEFP) - Programul Tineret în Acțiune, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale cu experiență în derularea de proiecte educaționale în mediul rural, în dezvoltarea de modele educaționale: Salvați Copiii, Fundația Noi Orizonturi, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, Fundația Româno-Americană, Fundația Principesa Margareta a României, World Vision; mass-media. La întâlnire am avut alături de noi şi o colegă de la Education Support Program (membru în Open Society Foundations).

Datele care au reieşit din cercetare au relevat o situație care era mult sau mai puțin cunoscută, intuită, dar care nu a mai fost transpusă într-o formă documentată, structurată, cel puțin nu în ultima perioadă.

Schimbările aduse de noua Lege a Educației, vizavi de activitățile extraşcolare, educația nonformală, comparativ cu

ceea ce este deja dezvoltat de către organizațiile nonguvernamentale axate pe educația nonformală, educația alternativă, au fost în prim-planul dezbaterii,.

Una dintre *concluziile importante ale întâlnirii* a fost aceea că **viziunea** care ar trebui să stea **la baza inițiativelor în mediul rural** este **strâns legată** de **modul în care se face formarea cadrelor didactice**; este strâns legată şi de **răspunsul** la întrebarea: „**Care este, de fapt, motivul pentru care facem activități extracurriculare în şcoală?**". Răspunsul aşteptat ar fi acela de a îndeplini obiectivul educațional (dezvoltarea competențelor cheie). Însă, aşa cum reiese din datele cercetării, ceea ce se întâmplă în mediul rural este foarte puțin ambițios, se urmăresc rezultate cu impact mic şi de aceea una din intervenții ar trebui să se axeze pe modul în care se pot gândi şi dezvolta acțiuni cu impact pe termen lung (una din acestea focalizată pe formarea cadrelor didactice). Astfel, încă odată s-a căzut de acord (mai mult sau mai puțin tacit) că **resursele umane** implicate în astfel de inițiative şi formarea lor reprezintă un factor important în procesul dezvoltării de activități de calitate. Acțiunile cu impact pe termen lung ar fi posibile şi dacă avem cadre didactice formate special pentru a derula activități extraşcolare (mentorat pentru extracurricular, după modelul mentoratului pentru curricular).

Discuția despre **impactul pe termen lung a fost strâns legată şi de ce tipuri de activități financiar-sustenabile pot fi făcute, în mediul rural, astfel încât să se asigure dezvoltarea acestor competențe cheie.** Una din **soluțiile propuse** a fost de a se construi inițiative care să nu se reducă la simple proiecte, ci să devină modele educaționale extraşcolare; au fost date câteva exemple de astfel de modele dezvoltate, existente în acest moment, în România: modelul IMPACT al Fundației Noi Orizonturi, Clubul de debate al ARDOR,

Youthbank implementat de Asociația pentru Relații Comunitare).

O ***altă soluție propusă*** (într-un fel ca răspuns la criza resurselor umane care se implică în aceste activități extraşcolare, în mediul rural), a fost să se privească nu doar înspre tinerii care pot fi voluntari (tinerii din mediul urban), dar şi înspre cei în vârstă care ar putea fi atraşi în astfel de activități (de ex: cadre didactice care s-au pensionat), să se implice ca şi voluntari. Reprezentantul MECTS a adăugat faptul că *prin noua lege cadrele didactice pensionate se pot implica în activitățile derulate de şcoală, alături de cadrul didactic titular şi pot fi plătite cu ora.*

A fost adusă în discuție şi *lipsa de atractivitate a unora dintre zonele din mediul rural,* în special pentru mediul privat - există zone în care se ajunge foarte greu, unde un finanțator, dar mai ales sponsor nu ar avea vizibilitate şi atunci se preferă ca fondurile să fie orientate către zone situate mult mai aproape de mediul urban sau zone cu populație mult mai ridicată (acestea ar fi doar câteva exemple de situații). La polul opus se află acele situații în care mai multe organizații şi sau companii, instituții intervin în aceleaşi comunități, ducând la dublarea investiției acolo în detrimentul lipsei de investiții în alte zone.

Date fiind cele de mai sus, la finalul dezbaterii am stabilit ca următorii paşi sa fie făcuți în câteva direcții importante:

- continuarea consultării dintre FSR şi celelalte organizații neguvernamentale cu experiență în domeniul educației, pentru a sprijini procesul de îmbunătățire a activităților extraşcolare (în special în mediul rural) prin: aducerea contribuției proprii la formarea cadrelor didactice care doresc/ sunt responsabile cu activitățile extraşcolare, construirea unui ghid complet despre

cum pot influența activitățile extraşcolare dezvoltarea de competențe la copii şi tineri, metode folosite cu succes de organizații neguvernamentale sau şcoli;

- continuarea colaborării dintre sectorul nonguvernamental şi MECTS, în vederea dezvoltării unui mecanism de suport al educației în mediul rural.

Educația extraşcolară din mediul rural se află într-un stadiu în care este nevoie de investiție, în principal din partea autorităților; sectorul nonguvernamental şi-a exprimat, din nou, disponibilitatea de a îşi pune la dispoziție resursele în beneficiul dezvoltării acestui sector, poziționându-se ca un partener de încredere al autorităților. *Creşterea calității la care se face educația extraşcolară va atrage şi creşterea încrederii în beneficiile pe care le aduce, creşterea investiției venită din comunitate sau din alte surse.*

La momentul realizării acestui raport, o echipă formată din reprezentanți ai FSR, FNO, Salvați Copiii, ANPCDEFP-Tineret în Acțiune, MyGrasp lucrează deja la realizarea ghidului care va servi drept suport pentru coordonatorii (şi nu numai) de activități extraşcolare. Ghidul va fi gata la începutul anului 2012 şi va fi însoțit de o aplicație online (disponibilă şi în variantă offline) interactivă.

COMUNITĂȚILE STUDIATE

CRICĂU

Comunitatea

Comună din județul Alba, Cricău are în componența sa 3 sate: Craiva, Tibru şi satul-centru de comună cu acelaşi nume, iar la recensământul din 2002 populația comunei era de 2097 locuitori.

Principala ocupație a majorității locuitorilor este agricultura, însă conform asistentului social, cricăuanii nu practică o agricultură eficientă.

Numărul persoanelor plecate la muncă în străinătate este mic, însă reprezentanții comunității locale punctează tendința tinerilor de a emigra tot mai mult, fie înspre oraş, fie în străinătate cu scopul obținerii unor locuri de muncă mai bine plătite.

Conform celor mai mulți dintre intervievați, acest aspect al migrației economice nu are repercusiuni asupra educației copiilor. Spre deosebire de celelalte comunități din județul Alba în care s-au realizat interviuri telefonice, din spusele cadrelor didactice precum şi ale reprezentanților autorităților locale (primar, asistentul social), Cricău nu se confruntă cu „problema" copiilor lăsați acasă de părinții plecați în străinătate: „*Deci nu am putea spune că este o comunitate cu un număr mare de copii lăsaţi de izbelişte*".

Ca principale probleme ale comunității au fost menționate: lipsa locurilor de muncă şi transportul în comun (localnicii sunt nevoiți să facă naveta pentru locuri de muncă în afara

comunei sau pentru urmarea studiilor liceale în cazul copiilor/ tinerilor).

Şcoala

În Şcoala cu clasele I-VIII Decebal din Cricău au fost înscrişi în anul şcolar 2010-2011 **67** de elevi (dintre care în clasa a V-a 15; în clasa a VI-a 9, în clasa a VII-a 20, şi în clasa a VIII-a 23).

Şcoala dispune de 20 de profesori, dintre care 14 suplinitori. Pe lângă corpul şcolii, în aceeaşi curte există un teren de sport, precum şi o altă clădire ce găzduieşte o expoziţie etnografică care a rezultat în urma unui proiect în care a fost implicată şcoala cu ani în urmă. Referitor la aspectul infrastructurii, clădirea propriu-zisă este renovată, cu tâmplărie termopan, dispunând de încălzire centrală. Lipsa apei curente nu face ca părinţii sau copiii să fie nemulţumiţi de situaţia şcolii.

Dat fiind numărul mic de familii de romi şi de maghiari din comună, şcoala este frecventată în mare parte de elevi români şi de un număr mic de elevi romi (în sat sunt aproximativ 10 familii de romi). Pe lângă toţi aceştia, în şcoala din Cricău sunt înscrişi doi copii cu nevoi speciale. Pentru aceştia se aplică o programă adaptată şi cerinţe la nivelul lor de înţelegere, fiind integraţi în învăţământul de masă, cu recomandare de la psiholog.

Şcoala e apreciată de părinţi şi membrii ai comunităţii locale ca fiind una bună, activă, majoritatea argumentelor fiind:

- Cadre didactice calificate, pregătite şi motivate;
- Realizarea unui număr mare de activităţi şi implicare în proiecte;
- Relaţie de colaborare între cadre didactice/şcoală şi familie;
- Şcoală dotată şi amenajată adecvat;

- Număr mare de elevi care ulterior merg la liceu (majoritatea elevilor merg la liceu la Alba Iulia - conform primarului, aprox. 80%).

Copiii şi familiile lor

Relația familiilor cu şcoala este definită de cele mai multe ca fiind una „foarte bună", desfăşurându-se, conform tuturor categoriilor de respondenți, dinspre cadrele didactice înspre părinți odată cu solicitările şi propunerile celor dintâi. Pe de-o parte, cadrele didactice apreciază promptitudinea cu care părinții răspund solicitărilor implicării: „*cu ce poate fiecare, de exemplu cu plăcinte, prăjituri, sucuri atunci când avem petreceri*"; iar pe de altă parte părinții îşi exprimă mulțumirea/ satisfacția față de varietatea activităților şcolare şi extraşcolare realizate.

Un aspect important al acestei relații este faptul că multe dintre cadrele didactice sunt din Cricău, o parte dintre părinții care au fost intervievați fiind foşti colegi de şcoală generală cu doamna directoare şi cu doamna consilier educativ. Una dintre mamele prezente la focus îşi exprimă încrederea şi mulțumirea față de aceste cadre didactice care „*ştiu să vorbească cu toată lumea, şi cu ăia cu carte, şi cu ăia mai fără carte*".

Una dintre cele mai stringente nevoi exprimate este legată de precaritatea echipării tehnice interioare, atât părinții cât şi profesorii menționând necesitatea mai multor calculatoare şi conectarea la internet:

> ''*copiii nu ştiu să caute informații pe internet - dacă am avea internet în şcoală, profesorul documentarist ar putea să-i ajute pe copii în asta*" (consilierul educativ);
>
> „*poate calculatoare mai multe (...) ceva care să-i ducă mai spre viitor*" (mamă, 39 de ani);

Alte nevoi identificate care s-au evidențiat pe parcursul discuțiilor cu toate categoriile de respondenți (copii, cadre didactice, părinți) sunt: existența unui psiholog; parcuri/ spații de distracții şi de petrecere a timpului liber; apă curentă în şcoală; dentist/cabinet stomatologic; organizarea unor ore de „pregătire la materiile dificile".

Activități extracurriculare

Tematici activități extracurriculare

Pe lângă activitățile clasice (de tipul serbărilor cu ocazia diverselor sărbători, Mărțişor, Paşte etc.), două tendințe care se conturează în desfăşurarea activităților par a fi:

1) Activitățile de protejare a mediului

În acest an şcolar au realizat mai multe activități de ecologizare precum şi alte proiecte cu tematică legată de protecția mediului: parada de costume realizate din obiecte reciclabile; plantare de pomi; activități de ecologizare.

2) Activitățile culturale

Acestea au o puternică dimensiune legată de identitatea locală şi conservarea tradițiilor locale. Câteva exemple sunt: „Ziua de Paşte în satul meu", „Satul copilăriei mele", incluzând aici şi amenajarea unei expoziții etnografice. Aceste ultime două exemple au fost realizate prin intermediul unor proiecte mai mari cu finanțare. Spre exemplu, „Satul copilăriei mele" a presupus pregătirea unei serii întregi de activități artistice diverse (dansuri, cântece, desene, confecționarea machetelor satului etc.). În urma acestui concurs, Consiliul Județean a oferit premiul I şcolii Cricrău.

Comuna fiind mică, activitățile extracurriculare sunt făcute cunoscute comunității, copiii fiind implicați în activități de promovare a evenimentelor:

„C*omuna ştie de activităţile extracurriculare pentru că copiii sunt din sat şi spun, dar apoi noi ne şi popularizăm activităţile. Punem afişe în centrele de interes ale comunei: la magazin, în crâşme, pe pereţii şcolilor din statele aparţinătoare. Şi să nu uităm că există messengerul, iar ei se anunţă între ei, e un mod de diseminare a proiectelor între ei*" (consilierul educativ).

„Bostaniada" e o activitate specifică Şcolii Cricău, desfăşurată în fiecare an, la sfârşitul lunii octombrie. S-ar putea spune că e o „activitate extracurriculară reper", dat fiind că aproape toţi intervievaţii, atât adulţii cât şi copiii, au vorbim cu mult entuziasm despre aceasta. Aceasta presupune: carnaval, realizarea costumelor, o paradă a bostanilor, şi este organizată de către elevi împreună cu profesorii.

O situaţie interesantă este aceea legată de resursele financiare. Pe lângă susţinerea pe care o au din partea primăriei sau aceea sporadică din partea agenţilor economici, sunt organizate o serie de activităţi generatoare de venit, considerate utile în primul rând datorită faptului că îi responsabilizează pe copii şi le oferă satisfacţia de a fi contribuit la activităţile şi proiectele desfăşurate. Asemenea activităţi sunt/au fost: expoziţii cu vânzare, vânzarea unei reviste a şcolii (însă nu acest an şcolar), tombole.

„*La început de an şcolar facem o chetă, la care contribuie fiecare cu cât are, ca să avem un punct de pornire, pentru că după aia, dacă avem expoziţie cu vânzare de produse normal că banii obţinuţi vin în fondul clasei; aşa am lăcuit astă toamnă parchetul din clasă (...) Activităţile astea sunt în primul rând benefice pentru ei, şi ei ştiu asta. Banii ăia se folosesc prin ei, în interesul lor"* (consilierul educativ).

Competențe dezvoltate/ beneficiile

Conform consilierului educativ, activitățile extracurriculare oferă un context de desfăşurare şi manifestare mai flexibil, în care copiilor li se permite să fie mai relaxați decât la ore: „*asta e ceea ce programa şcolară actuală nu prea lasă să se manifeste, asta e părerea mea personală (...) că nu lăsăm loc pentru potențialul copiilor*".

Referindu-ne la răspunsurile cadrelor didactice, cel mai des menționate abilități/competențe dezvoltate prin participarea la activități extracurriculare sunt: dezvoltarea şi exploatarea imaginației, satisfacerea „nevoii de spontaneitate", descoperirea talentelor şi abilităților. Conform primarului, cadrele didactice sunt atente la talentele copiilor şi îi îndrumă pe părinți să şi-i susțină ținând cont de acestea, „*de aici pleacă totul*".

În ceea ce priveşte **obiectivele de învățare** ceea ce se urmăreşte prin realizarea de activități extracurriculare sunt abilități precum:

- Abilitatea de a comunica. '*Asta fac în primul rând când organizează activitățile, comunică, discută, se pun de acord, unul are o idee altul are alta*' ne spune doamna consilierul educativ.
- *Folosirea imaginației* - ei creează diplome şi afişe pentru activități.
- Abilitatea de a vorbi cu instituțiile statului. În organizarea activităților copiii merg să negocieze cu responsabilii autorităților: discută cu primarul, cu directorul de cămin cultural, fac cereri, fac invitații acestora.

Una dintre profesoarele intervievate observă că activități precum „Satul copilăriei mele" *i-au învățat să fie mai receptivi,*

mai comunicativi, să nu fie închişi în ei, parcă-s mai uniți. Din spusele lor, participarea la aceste evenimente le creează copiilor contextul în care *socializează mai bine* şi care *îi învață să colaboreze, să se susțină unii pe alții, să fie solidari*.

Colaborarea părților

Dintre instituțiile cu care intervievații spun că au strânse colaborări pentru realizarea activităților extracurriculare numărăm: biblioteca, căminul cultural şi Centrul de Documentare şi Informare (CDI). În afară de acestea, intervievații vorbesc şi despre buna colaborare cu primăria, poliția şi biserica, şi uneori cu agenții economici locali:

- Primăria. Colaborarea cu aceasta se manifestă prin acordarea aprobărilor pentru desfăşurarea anumitor activități în spațiul public/out-door sau în spații precum căminul cultural. De asemenea, primăria oferă sprijin financiar pentru deplasările echipelor de proiect/ echipelor care merg la competiții sportive (plata transportului).
- Poliția. La invitație, polițiştii vin la şcoală, la ora de dirigenție, pentru a le vorbi copiilor pe diverse teme legate de profesia lor.
- Biserica. Primarul prezintă cu mult entuziasm activitățile extracurriculare care presupun colaborarea cu biserica: „(În activitățile extracurriculare) *încercăm cu preotul din sat, care se ocupă foarte mult… pentru a-i atrage şi a deveni un cetățean creştin* (...) *copiii care sunt talentați sunt cuprinşi în corul bisericii. 40 de elevi în cadrul corului*".
- Agenți economici. Consilierul educațional ne spune: „*nu cu mult, din când în când câte ceva ne-au dat, avem două magazine". (...) Anul acesta ne-au dat dulciuri pentru premii la concursuri*".

Nevoi şi perspective

La întrebările care pun în balanţă activităţile extracurriculare cu cele şcolare, copiii insistă că cele şcolare sunt cele mai importante pentru că „*la şcoală învăţăm cel mai mult*". „*Pentru părinţi e mai important învăţatul, să avem note bune*".

Pe de altă parte, din discuţie reiese că orele interactive sau cele care au un format diferit decât cel formal sunt cele care îi atrag şi le aduc un aport consistent, nu doar din punct de vedere informaţional. De exemplu, copiii afirmă dezaprobator că în orele de desen se fac tot ore de istorie (dat fiind ca aceeaşi profesoară se ocupă de ambele ore). În acelaşi timp ei povestesc cu entuziasm despre orele în care desfăşoară activităţi practice (educaţie tehnologică; ieşiri la plantat flori). De asemenea, apreciază pozitiv activitatea profesorului de matematică pentru că reuşeşte să facă orele interactive:

> „*Domnul profesor de mate ne face să... în toate orele, istorie, geografie, ne arată la hartă, ne implică, ne face să ne jucăm, fel şi fel, ne face să râdem (...) în ora de matematică ne arată să fim amuzanţi, cum să învăţăm*".

Legat de tipul de activităţi dorite, elevii menţionează că activităţi care le-ar plăcea să se desfăşoare: activităţi sportive, excursii, „mai multe activităţi pentru Terra", realizarea de căsuţe pentru păsări.

Concluzii

„Poate nu chiar pe aceeaşi linie de plutire [cu activităţile curriculare] dar... cât de cât. Îs bune şi alea că sigur mai învaţă câte ceva" (mamă, 39 de ani).

Din discuţiile atât cu părinţii şi membrii autorităţilor locale, cât şi cu profesorii, activităţile extracurriculare includ o gamă largă de iniţiative: de la excursii, petreceri/serbări, până la olimpiade şi concursuri sportive organizate între şcoli/clase.

Cu alte cuvinte, se pare că acest concept este foarte larg şi include toate activităţile care se abat câtuşi de puţin de la structura şi tipul de conţinut clasic al unei ore de curs (predat, dictat, ascultat).

Părinţii văd în activităţile extracurriculare o alternativă dezirabilă de petrecere a timpului liber, şi mai puţin ca un context care favorizează dezvoltarea de abilităţi şi competenţe sociale sau de altă natură. Acestea nu sunt considerate complementare activităţilor de educaţie formală, ci mai degrabă sunt văzute ca auxiliare şi totodată indispensabile: „*păi noi le spunem, prima dată învăţatul şi pe urmă... mai vedem*" (mamă, 36 de ani).

Pornind de la lipsa spaţiilor amenajate pentru petrecerea timpului liber, atât profesorii cât şi părinţii vorbesc despre activităţile extracurriculare ca substitut pentru ceea ce infrastructura corespunzătoare şi activităţile non-formale reprezintă pentru copiii din mediul urban: „*la sat ar şi da lumea copiii, la oraş probabil au multe activităţi, multe jocuri, multe... dar aici nu au (...)*".

Majoritatea cadrelor didactice au o viziune optimistă asupra activităţilor extracurriculare viitoare, prevăzând şi având în plan o serie de colaborări cu şcoli din judeţ, precum şi perspectiva aplicării pentru diverse concursuri/proiecte propuse de diverse instituţii (Ministerul Educaţii, ONG-uri, alte şcoli).

SCĂRIŞOARA

Andrei Crăciun

Comunitatea

Cu o populație de 1860 de locuitori, comuna Scărişoara este localizată pe cursul râului Arieşul Mare, în imediata vecinătate a Munților Apuseni. Este vorba de o aşezare specifică zonelor montane – cu excepția centrului de comună, celelalte sate componente (13 la număr, cu populații variind de la câteva zeci până la un maxim de aproximativ 200 de persoane şi care se află la altitudini de peste 1000 de metri) sunt de tip „risipit". Pe întinderea comunei predomină pădurile, parte aflate în proprietate personală, parte constituind „pădurea comunală" – administrată de autorități şi obiect al *mafiei lemnului*, după cum menționează un antreprenor local cu ocazia unei discuții informale.

Localitate cu un număr mare de beneficiari ai venitului minim garantat, pensionari sau persoane care îşi asigură venituri din agricultură, Scărişoara se prezintă ca fiind o comună cu un nivel scăzut de trai. În acest sens, *lipsa locurilor de muncă* este problema locală menționată cel mai des în cadrul interviurilor, completată de cele referitoare la *îmbătrânirea populației* şi *infrastructura precară de drumuri publice*.

Scărişoara cuprinde o comunitate romă compactă (aproximativ 300 de persoane), săracă şi amplasată de-a lungul drumului național, la periferia satului centru de comună.

Majoritatea membrilor comunității de romi sunt beneficiari ai venitului minim garantat.

Alături de lemn sau materiale de construcții (piatră), o altă resursă a Scărişoarei este, din perspectiva autorităților, potențialul turistic nevalorificat însă (existând doar trei pensiuni turistice).

Şcoala

Şcoala cu clasele I-VIII este amplasată în centrul de comună, în afară de aceasta existând alte patru unități destinate ciclului primar (una din acestea fiind cu învățământ simultan), situate în satele „de pe dealuri".

Este vorba de o şcoală mică, în ciclul gimnazial fiind înscrişi, pentru anul şcolar 2010-2011, **64** de elevi (22 în clasa a V-a, 12 în clasa a VI-a, 13 în a VII-a şi 17 în a clasa a VIII-a), iar structura didactică a şcolii cuprinde 14 profesori (şase suplinitori).

Majoritatea cadrelor didactice fac naveta din micile oraşe aflate în apropiere (Câmpeni, Albac). Efectivul de cadre acoperă nevoile şcolii însă, dacă avem în vedere specializarea acestora, se practică întregirea unei norme prin predarea unor materii din altă arie decât cea a calificării.

În ceea ce priveşte infrastructura, şcolii din Scărişoara îi lipseşte o sală şi un teren de sport, orele de educație fizică desfăşurându-se vara în curtea şcolii şi iarna într-o sală de curs amenajată în acest sens.

Unitatea de învățământ a fost reabilitată şi modernizată în 2006 cu sprijinul unei fundații americane, instalându-se cu această ocazie o centrală termică pe lemne, înlocuindu-se

mobilierul, montându-se geamuri termopan. Totodată, a fost amenajat un laborator de informatică dotat cu 20 de calculatoare destinat elevilor claselor V – VIII.

Şcoala dispune de un microbuz destinat transportului elevilor, care însă, din cauza inaccesibilităţii terenului, nu poate face legătura cu locuinţele situate la altitudini mari sau izolate.

Profesorii, elevii şi autorităţile locale se declară mulţumiţi, per ansamblu, de calitatea învăţământului din Scărişoara. Foarte mulţi dintre absolvenţii ciclului gimnazial îşi continuă studiile, în special în grupuri şcolare industriale din Albac sau Câmpeni, iar o mai mică parte în cadrul liceelor din aceleaşi localităţi. Este scoasă în evidenţă în pregătirea profesională a cadrelor didactice, media tânără de vârstă a grupului de profesori şi implicarea acestora.

Copiii şi familiile lor

Nevoile copiilor din Scărişoara sunt legate în cea mai mare parte de lipsurile localităţii. Autorităţile locale accentuează, spre exemplu, dificultăţile financiare pe care le întâmpină în menţinerea funcţionării celor patru şcoli primare „de pe sate", necesare pentru elevii de vârstă mică pentru care deplasarea până în centrul de comună ridică numeroase probleme.

Caracterul risipit al localităţii, însemnând distanţe foarte mari ce trebuie parcurse pe jos (până la 10 km până la şcoală) se constituie într-o piedică pentru o parte din elevii şcolii. Lucrul acesta se traduce prin absenteism (în special iarna), dar şi transferul unui număr de elevi către şcoli care dispun de internat, din localităţi urbane apropiate – Albac sau Câmpeni. În acest sens, obiectivul imediat al conducerii şcolii, în colaborare cu autorităţile locale, este deschiderea unui internat

unde să fie cazați pe timpul săptămânii elevii proveniți din satele aparținătoare (primăria este în proces de accesare a unor fonduri europene).

Absenteismul şcolar nu este cauzat doar de distanța până la şcoală. În Scărişoara, rata cea mai mare de absenteism se înregistrează în rândul elevilor provenind din comunitatea de romi, amplasată relativ aproape de şcoală. Pentru această categorie de elevi, problemele cele mai mari țin atât de dificultățile financiare, cât şi de stocul scăzut de educație al familiilor din care provin.

Activitățile extracurriculare

Având în vedere sursa activităților întâlnite în şcoala din Scărişoara, acestea sunt organizate în principal din inițiativa cadrelor didactice. Cele mai importante dintre ele - prin prisma numărului, a dimensiunii participării elevilor şi a părinților sau a eforturilor implicate – sunt descrise ca marcând „momentele importante din cursul anului şcolar", respectiv serbările de Crăciun, de 8 Martie, Paşte, Ziua Națională a României, Dragobetele, „Ziua lui Eminescu". Conținutul acestui tip de activități este asociat aprofundării unor materii din curicula şcolară (istorie, limba şi literatura română) sau valorizării tradițiilor.

Una din activitățile inițiate de profesori ce nu se înscrie în acest tipar este „Balul Bobocilor". Destinat elevilor de clasă a V-a, dar cu participare generală, balul a fost organizat pentru prima oară în 2010, a cuprins probe de cultură generală sau aptitudini artistice şi a fost evaluat pozitiv în special datorită interesului stârnit printre elevi.

Organizate de aproximativ două ori pe an, excursiile sunt un prilej pentru elevii din Scărişoara de a vizita şi cunoaşte

împrejurimile (iar atunci când există resurse financiare, chiar şi zone mai depărtate). Profesori, părinţi şi autorităţi locale deopotrivă subliniază importanţa excursiilor în educaţia pentru viaţă a elevilor, beneficiile oricărei activităţi de acest gen fiind prezentate în contrast cu lipsurile asociate izolării localităţii. Participarea la excursii este, atunci când nu există un sprijin pentru asigurarea costurilor implicate, selectivă. Astfel, elevii provenind din familii cu venituri reduse ratează de cele mai multe ori aceste evenimente (în special în cazul plecărilor la distanţe mai mari ce necesită costuri sporite).

O serie de activităţi extracurriculare a căror iniţiativă nu a ţinut (numai) de corpul profesoral este reprezentată de acţiunile unui O.N.G. local - Gheaţa Verde – cu domeniu de activitate ce se înscrie în aria turism-ecologie, preşedintele organizaţiei fiind un antreprenor local, proprietar de pensiune. Astfel, O.N.G.-ul menţionat a organizat tabere tematice – combinând elemente de turism, ecologie şi istorie (*Taberele dacilor*) - destinate elevilor din toată ţara, la câteva dintre ele participând însă şi copii din localitate. Şcoala per ansamblu însă, rămâne pentru moment principalul iniţiator de activităţi extracurriculare, Gheaţa Verde organizând ultimele tabere cu mai bine de un an în urmă.

Neîncadrându-se în niciuna din categoriile mai sus amintite sunt câteva activităţi desfăşurate în aer liber („de ecologizare” sau, mai rar, activităţi cu tematică istorică în colaborare cu localităţile de pe Valea Arieşului „prin care a trecut Avram Iancu”);

Părinţii sau alţi actori locali nu au manifestat până în prezent iniţiative cu privire la organizarea de activităţi:

> *Dacă ar fi să mă gândesc cum aş putea să îi chem pe părinţi la şcoală, în general, invitaţia la o şedinţă cu*

> *părinții sună ceva de genul „discutăm probleme legate de burse, alocații, drepturi pe care le au, banii pentru calculatoare sau alte lucruri”. Pentru că aşa îi aducem la şcoală să discutăm şi alte probleme de interes. Dar ca să vorbesc de inițiative din partea lor, nu. Poate există şi o anumită neimplicare, o lasă aşa...* (director şcoală)

De altfel, implicarea altor actori (chiar şi a părinților) în viața şcolii este mai degrabă pasivă (asistarea la evenimentele organizate sau susținerea financiară). Chiar şi în formă pasivă, participarea/asistarea este folosită de cadrele didactice ca indicator în evaluarea interesului părinților vis-à-vis de activități.

Singurele cazuri în care s-a menționat o participare activă sunt legate de ajutorul dat de părinți la confecționarea costumelor populare prezentate de copii cu ocazia sărbătorii de Dragobete sau însoțirea elevilor în excursii.

Cele mai interesante activități, deopotrivă pentru elevi şi profesori, sunt serbările organizate de Crăciun şi excursiile.

Denumite şi „activități de recreere”, activitățile extracurriculare din şcoala din Scărişoara nu sunt proiectate în mod explicit ca urmărind formarea unor competențe. Simpla asimilare de cunoştințe este adesea menționată ca fiind o competență dezvoltată în cadrul diferitelor activități. În cazul serbărilor desfăşurate cu ocazia zilei de 15 ianuarie:

> *Păi, de exemplu, de Ziua lui Eminescu află mai multe informații decât află la oră, că la oră nu poți să dai atâtea informații cât am dat noi la activitate.* (profesor – coordonator activități extracurriculare)

Dincolo de transmitere/asimilare de cunoştinţe, se apreciază că diferitele serbări sau excursii contribuie la dezvoltarea capacităţii de comunicare/relaţionare/socializare a elevilor. Această categorie de competenţe este puternic valorizată de către cadrele didactice ca formă de contrabalansare a efectelor datorate izolării comunităţii.

O altă competenţă menţionată face referire la dobândirea unui comportament natural („dispariţia inhibiţiei") în faţa camerelor de filmat şi a aparatelor de fotografiat (toate activităţile din ultimii doi ani au fost filmate, fotografiate şi stocate pe suport digital).

Principalele beneficii care decurg din participarea la activităţi extracurriculare sunt puse de profesori, părinţi şi autorităţile locale în legătură cu o creştere (indirectă) a motivării pentru activităţile din curricula şcolară.

Colaborarea părţilor

În ceea ce priveşte activităţile extracurriculare, relaţia dintre şcoală, părinţi şi alţi actori comunitari (primărie, antreprenori locali) se rezumă la diferite forme de susţinere financiară şi materială. Resursele financiare ale şcolii pentru derularea de activităţi extracurriculare depind în cea mai mare măsură de sprijinul oferit de primărie. Astfel, organizarea excursiilor este posibilă prin asigurarea (chiar dacă nu întotdeauna) a cheltuielilor necesare transportului (carburant). Uneori, cu ocazia diferitelor serbări, şcoala primeşte din partea patronilor de magazine din localitate dulciuri sau alimente pentru copii.

Şcoala din Scărişoara nu a reuşit să atragă până în prezent vreo finanţare externă pentru derularea de activităţi

extracurriculare, fiind menționat efortul profesorilor pentru redactarea unui proiect depus în vederea obținerii unei finanțări din partea CEDU (Centrul Educația 2000).

Nevoi şi perspective

Aproape în unanimitate, atât cadrele didactice, cât şi elevii sau alte persoane cheie din localitate, nu resimt nevoi deosebite în legătură cu activitățile extracurriculare.

Volumul, conținutul şi punerea în practică a activităților par să fie satisfăcătoare. Astfel, de cele mai multe ori este dificil a se închipui şi alte moduri de a face activități extracurriculare. Singur directorul şcolii afirmă că „activitățile ar trebui diversificate", însă această „diversificare" este tradusă prin intensificarea actualelor practici: „să aducem lumea satului în şcoala noastră sub toate aspectele ei: şi ce țin de tradiții, meşteşuguri, graiul (...)".

Singurele nevoi resimțite de elevi se referă la resursele materiale/financiare pentru activitățile ce se desfăşoară în mod obişnuit (sprijin financiar, de exemplu, pentru confecționarea costumelor).

Concluzii

Activitățile desfăşurate în cadrul şcolii din Scărişoara sunt consistente cu nivelul scăzut de trai şi starea de izolare în care se regăseşte localitatea. Noțiuni precum *activități extracurriculare*, *competențe*, *beneficii*, *educație inclusivă* etc. par a fi înțelese parțial, sau cel puțin adoptate formal: „*şcoală inclusivă în sensul în care, dacă e să ne gândim la finalități, am putea să ne gândim la faptul că avem elevi romi care termină clasa a VIII-a şi sunt înscrişi în clase bune pe la colegiul din Câmpeni şi rezistă onorabil" (director şcoală*).

Modul de organizare al activităților sugerează că acestea nu sunt orientate spre dezvoltarea unor competențe specifice ci, mai degrabă, acestea din urmă sunt formulate abia ulterior proiectării unei activități.

Se remarcă o mică diversitate a activităților extracurriculare (sub aspectul conținutului), dar şi a ideilor privind acest subiect. Predomină de departe activitățile care sunt centrate pe conservarea tradițiilor, „învățării" istoriei, sărbătorirea unor elemente naționale sau religioase.

Viziunea difuză asupra activităților extracurriculare şi a rolului lor face dificilă o evaluare exactă a impactului pe care acestea îl au asupra educației elevilor şi a relației lor cu şcoala. Cu toate acestea, organizatorii activităților identifică o serie de beneficii pe care participarea la activități desfăşurate în afara curriculei le pot aduce, sau le-au adus deja, în rândul elevilor, cele mai multe putând fi încadrate în aria obținerii unei educații pentru viață.

Felul în care copiii văd activitățile care se desfăşoară în prezent, sau care ar putea să se desfăşoare, pare să fie modelat de aceeaşi lipsă de oportunități şi izolare regăsite la nivel comunitar.

CURCANI

Simona Ciotlăuş, Ana Berechet

Comunitatea

Comuna Curcani are o populaţie de aproximativ 5400 locuitori, conform asistentului pe probleme roma din Primărie, şi, într-o formulare oarecum paradoxală, ei sunt împărţiţi „*în majoritari şi minoritari; minoritarii sunt cetăţenii de etnie rromă. Minoritarii sunt în proporţie de 51%, sunt mai mulţi decât majoritarii, aici în comună."*

Aprecierile privind situaţia economică sunt diverse, pornind de la persoane care spun despre comună că ar fi una de nivel mediu până la alţii, mai mulţi, care evidenţiază sărăcia din comună, făcând referire la lipsa locurilor de muncă, respectiv numărul mare de dosare depuse pentru Venitul Minim Garantat. Sărăcia constituie principala problemă a comunei, foarte mulţi din localnici fiind zilieri: fie unii la ceilalţi, fie practicând micul comerţ la Bucureşti. Cei care sunt angajaţi în mod permanent şi cu forme legale, aproximativ 20% din populaţia activă din comună, conform angajatului Primăriei, lucrează în administraţie publică şi educaţie. De asemenea, există persoane cu venituri restrânse din activităţi agricole şi un singur fermier care ia în arendă terenurile agricole ale micilor proprietari, care lucrează o suprafaţă de aproximativ 1500 hectare şi derulează un proiect din programul SAPARD.

Din punct de vedere demografic, populaţia de etnie roma este în creştere, lucru menţionat, cu oarecare disconfort, şi de

cadrele didactice în ceea ce priveşte numărul copiilor care se înscriu şi vor frecventa şcoala. După estimările asistentului de la Primărie, sunt aproximativ 200 de persoane care se ocupă cu micul comerț de fructe şi legume, dar această activitate nu este una stabilă. Asistentul social subliniază că populația roma nu mai este una tradițională, de neamuri, tendința fiind către dobândirea formală a statutului de cetățean (prin inițiativa de creare a documentelor de identitate).

În legătură cu condițiile economice expuse mai sus, o altă problemă este lipsa actelor de identitate, pe care Primăria încearcă să o rezolve sprijinind câteva persoane să îşi facă documente (certificate de naştere şi/sau cărți de identitate). De asemenea, Primăria mai are un proiect care urmăreşte încurajarea ocupării forței de muncă, prin care va sprijini zece persoane în crearea unei mici afaceri. Pe de altă parte, Primăria nu poate să deruleze proiecte mai mari, cum ar fi cele din fonduri structurale, deoarece nu are resurse să susțină co-finanțarea, iar bugetul local este redus datorită faptului că prea puțină lume plăteşte contribuțiile.

Şcoala

Şcoala se află în imediata apropiere a Primăriei, cele două fiind despărțite de parcul din comună. Numită de localnici şi *Şcoala mare*, aceasta cuprinde trei clădiri care se află într-o curte mare, pe care copacii înalți o fac să se asemene unui parc. Clădirea principală are un etaj, pe care sunt 6 săli de clasă, iar la parter se găsesc cancelaria profesorilor, cabinetul de consiliere psiho-pedagogică, biroul directoarei, biroul secretarului şi alte trei clase. Mai sunt două clădiri în stânga şi dreapta celei principale, într-una sunt doar săli de clase, în cealaltă se află şi biblioteca care găzduieşte *Centrul de Documentare şi Informare*. Clădirea din stânga a fost extinsă pentru mutarea

Grădiniței din actualul amplasament. Pe holurile clădirii principale sunt expuse diverse fotografii-portrete alb-negru, câteva ale autorilor literaturii române, altele ale unor intelectuali locali. Probabil că şi datorită luminii reduse pe care o reflectă acestea, materialele care acoperă pereții dau senzația de ponosit. Sunt câteva panouri, în apropierea sălilor de clasă, pe care sunt puse lucrări ale elevilor şi alte postere cu caracter educativ.

Multe străzi din Curcani poartă nume de învățători sau de alte personalități ale științei şi tehnicii, născute în comună. De altfel, profesorii spun oarecum nostalgici că Şcoala a fost una foarte bună în comparație cu situația diferită de acum. În general, localnicii consideră că şcoala nu mai are acelaşi renume ca în urmă cu 15 ani, iar acest lucru, cred ei, se datorează dezinteresului profesorilor, prost remunerați pentru munca pe care o depun. În mod similar îşi explică şi părinții frecvența profesorilor/ învățătorilor la şcoală, atribuind lipsa de la şcoală incongruenței între orarul zilnic şi dorința acestora de specializare la studii universitare.

Transformarea dintr-o şcoală percepută ca fiind bună într-una mai slabă este explicată de localnici atât prin transformările economice mai recente, cât şi prin modificarea socio-demografică a efectivelor şcolare. La ora actuală, învață peste **600** de elevi la şcoala de la Curcani, din care, la începutul anului şcolar, au fost înscrişi **276** în ciclul gimnazial. Aceştia au fost distribuiți astfel: în clasa a V-a 78 elevi, în clasa a VI-a 61, în clasa a VII-a 65, iar în clasa a VIII-a 72 de elevi.

Dintre ei, nu au încheiat anul şcolar 17 elevi, fie din cauză de abandon, fie pentru că s-au transferat. După estimările fostului director, actualmente profesor de geografie la Curcani, „*cinstit vorbind cam 10% din copii pot să facă față la orice*

şcoală, la orice tip de şcoală din orice parte deci nu există să nu poa' să facă". Conform aceluiaşi cadru didactic, dezinteresul faţă de şcoală se reproduce social: *„datorită diferitelor condiţii, sărăcie mare şi foarte mulţi din copiii unora care n-au fost la şcoală, nu merg nici ei la şcoală. De ce? De mici sunt atraşi, direct sau indirect în diferite alte activităţi"*.

Majoritatea claselor au în componenţă copii de etnie romă. În unele din ele, elevii români sunt în proporţie de peste 90%, cum ar fi clasele profesoarei de franceză şi profesoarei de română unde învaţă 2,3 elevi rromi. Pe de altă parte, există şi clase în care cei mai mulţi copii sunt etnie romă, precum clasa la care este diriginte profesorul de geografie. Aceasta este o formă prin care se menţine tendinţa de segregarea etnică între clase şi, astfel, contribuie la reproducerea inegalităţilor sociale.

În ceea ce priveşte relaţia profesorilor cu elevii şi părinţii acestora, din interviul de grup cu părinţii rezultă că în şcoală nu există conflicte violente între cadre didactice şi elevi, cu toate că numărul mare de copii roma „ar putea să facă balamuc", după cum povesteşte un părinte român din interviu. În general, părinţii ţin legătura cu profesorii, merg la şedinţe pentru a discuta situaţia copiilor lor, dar spun despre alţi părinţi că renunţă să mai participe ca să evite mustrările profesorilor, ştiind că proprii copii mai fac probleme. Atunci când le este solicitat, părinţii plătesc fondul şcolii după posibilităţi, iar profesorii sunt înţelegători şi, deoarece cunosc situaţia materială precară a unor familii, nu insistă ca fondul să fie plătit de toţi elevii. Concesii similare au fost făcute de profesorii de la Curcani şi în ceea ce priveşte frecventarea şcolii de către copii care nu aveau acte sau care proveneau din familii în care nu există acte de identitate, aceştia primindu-i la şcoală chiar dacă nu erau înregistraţi oficial --- totuşi, numărul nu este mare.

Există mai multe proiecte în care şcoala şi/sau Primăria de la Curcani le derulează în parteneriat pentru a preveni creşterea abandonului şcolar, a stimula participarea la şcoală şi, poate, îmbunătățirea performanțelor şcolare elevilor etnici romi. Unul dintre ele este derulat de Roma Education Fund şi sprijină 15 elevi romi cu burse lunare în valoare de 200 RON, în funcție de rezultatele şcolare şi de prezența la şcoală, acordarea lor fiind independentă de situația materială a familiei (cu alte cuvinte, aceasta nu constituie un criteriu).

Alte proiecte derulate la şcoală, prin intermediul Primăriei, sunt: *A doua şansă*, *Şcoală după şcoală*, *Toți la Grădiniță, toți în clasa întâi*. Beneficiarii acestor programe sunt la nivelul zecilor, un număr insuficient, după aprecierea asistentului social, dacă sunt avute în vedere nevoile şi lipsurile din localitate. În principal, acestea adresează problemele comunității care au consecințe asupra educației din localitate: absenteismul şi abandonul şcolar, ambele în creştere, conform persoanelor cu care am discutat. De asemenea, Primăria are un proiect mai vechi de reabilitare a unui corp de clădire care urmează să fie destinat grădiniței, dar, de aproximativ doi ani, au fost sistate lucrările, chiar dacă acestea sunt terminate în proporție de 80%. În fine, Primăria asigură sustenabilitatea unui proiect mai vechi al organizației Amare Rromentza, prin faptul că plăteşte mediatoarea din bugetul local, pe o perioadă de încă doi ani.

În general, elevii îşi continuă studiile liceale la Oltenița, câțiva dintre ei aleg Liceul Militar sau seminariile teologice. Până în urmă cu câțiva ani, în localitatea Curcani s-au desfăşurat cursuri la Şcoala de Arte şi Meserii, dotată printr-un proiect PHARE-TVET şi care a inclus şi un parteneriat cu fermierul care lucrează cea mai mare suprafață de pământ din zonă.

Activitățile extracurriculare

Activitățile extra-şcolare derulate în anul şcolar 2010-2011 la Curcani sunt: concursuri şi olimpiade şcolare, excursii tematice, două activități propuse de Ministerul Educației şi alte acțiuni organizate la clasă de diriginți.

În timpul **Săptămânii Globale a Educației,** program propus de MECTS, Şcoala de la Curcani a desfăşurat activități reunite sub numele de *Eşti ceea ce mănânci!*, care au presupus organizarea unor ateliere de gătit mâncare sănătoasă, din produse naturale. Copii au adus la şcoală diverse mâncăruri de acasă sau le-au gătit pe parcursul exercițiului. Mesajul pe care activitatea încerca să îl transmită era acela al importanței de a alege hrana sănătoasă atunci când mănâncă, mai ales că elevii tind să exagereze cu mâncărurile ambalate, cum sunt chipsurile, conform coordonatoarei de activități. Copiii spun că le-a plăcut foarte multe că au învățat să pregătească mâncare, măcar un mic dejun, şi au putut să prezinte între ei ceea ce au gătit. Chiar dacă ei consumă chipsuri în continuare, activitatea este una pe care şi-o amintesc cu drag.

Sanitarii pricepuți este un alt program la care au participat copiii, organizat de mai mulți ani de către Crucea Roşie România. Elevii din Curcani au format o echipă ce a fost pregătită de profesoara de biologie pentru cele două probe pe care le include: proba teoretică şi o probă practică. Cele două fete participante la interviul de grup au spus ca proba teoretică este grea, însă proba practică li s-a părut foarte utilă pentru acum ştiu ce să facă în situații de prim ajutor (*„am învățat cum se pune garoul”*). Ele s-au bucurat pentru obținerea unui punctaj mare pentru completitudinea trusei de prim ajutor.

Pe urmele lui Vlad Ţepeş a fost o activitate derulată de profesorul de istorie din şcoală care şi-a propus o metodă mai interactivă de a învăţa elevii despre domnitorul medieval al Ţării Româneşti, oarecum încercând să contrazică doza de senzaţional a personajului istoric creat de romanul lui Bram Stocker, *Dracula*. Elevii au pregătit prezentări în faţa colegilor, iar cei mai merituoşi au fost duşi într-o excursie în ţară --- în mai multe locuri ce nu sunt neapărat legate de personajul istoric, dat fiind bugetul limitat de care au dispus. Totuşi, profesorul a avut ocazia să îi ducă la masă într-un han unde erau expuse gravuri în lemn ale domnitorilor români. Pe de altă parte, copiii povestesc că au scris referatele de pe internet, luând parte din informaţia „enormă despre Ţepeş", aşa că au făcut o selecţie. La clasă, elevii au citit referatele, chiar dacă colegilor nu le-a fost acordată ocazia sau nu au fost încurajaţi să pună întrebări. E foarte probabil ca activitatea să îşi fi propus să fie mai interactivă, dar relatarea copiilor din discuţia de grup tinde să contrazică acest lucru.

O altă activitate a fost un concurs de dans inspirat de competiţia televizată **Dansez pentru Tine,** organizat de coordonatoare de activităţi extraşcolare la clasa la care este dirigintă, cu ocazia zilei de 1 iunie. A fost o propunere pe care ea le-a făcut-o elevilor pentru a sărbători această zi în alt fel decât până atunci. Câţiva din clasă au concurat la dansuri, alţii au fost membri în juriu, alături de doamna profesoară. Diriginta a adus două torturi şi suc pentru eveniment.

La Curcani se organizează şi **cursuri de dans sportiv** la care, iniţial, au participat mai mulţi copii, dar care ulterior s-au retras atât datorită costurilor, cât şi pentru că elevii nu mai vedeau utilitatea lor. De asemenea, părinţii nu păreau să fie încântaţi de această activitate, *„sunt pe bani şi ce fac acolo? Se tot bâţâie!"*.

Până anul trecut, copiii puteau să participe şi la **cursuri de carate**, care erau organizate de un profesor plătit din bugetul şcolii.

Nevoi şi perspective

Lipsa transportului este o problemă pentru această şcoală pentru că îngreunează organizarea de ieşiri, drumeţii sau excursii. De aici se subînţelege şi importanţa pe care o acordă persoanele cu care am vorbit nevoii de a „scoate copii în lume", de a le deschide orizonturile locale, pentru a-i obişnui şi cu alte moduri de existenţă. Chiar dacă în curtea Primăriei se află un autobuz galben inscripţionat cu „Transport Copii", acesta nu este folosit nici măcar la transportarea copiilor la şi de la şcoală, cu atât mai puţin pentru activităţile extraşcolare, motivul fiind că Primăria ar trebui să angajeze un şofer acreditat. Alte lucruri care lipsesc copiilor sunt o sală de festivităţi şi dotările claselor. Spre exemplu, un părinte de la Curcani invoca folosirea unor metode mai interactive care ar susţine şi facilita procesul educativ, mai ales la clasele mai mici.

Copii ar putea fi mai atraşi de şcoală, fie că e vorba de educaţie formală, fie de cea non-formală, prin motivarea cu burse şi, poate mai important, prin prezentarea unor modele de succes care să stimuleze. O altă metodă de stimulare a elevilor ar fi realizarea unor proiecte de conştientizare a utilităţii educaţiei şi şcolii. Acestea, în opinia asistentului social, nu ar necesita fonduri prea mari şi ar fi uşor de realizat. De asemenea, organizarea mai frecventă a excursiilor i-ar putea motiva şi pe cei cu rezultate mai slabe sau cu tendinţe de absenteism. Pe de altă parte, în opinia mai multor persoane de la Curcani, un lucru ce constrânge procesul educativ reprezintă

retribuțiile foarte reduse ale profesorilor, care ar trebui motivați pentru a se implica mai mult în activități extracurriculare.

Activitățile de la Curcani au fost prea puțin susținute de actori sociali diverşi (Primărie, părinți, agenți economici locali etc.). În al doilea rând, profesorii cunosc activitățile colegilor, dar nu sunt implicați în organizarea lor. Activitățile desfăşurate suscită mai puțin interesul şi implicarea mai multor profesori, aceştia limitându-se la a le enumera, neputând să povestească în detaliu activitățile altor cadre didactice. Părinții au menționat că „participă la serbări ca să se simtă bine copilul" şi că le plătesc excursiile. Anterior au fost situații în care localnici cu magazine au sponsorizat activitățile de la şcoală, dar asta s-a întâmplat „când le-a mers mai bine afacerea".

Diversitatea activităților din această şcoală este destul de restrânsă, acestea axându-se asupra marcării momentelor importante, alături de excursii, activități la clasă, serbări şi comemorări. Interesul persoanelor intervievate se axează asupra discutării problemelor social-economice mai degrabă decât asupra unor activități extracurriculare creative, care, chiar dacă importante, ar fi greu de organizat. De asemenea, colectivul şcolii nu este motivat, la ora actuală, să se angajeze în activități de acest gen, iar relația şcolii cu Primăria nu este foarte strânsă, ci se limitează la obligațiile de a acoperi salariile.

JEGĂLIA

Simona Ciotlăuş, Ana Berechet

Comunitatea

Comuna Jegălia se află pe malul braţului Borcea al Dunării, are o suprafaţă de 6600 de hectare. Populaţia este de 4617 locuitori, în scădere în ultimii 20 de ani. Sărăcia nu constituie o problemă socială locală, chiar dacă există mai multe familii cu o situaţie materială precară. Totodată, în anul curent au fost depuse 140 de dosare pentru a primi ajutor social pe măsura 412, venitul minim garantat, din care 62 de persoane beneficiază de acest sprijin. Lipsa locurilor de muncă în localitate sau în apropiere, alături de un oarecare nivel de trai general mai bun, face plecarea în străinătate pentru muncă destul de frecventă. Migraţia temporară sau permanentă este invocată mai frecvent, mai ales că, în câteva cazuri, plecarea părinţilor are consecinţe negative pentru copii. Totuşi, cadrele didactice din şcoală nu apreciază plecarea părinţilor doar în termeni negativi, insistând cu mai multe exemple în care elevii reuşesc să treacă peste lipsa părinţilor, iar aceasta nu se reflectă asupra educaţiei lor. Cel puţin din punctul de vedere al nivelului de trai şi al posibilităţilor pe care le au, elevilor le este mai bine să aibă un părinte plecat în străinătate, mai ales atunci când celălalt părinte şi bunicii au grijă de educaţia lor.

Şcoala

Şcoala se află pe o stradă pietruită *vis-a-vis* de clădirea Primăriei, pe marginea căreia este un trotuar cimentat ce duce la şcoală. Cuprinde două clădiri: în cea mare sunt birourile

direcțiunii şi administrației, alături de cancelarie şi o bucătărie. Tot la parter sunt şi laboratoarele de informatică şi de geografie. La etaj mai este laboratorul de biologie şi cel de fizică-chimie, alături de alte cinci săli de clasă. Cu excepția laboratorului de informatică, toate aceste laboratoare funcționează ca săli de clasă obişnuite. Şcoala nu are o sală de sport, lucru care face ca orele de educație fizică să se desfăşoare în clase sau să fie anulate, lucru semnalat cu nemulțumire de părinții participanți la discuția de grup. Al doilea corp de clădire cuprinde alte patru săli de clasă şi biblioteca. În curte sunt mai multe bănci în apropierea unei mici scene-amfiteatru (colorată ca un mozaic), un teren de fotbal pe pământ, latrina şi o magazie cu lemne. Spațiile din această şcoală nu sunt prea generoase --- de exemplu, în cancelarie fiecare profesor are câte un dulăpior individual şi acces la un computer cu internet. Totuşi, atât aceste spații, cât şi holurile, sunt bine dotate şi luminoase. Sălile de clasă seamănă destul de mult, având mobilier relativ recent şi neuzat, cu mese şi scaune individuale, care sunt uşor de mutat. Pe coridoare şi în sălile de clasă există foarte multe afişe şi panouri de prezentare a activităților la care au participat elevii, cele mai multe din acest an şcolar.

În total, Şcoala Jegălia are înscrişi **587** de preşcolari şi şcolari. Din anul şcolar 2010-2011, ciclu gimnazial se organizează doar la Jegălia şi cuprinde **205** elevi, clasele care existau anterior la Gâldău fiind comasate cu cele de aici. Aceştia sunt distribuiți astfel: în clasa a V-a 62 elevi, în clasa a VI-a 52, în clasa a VII-a 43 iar în clasa a VIII-a 48 de elevi.

Recenta comasare a şcolii de la Gâldău cu cea de la Jegălia, adică a mutării orelor de curs pentru ciclul gimnazial din fosta şcoală în cea de aici, a fost realizată deoarece numărul

celor care învățau la Gâldău scăzuse sub 15 elevi pe clasă. Primăria asigură transportul cadrelor didactice acoperind biletele de călătorie şi al elevilor plătind abonamente lunare. Pentru copii, comasarea a presupus adaptarea la navetă şi la noul mediu de educație, dar, din perspectiva rezultatelor obținute, profesorii apreciază că elevii s-au adaptat bine, majoritatea fiind printre premianții de la festivitatea de încheiere a anului şcolar.

În general, profesorii de la Jegălia vorbesc în termeni apreciativi despre elevii lor, fără excese şi fără a folosi timpul trecut pe un ton nostalgic. De asemenea, profesorii organizează ore suplimentare de pregătire, în special la disciplinele importante, de regulă, cele pentru examene sau olimpiade, la care elevii participă activ şi în număr mare, deşi nu au caracter de obligativitate.

În ceea ce priveşte aprecierea situației familiilor din Jegălia de către profesori, aceştia spun că majoritatea sunt familii unite şi armonioase, existând doar cazuri izolate de copii cu probleme sociale şi familiale grave sau cu situație materială precară. Pe de altă parte, există din ce în ce mai multe situații cu părinți plecați în străinătate. În general, **implicarea părinților este variabilă** şi, din nou, cadrele didactice de aici se feresc de a caracteriza relația lor cu părinții în termeni excesiv laudativi sau critici. Pe de-o parte, există părinți care cunosc foarte bine activitățile şcolii şi se implică în organizarea acestora (mai multe detalii, mai jos), pe de alta sunt şi părinți mai degrabă indiferenți cu privire la educația pe care o dobândesc copiii la şcoală. Aşa că şedințele sunt considerate de profesori ocazii în care pot să îi consilieze, să îi sprijine pe părinți în educarea propriilor copii.

Pentru şcoala de **la Jegălia abandonul şcolar nu este o problemă**. Mai mult decât atât, profesorii sunt atenți ca absenteismul să nu devină o problemă, astfel că în şcoală există un profesor de serviciu care stă în curte în pauze şi are grijă ca elevii să nu plece din şcoală.

Pe de altă parte, chiar dacă **părinții sunt în general mulțumiți de şcoala de la Jegălia** şi de „dăruirea" cu care profesorii îşi fac meseria, totuşi ei spun că sunt ore care nu se fac (de exemplu, religia şi educația fizică; probabil datorită faptului că şcoala nu are o sală de sport) şi că unii dintre profesori nu sunt suficienți.

Una dintre nevoile şcolii de la Jegălia se referă la igiena din şcoală, pentru că nu există grupuri sanitare interioare. Chiar dacă în comună nu există canalizare, directoarea spune că o soluție temporară ar putea constitui toaletele cu fose septice.

În general, elevii de la această şcoală îşi continuă studiile la Călăraşi sau, unii dintre ei, la Borcea şi Feteşti. Cei mai mulți dintre elevi fac naveta la liceu, puțini dintre ei reuşind să locuiască la Călăraşi în timpul studiilor liceale. De regulă, cei care merg la liceu în Călăraşi sunt mai „înstăriți" şi/sau au rude în acest oraş. Chiar dacă există o varietate de profiluri ale liceelor din Călăraşi, elevii de la Jegălia aleg în special două licee: *Colegiul Național Barbu Ştirbei* şi *Liceul Teoretic Mihai Eminescu*. La Feteşti merg în special cei care provin din satul Gâldău, pentru că este mai aproape ca distanță de satul natal şi pot să facă zilnic naveta. Totodată, unii dintre ei se îndreaptă către liceul cu profil tehnic din cadrul Grupului Şcolar Borcea, ales pentru că este mai aproape şi pentru că oferă transport zilnic la şi de la şcoală.

Activități extracurriculare

Activitățile desfăşurate la şcoala de la *Jegălia sunt mai variate,* implică mai *multe persoane* şi *elevi de la clase diferite,* Chiar dacă activitățile s-au axat mai degrabă asupra marcării momentelor importante – a celebrării Crăciunului şi Paştelui, zilei Unirii şi zilei lui Mihai Eminescu, profesorii de aici s-au implicat prin propunerea unor acțiuni mai diversificate.

Cea mai de succes activitate care s-a desfăşurat la Jegălia în anul şcolar tocmai încheiat, atât în opinia profesorilor, cât şi a părinților, este cea a **ansamblului de dansuri folclorice *Grâuşorul***. La aceasta au participat peste 30 de copii care au pregătit mai multe reprezentații de dans, susținuți de un coregraf care este plătit din bugetul şcolii. Ansamblul a participat la mai multe evenimente-concurs organizate la Vâlcelele şi la Călăraşi, fie de Inspectoratul şcolar, fie de Consiliul Județean. Ansamblul de dansuri a obținut şi mai multe premii la nivel județean, iar parte din acest succes se datorează şi faptului că Primăria a finanțat cumpărarea de costume pentru dans şi transportul din bugetul local.

La fel ca la Şcoala de la Curcani, **excursiile** sunt primele activități pe care le menționează atât profesorii, cât şi elevii. Ele atrag din mai multe motive, principalul fiind acela că le oferă copiilor ocazia de la ieşi din perimetrul local şi de a cunoaşte şi alte locuri – mai plastic, una dintre profesoare sublinia importanța acestor excursii deoarece există destui copii care *„nu au văzut marea, nu au văzut muntele”*. Câțiva profesori de la Jegălia au deja experiență în organizarea de excursii, mergând în fiecare an cu copii. Pe de-o parte sunt excursii de mai multe zile în locuri mai îndepărtate de comună. Excursiile sunt opționale, iar unele dintre ele sunt de durată scurtă (o zi) pentru că sunt mai puțin costisitoare şi astfel pot să participe

mai mulți copii, să aibă ocazia să vadă locuri şi lucruri pe care nu le-au văzut până atunci şi, poate, nu vor mai reuşi vreodată.. Uneori, profesorii anunță din timp intenția de a organiza excursii pentru a le oferi părinților timp ca să strângă bani *(„excursiile sunt pe cheltuiala proprie"* – grup părinți).

> *V-am zis că e bine şi pentru copii, că nu doar lecția aia, copilul trebuie educat din toate punctele de vedere şi de mediu şi de societate şi de cultură, deci să aibă un orizont bogat când pleacă de aici, să ştie şi el măcar pe ce planetă trăieşte. Nu, vă spun sincer, deci eu duminică plec într-o excursie la Constanța. Am organizat o excursie la Constanța. Şi am avut surpriza, acum două săptămâni am mai avut o excursie şi nu am putut să-i luăm pe toți şi acum e organizat tura a doua, şi am avut surpriza, tura trecută a fost cu cei mici de la I-IV, şi au fost câteva mămici şi noi am rămas stupefiate când am văzut cum se minunau mămicile. Deci ele în viața lor nu văzuseră marea. Da?* ***Câți nu sunt care nu au văzut marea, nu au văzut muntele, n-au văzut…*** *(cadru didactic implicat, prof. română, F., 42-43 ani)*

Un proiect național la care a participat şcoala de la Jegălia este **Let's do it, Romania!**. Profesoara de biologie este cea care, având o experiență anterioară la o şcoală din apropiere, a vorbit cu doamna primar pentru a obține sprijinul lor în achiziționarea materialelor de care aveau nevoie. A fost o activitate de ecologizare a intra- şi extravilanului comunei, la care au participat în jur de 50 de copii împărțiți în mai multe echipe coordonate de profesori şi directoarea şcolii. Au strâns gunoaiele pe sortimente în mai mulți saci care ar fi urmat să fie strânşi de autoritățile locale. Copiii au fost foarte încântați de activitate, profesorii că au reuşit să îi implice într-un proiect de

conştientizare a protecţiei mediului, dezamăgirea fiind aceea a dezinteresului în adunarea sacilor cu gunoaie. De asemenea, profesoara de biologie a fost relativ nemulţumită că, în ziua evenimentului, responsabilii de la Inspectoratul Şcolar şi-au anunţat vizita în zonă, după care a urmat o mustrare din partea unuia că profesoara nu îşi ţine telefonul deschis --- în fapt, i se descărcase bateria pentru că vorbise la telefon de dimineaţă ca să organizeze acţiunea şi nici nu avea de unde să ştie că va primi acele telefoane de la reprezentaţii inspectoratului. Aceasta a durat câteva minute cât s-au făcut fotografii cu copiii şi *„nu a fost să strângă gunoaie cot la cot cu noi”*. În privinţa activităţii de ecologizare, există un consens între opiniile exprimate cu privire la implicarea comunităţii: acţiunea a fost fie luată în derâdere, fie ignorată, fie unii au aruncat gunoaiele pe jos în aceeaşi zi.

Profesoara de biologie a coordonat şi participarea elevilor de clasa a V-a la **Sanitarii pricepuţi**, un alt concurs derulat la nivel naţional. Principala lor dificultate, pe lângă unele întrebări fără sens la proba teoretică (numărul de pături folosite într-un an, bugetul Crucii Roşii etc.) a fost faptul că la proba practică copiii au avut ca victimă un voluntar al Crucii Roşii care, după spusele profesoarei, cântărea aproximativ 90 de kilograme. După ce mai multe echipe din concurs nu au reuşit să transporte victima, organizatorii s-au gândit să schimbe voluntarul după ce coordonatoarea altei echipe a semnalat dificultatea, doar că a omis să le acorde celor din primele ture şansa de a concura din nou. Din acest motiv, activitatea provoacă amintiri neplăcute profesorilor şi copiilor participanţi.

Aparent un proiect obişnuit, dar de fapt unul complex, este **Proiectul Bibliotecilor**, derulat de Şcoala de la Jegălia şi porneşte de la comemorarea zilei lui Mihai Eminescu, pentru care copiii au pregătit un moment de recitare a poeziilor

autorului şi portrete ale lui, precum şi eseuri interpretative. În fapt, acesta este un proiect mai creativ care a presupus vizite între mai multe şcoli care erau partenerele şcolii şi bibliotecii Jegălia. La aceste vizite, pe lângă prezentările pregătite de fiecare şcoală, copiii au avut ocazia să se cunoască cu elevi de alte vârste, iar la Călăraşi au avut parte de prezentarea unui liceu unde doresc şi ei să se înscrie. Au participat 30 de elevi din diferite clase, iar transportul acestora a fost asigurat parțial de Primărie, iar cealaltă parte de câțiva părinți. Pe lângă implicarea copiilor, a mai multor profesori, a Primăriei şi a parteneriatului cu mai multe şcoli şi biblioteci, ceea ce dă amploare proiectului este faptul că elevii urmează să facă o excursie la Biblioteca Națională a României, în cursul vacanței de vară.

Profesorii de la Jegălia organizează anual şi **acțiuni umanitare de într-ajutorare a elevilor cu posibilități materiale limitate**, printr-o acțiune voluntară de colectare de îmbrăcăminte, încălțăminte şi jucării de la copiii din comună.

Şcoala de la Jegălia beneficiază de sprijinul părinților atunci când e nevoie de transportul copiilor la evenimente sau concursuri desfăşurate la nivel zonal, județean. De asemenea, Primăria finanțează aceste deplasări, alături de faptul că acoperă transportul zilnic al cadrelor didactice care fac naveta şi abonamentele copiilor care vin la şcoală din satul Gâldău. În schimb, profesorii de aici şi-ar dori să implice mai mult comunitatea în activitățile pe care le desfăşoară, aceasta fiind una dintre dificultățile întâmpinate de cadrele didactice.

Profesorii de la Jegălia sunt motivați să implice copiii în activități diferite de rutina şcolară. În plus, colaborarea în activitățile extra-curriculare la şcoala din Jegălia este nu numai afirmată ca valoare, ci deja este pusă în practică. Profesorii

gândesc şi lucrează în echipă, caută finanțare externă împreună. Totuşi, existența unei persoane responsabile cu organizarea activităților extra-curriculare (deci şi retribuită) ar fi un lucru benefic, atât pentru că acestea ar putea ieşi mai bine, iar profesorii şi-ar îndeplini treaba de la catedră. Alternativ, organizarea ar putea fi distribuită realizând parteneriate cu alte şcoli sau organizații. În plus, şcolii îi lipseşte un consilier psiho-pedagogic care ar putea să comunice mai bine cu copii, dar şi să îi pregătească pe profesori în tratarea unor probleme pe care le pot avea aceia cu părinți în străinătate.

Şcoala din Jegălia este **activă în organizarea de evenimente extraşcolare**, profesorii mai motivați să se implice şi să implice copii, insistând în interviuri asupra importanței pe care au o aceste activități în formarea elevilor. Pe lângă **colaborarea bună dintre profesori**, concretizată în mai multe asemenea activități, şcoala are o relație mai bună cu Primăria şi cu unii dintre părinți, ambii actori sociali cunoscând şi fiind deja implicați în acțiunile copiilor. În fine, în discuțiile cu cadrele didactice de aici există mult optimism în ceea ce priveşte activitatea din şcoală şi mult dinamism în organizarea activităților extra-curriculare.

> *Asta e principala calitate la un cadru didactic, trebuie să-i placă ceea ce face, trebuie să simtă, din suflet trebuie să simtă… copilul, nu trebuie să urle, nu trebuie să ţipe, nu trebuie să-l certe, nu trebuie să-l bată, trebuie să-l înțeleagă în orice situație şi să facă în aşa fel încât să-l canalizeze pe drumul cel drept. […] Mă întreba cum văd viitorul,* ***viitorul îl văd şi mai bun. În culori şi mai roz.*** *Da, eu aşa consider că o să ieşim, să ne ajute Dumnezeu să ieşim din aşa zisa criză financiară,* ***că criză de idei nu există, noi avem foarte multe idei şi suntem, v-am zis, facem din suflet ceea ce facem***. (coordonatoare, prof. engleză, F., 44 ani)

BUNEŞTI

Alexandra Grigore

Comunitatea

Localitatea Buneşti este situată la 21 de kilometri de Râmnicu Vâlcea. Conform Recensământului populației şi al locuințelor din 2002, Buneşti are 2.664 locuitori, fiind sat centru de comună. Este omogenă etnic, pe lângă majoritatea români (2500), existând şi câțiva rromi (164). Oamenii se ocupă cu agricultura şi cu alte activități (servicii publice, învățământ, sănătate, transport, comerț etc.), dar sunt şi mulți care lucrează la Râmnicu Vâlcea.

La nivelul simțului comun, nivelul de trai este mediu spre superior, însă casele îți dau impresia unei scindări, a unei polarizări de tipul foarte bogați – foarte săraci, întâlnind fie vile, construcții noi cu etaje, fie locuințe mici, aproape dărâmate, din chirpici. La nivel subiectiv, oamenii se consideră foarte săraci, situând nivelul de trai în zona medie spre scăzută. Nu există probleme la nivelul comunității, nici conflicte, dar nici de infrastructură: „*străzile sunt asfaltate [...] cred că 80% din toate străzile din localitate sunt asfaltate [...]. Iluminat public noi avem în permanență [...] canalizare... [...] suntem una dintre comunele cu cele mai multe facilități.*" (referent cu atribuții de asistent social). Deşi migrația nu a fost semnalată ca o problemă, există copii care au rămas acasă cu bunicii sau alte rude. Lângă aprecierea că „*sunt mulți plecați în afară, în străinătate*" (preot - profesor de religie), adevărata problemă

pare să fie la „*copiii care suferă de pe lipsa părinților*” (preot – profesor de religie).

Şcoala

Şcoala din Buneşti este apreciată şi percepută pozitiv la nivelul întregii comunități: „*În general este o şcoală foarte bună, din toate punctele de vedere.”* (consilier educativ), având rezultate la toate tipurile de competiții, pentru o varietate de materii şi la niveluri diferite. Deşi este foarte aproape de Râmnicu Vâlcea şi oamenii îşi pot duce copiii acolo la studii pentru ciclul gimnazial, aceştia mizează pe calitatea educației de la Buneşti.

Şcoala din Buneşti este o şcoală de dimensiuni reduse, cu un teren de sport neasfaltat, un singur corp de clădire care împarte curtea cu grădinița din localitate. Condițiile din interior sunt bune. Există un laborator de biologie, dar care dispune doar de planşe, nu şi de alte materiale didactice adecvate. Au şi bibliotecă, dar e mai mereu încuiată. Se remarcă dorința de independență sau izolare voluntară a şcolii față de instituții, chiar şi față de primărie, solicitând ajutor doar material, fără a-i implica direct pe angajații acesteia: „*Ne trebuie fonduri, da, într-adevăr, şi din altă parte. Da, pentru noi, de care să răspundem noi, de care noi să ştim, să nu ne tragă nimeni la răspundere, în sensul de primărie şi altcineva, nu... Şi să facem noi aşa, ce vrem noi, cum vrem noi, pe sufletul nostru, şcoala.*” (consilier educativ).

Implicarea profesorilor în activitățile extracurriculare este de două feluri: intrinsecă sau/şi extrinsecă. Refuză să facă anumite activități sau să se implice mai mult deoarece nu sunt recompensați material pentru activitatea suplimentară pe care o prestează. Motivațiile sunt, însă, şi intrinseci: dragostea pentru copii şi credința. Beneficiile în urma desfăşurării activităților

extracurriculare sunt doar sufleteşti, dar pot lua şi altă formă, de recompensare şi recunoaştere: „*ca urmare a implicării mele am obținut gradație de merit.*" (profesor biologie).

A fost menționată o tendință de abandon şcolar sau absenteism în rândul rromilor. Cu toate acestea, proporția elevilor de la Şcoala din Buneşti care ajung la liceu este de cel puțin 90%. Pe de alte parte, există nişte probleme de ordin etnic care nu au fost expuse direct, dar care transpar din discursul intervievaților: „*nişte paraziți din aceştia"* (director); „*de ce se alocă aşa de mulți bani pentru rromi, că pe țigani nu îi aduci pe linia de plutire niciodată*" (consilier educativ).

Copiii şi familiile lor

La nivel subiectiv, copiii din Buneşti par să se confrunte cu un nivel mediu spre scăzut din punct de vedere financiar, însă, obiectiv, condițiile materiale par să fie de nivel mediu şi poate chiar mai sus, având în vedere că cei mai mulți dintre copii au computere şi toți au telefoane mobile. Principalele lacune sunt lipsa oportunităților de recreere la nivelul localității şi a transportului şcolar (vin şi de la 6 km pe jos).

În viziunea profesorilor, *„familia are rol esențial"*. Astfel, părerile exprimate sunt împărțite. În viziunea directorului şcolii, există o relație *„destul de bună"* între cele două instituții, bucurându-se de prezența acestora în diverse momente, cum ar fi serbările, fiind şi un sprijin material atunci când sunt solicitați, dar „*după posibilități, că bugetele sunt micuțe acum*" (director). Problemele apar uneori la implicarea activă, acasă, după ore şi în afara spațiului şcolii, profesorii corelând negativ implicarea părinților cu rezultatele şcolare ale copiilor. Aceştia cunosc activitățile desfăşurate, însă ştiu cu precădere despre excursii, în organizarea şi desfăşurarea cărora

au spus şi copiii că aceştia se implică. În viziunea copiilor, relația familiei cu școala se traduce în prezent prin colaborarea financiară a părinților în cadrul excursiilor. Consilierul educativ, ca şi cealaltă profesoară (cea de biologie) care se ocupă de majoritatea activităților extracurriculare, are un discurs complet opus de cel al directorului, spunând că nu este sprijinită de familii în niciun fel. Părinții confirmă faptul că lasă totul în grija şcolii.

Activități extracurriculare

La Buneşti, coordonatorul activităților extracurriculare este R.N. (profesor de limba şi literatura română), însă cele mai multe şi ample activități sunt inițiate şi desfăşurate de L.M. care facilitează şi parteneriatul dintre Şcoala de la Buneşti şi Şcoala de la Buleta; fiind profesor de biologie, materia pare să fie privilegiată cu o activitate extracurriculară densă. Acestea sunt de la simple celebrări prin desene (de Crăciun, de Ziua Pământului, de Haloween etc.) până la desfăşurări de forțe în excursii sau la strânsul gunoaielor*: „activitățile acestea extraşcolare chiar sunt foarte bogate. Foarte, foarte bogate."* (director). E imposibil să nu sesizezi faptul că profesorii fac din fiecare ocazie un motiv de sărbătoare sau măcar de construire a unor afişe, colaje etc., spunând că trebuie să demonstreze cumva că fac acele activități. Astfel, fiecare zi, fiecare sărbătoare, fiecare eveniment național sau internațional este sărbătorit.

În cadrul Şcolii de la Buneşti s-au realizat activități extraşcolare diverse, dintre care:

– 2007-2008 – „Pământul casa noastră", proiect cu Banca Mondială (finanțare externă) în care era stipulată prelun-

girea activităților respective încă vreo patru ani de zile, din fonduri proprii sau din sponsorizări;

- Au inițiat şi organizează periodic concursul de matematică „Micul Gauss" la care, în alți ani, au participat şi elevi din alte județe, fapt care în acest an nu a mai putut fi susținut financiar nici măcar prin sponsori. De obicei însă, şi profesorii, dar şi copiii, au menționat sprijinul diverşilor sponsori pentru activități;
- Concurs interjudețean „SOS mediul natural", activitate cuprinsă în proiectul „Să trăim frumos pe pământ" care mai conține alte cinci activități (World Vision, sponsorizare 800 lei);
- Revistă - bianuală, scoasă cu resurse proprii (din banii de la colindat, de exemplu);
- Excursii la Porțile de fier, Târgu-Jiu, Mănăstirea Tismana, Mănăstirea Sf. Ana, Casa lui Constantin Brâncoveanu, Brâncuşi etc.

Alte activități au vizat *„igienizarea pădurilor, la plantații, la recoltarea de plante medicinale (floare de soc, floare de salcâm), toamna am strâns măceşe, din care am strâns bani, am făcut bani şi tot pentru ei îi folosim."* (director). Se desprinde ideea de a munci pentru bani, de a cuantifica în bani orice activitate – se pierde puțin din scopul activităților, acesta fiind dus în zona obținerii de bani: *„îi formăm, practic, pentru viață. Să simtă şi ei cum se câştigă un ban."* (director). Astfel, inclusiv competențele pe care le creează activitățile sunt duse în zona câştigurilor materiale, a şti cum să câştigi bani. Cel puțin, folosesc banii obținuți din activități pentru finanțarea proiectelor viitoare.

Copiii sunt atraşi de toate activitățile, fiind foarte greu atât pentru ei, cât şi pentru profesori să le identifice pe cele care

au eşuat. Răspund cu promptitudine la toate activitățile care ies din tiparul clasic. În ceea ce priveşte activitățile cu cel mai mare succes, opiniile sunt împărțite. Astfel, cel mai mare succes l-au avut:

- Conform consilierului educativ: excursiile pentru că *„nu au legătură cu şcoala”*;
- Conform directorului (profesor de matematică): Concursul „Micul Gauss”;
- Conform profesorului de biologie: Proiectul „Să trăim frumos pe Pământ”, pentru că Școala din Buneşti a luat locul I, fiind proiectul cu cea mai mare relevanță;
- Conform spuselor celor din focus grupul mixt: activitățile sportive;
- Prin prisma copiilor: teatrul.

În ceea ce priveşte activitățile care au fost un eşec, există o singură mențiune a domnului director şi aceasta are legătură cu etnia rromă: implementarea programului *„Toți la grădiniță, toți în clasa I”* nu a avut succes deoarece beneficiarii doreau să primească banii, să îi folosească după bunul plac.

Printre beneficiile sau schimbările care au apărut în relația copiilor cu cei din jur (colegi, şcoală, familie, comunitate) datorită activităților extracurriculare se numără faptul că sunt „*educative”* (director), fac posibilă completarea unui portofoliu personal datorită activităților de voluntariat (consilierul educativ), se îmbunătățeşte comunicarea şi sinceritatea copiilor (preot – profesor de religie), „*fiecare activitate în felul ei contribuie la dezvoltarea lor personală*”, li se dezvoltă „*capacitatea de integrare în mediul social de mâine*”, dar se şi îmbunătățeşte „*imaginea de sine*” (profesor de biologie); au

parte de experienţe noi (focus copii). Competenţele care ar trebui dezvoltate de şcoală şi de activităţile extracurriculare, subiect dificil pentru toţi cei intervievaţi, sunt: să fie mai independenţi, mai sociabili, organizatori şi cu spirit de iniţiativă (consilier educativ), formarea unui caracter religios-moral şi formarea de un bun creştin (preot – profesor de religie), competenţe digitale, de comunicare, de antreprenoriat, artistice şi logico-matematice (profesor de biologie).

Colaborarea părţilor

Şcoala din Buneşti nu este o instituţie slab conectată la viaţa comunităţii, însă legăturile sale cu autorităţile locale şi cu familiile sunt mai degrabă deficitare. Instituţiile de la nivelul localităţii primesc invitaţii din partea şcolii la diversele activităţi, dar nu au timp să participe. Directorul consideră că Primăria oferă ajutor şcolii, opinie convergentă cu cea a profesoarei de biologie care completează totuşi că Primăria putea mai mult, spre deosebire de consilierul educativ, care e de altă părere, şi anume, că sprijinul acesteia nu e semnificativ.

Părerile sunt împărţite şi când vine vorba de sprijinul din partea comunităţii. În timp ce directorul afirmă că există sprijin din toate direcţiile, profesorul de biologie se declară profund nemulţumit. E nevoie de o *„comunitate implicată”* şi de sprijinul acesteia, dar şi al familiilor pentru copii în aspecte dintre cele mai simple: verificare temelor, de exemplu. În afară de respect, antreprenorii le închid uşile. De-a lungul timpului, au avut sprijin de la Banca Mondială, World Vision, instituţii culturale locale etc. Au parteneriate cu Teatrul Ariel şi Teatrul Anton Pann, ambele din Râmnicu Vâlcea, iar sponsorul pe care l-au menţionat şi copiii este Anabella – lanţ de magazine alimentare. Directorul şcolii menţionează colaborări cu poliţia, dispensarul, medicii etc. Nu există ONG-uri la nivelul

comunității. Doamna profesoară de biologie dorește înființarea unui ONG, poate cu ajutorul bisericii.

Nevoi şi perspective

În cadrul focusului cu membrii comunității, aceştia sugerau că nu au nevoie de dotări pentru că au tot ce le trebuie. Principala lipsă a şcolii o reprezintă, din punctul lor de vedere, fondurile, lipsa sprijinului sau a sponsorizărilor în bani. În ciuda faptului că au spus că nu le lipsesc prea multe, nevoile par să fie numeroase. Astfel, ar avea nevoie de: transport şcolar, asfaltarea terenului de sport; îmbrăcăminte, hrană pentru rromi; after-school, dar nu există spațiu pentru desfășurarea unor asemenea activități; bază sportivă; activități culturale (le lipseşte un profesor cu „mult talent spre muzică"); o formație de dansuri, dar nu au costume (director); dotarea laboratorului de biologie cu calculatoare. Alte probleme se referă la comunicarea dintre copii (preot) şi abandonul şcolar din partea rromilor.

Se conturează o listă lungă şi cu propuneri de ce s-ar putea şi s-ar dori să se facă: concursuri, competiții cu premii; mai multe parteneriate, schimburi de experiență; înființarea unor echipe de handbal sau/şi fotbal, un psiholog, un cabinet medical, un sistem de responsabilizare şi sancționare a copiilor, uniformă, înot, concursuri de desen, dansuri. Copiii propun câte o jumătate de oră pauză cu muzică pentru a se relaxa. La concursuri le-ar plăcea să primească mingi, echipament, cărți, chiar jucării, schimburi de experiență – cum au spus şi cei din cadrul focusului mixt. Mai departe, de activități ar trebui să se ocupe şcoala, dar doar făcând un „*front comun şcoală – părinte – copil*" (profesor de biologie). Domnul director spune că o vede ocupându-se în continuare de activitățile extracurriculare pe L.M., cea care nu este de fapt coordonatoare.

Concluzii

La Şcoala din Buneşti se desfăşoară foarte multe activităţi extracurriculare, iar motivaţiile profesorilor par să fie, din păcate, mai degrabă extrinseci. Coordonatorul/consilierul educativ sau directorul educativ nu coincide cu persoana implicată efectiv în activităţi, existând şi un dezechilibru între gradele de implicare a profesorilor. În altă ordine de idei, deşi la nivel declarativ, relaţiile dintre cadre sunt foarte bune, există numeroase divergenţe de opinii (privind familia, autorităţile, comunitatea etc.).

Şcoala de la Buneşti beneficiază de condiţii bune, fiind dotată, cu bibliotecă, iar copiii selectaţi pentru focus grup aveau calculatoare şi telefoane mobile. Nivelul de trai este mediu spre ridicat, iar problemele, lipsurile, nevoile sunt preponderent în direcţia activităţilor, prin prisma obţinerii de fonduri.

Pentru copii, şcoala perfectă ar trebui să fie dotată cu calculatoare conectate la Internet, în cadrul bibliotecii eventual, pentru a rămâne după ore să îşi facă temele, să caute informaţii; nu s-ar nota elevii şi ar avea o cantină (în prezent, mănâncă produsele unei patiserii din zona şcolii) şi o sală de sport (terenul nu e asfaltat, nu au sală de sport, iar iarna fac ora pe saltele în sălile de clasă). Le-ar plăcea să rămână după terminarea orelor să îşi facă temele alături de colegi, iar aceste teme să fie sub formă de proiecte pe calculator – PowerPoint. Orele ar trebui să fie mai scurte, incluzând cursuri de gătit, înot şi alte sporturi, cu experimente la fizică şi chimie, şi foarte multă practică. Pentru părinţi, şcoala perfectă ar trebui să conţină o componentă aplicată, mai multe activităţi extra-şcolare care să le ocupe timpul. Cursurile ar trebui să înceapă la ora 9 şi ar trebui să existe un transport pentru copii (focus

mixt). Ar trebui să fie mai puține ore pentru că, dacă mai au şi o activitate după cursuri, deja programul seamănă unui program de muncă de adult. Componenta practică ar trebui să țină cont de înclinațiile copilului; participanții la discuție insistă pe faptul că activitățile ar trebui să se axeze pe domeniile în care copiii au talent. Activitățile extracurriculare apar ca un sector în care şi cei cu rezultate mai slabe la română sau matematică pot face performanță.

La Buneşti, implementarea unui proiect ar avea susținere pe toate planurile din partea comunității, inclusiv financiară pentru completarea unor sume sau co-finanțare, dar nu par să aibă nevoie, având toate dotările, dar şi resursele necesare. Nimic nu sugerează că aceşti copii duc lipsa a ceva, însă probabil că ar deveni un exemplu de urmat.

DEZROBIȚI

Petru Isbăşoiu

Comunitatea

Conform Recensământului populaţiei şi al locuinţelor din 2002, comuna Frânceşti are 5599 locuitori, fiind omogenă etnic. Deşi nu există date oficiale, la nivelul simțului comun, dar şi conform declaraţiilor inspectorului de asistenţă socială, Florentina Mustaţă (nu a permis înregistrarea interviului), în Dezrobiți numărul rromilor este destul de mare. Oamenii lucrează cu ziua, fac naveta la Râmnicu Vâlcea pentru menaj, fiind la o distanţă de 25 km, dar fără contracte de muncă. Dezrobiți este un sat periferic.

La nivelul simțului comun, nivelul de trai este unul foarte scăzut, fapt indicat de toți cei intervievați, dar uşor observabil de către orice vizitator, tabloul comunității emanând problemele financiare ale acesteia. La nivel subiectiv, cele mai grave probleme cu care se confruntă comunitatea din Dezrobiți sunt legate de sărăcie, de lipsa oportunităților de angajare („*Mulți dintre ei pentru că nu lucrează părinții nicăieri, sunt şomeri…*" – director educativ), de infrastructura deficitară şi de nivelul de trai foarte scăzut: „*Din păcate unii au o situaţie materială foarte precară aici. Şi se cunoaşte. Mulți părinți sunt plecați zilieri, la cartofi în Sibiu, sau la vie la Drăgăşani. Da. Îşi mai iau şi copiii după ei.*" (profesor de biologie – coordonator al școlii). Posibilitățile de petrecere a timpului liber pentru copii şi şansele lor, în general, sunt inexistente. Există proiectul unei săli multimedia, având spațiul necesar în localitate, dar nu sunt fonduri pentru amenajarea acesteia.

Şcoala

Şcoala din Dezrobiți este percepută pozitiv de către cei intervievați, având rezultate atât la concursuri precum olimpiadele, dar şi alături de formația de căluşari. Însă nu este considerată o şcoală performantă. Rezultatele slabe sunt puse pe seama capacităților intelectuale mai reduse ale copiilor. Cu toate acestea, aprecierea este că Şcoala din Dezrobiți se bucură de *„profesori calificați şi bine pregătiți”*. Motivațiile profesorilor pentru implicarea în activitățile extracurriculare sunt mai degrabă intrinseci, deşi se confruntă mereu cu lipsa materialelor sau a banilor cu care să achiziționeze materiale, fiind de multe ori nevoiți să susțină diferitele achiziții din banii lor.

Din punct de vedere administrativ, Şcoala din Dezrobiți nu mai are personalitate juridică, aparținând de Şcoala de la Frânceşti. Este o şcoală mică, cu un teren de sport şi o curte, cu un mic parc cu leagăne pentru copii finanțat de World Vision. Condițiile din interior nu sunt dintre cele mai bune, ferestrele nu se mai închid, iarna este frig, nu au spațiu suficient pentru toate clasele, iar o sală este transformată rudimentar în bibliotecă (multe cărți sunt însă în saci, fără acces la ele). Nu au laboratoare şi nici alte materiale didactice adecvate.

Şcoala din Dezrobiți îşi doreşte sprijin din partea tuturor entităților care pot ajuta. Este o instituție conectată la viața comunității, iar legăturile sale cu autoritățile locale şi cu familiile sunt satisfăcătoare, fapt întărit poate şi de sărăcia existentă. Implicarea autorităților locale este diminuată de lipsa fondurilor; pe de altă parte, activitățile extracurriculare desfăşurate sunt cunoscute. Familiile nu lasă totul în grija şcolii, ci vin şi se interesează şi săptămânal despre copii în unele cazuri. În ciuda dificultăților de trai, există sprijin

financiar în anumite situații, cum ar fi excursiile de exemplu. Nu se confruntă cu cazuri semnificative de probleme etnice, deoarece au implementat cu ani în urmă un proiect PHARE de educație incluzivă. Copiii „*Locuiesc împreună de când se știu și nu fac diferențe.*" (director educativ). Proporția elevilor de la Școala din Dezrobiți care ajung la liceu este între 60% (director educativ) și peste 90% (profesor de biologie – coordonator al școlii), existând în mod evident versiuni subiective ale situației.

Copiii și familiile lor

În ciuda unui număr important de copii cu dizabilități, cu diferite probleme, colaborarea cu un psiholog a avut loc „*acum câțiva ani*" (director educativ). Nu desfășoară activități specifice și, deși există opinia că sunt integrați, par de fapt izolați.

La nivel subiectiv, copiii din Dezrobiți par să se confrunte cu un nivel scăzut din punct de vedere financiar; nici o privire obiectivă nu schimbă lucrurile: cei mai mulți dintre copii nu au computere, conexiune la Internet sau telefoane mobile. Principalele lacune sunt sărăcia, lipsa oportunităților de petrecere a timpului liber (care se transformă în „*plimbare pe drum*") și a transportului școlar pentru diverse activități. Celelalte lipsuri sau dificultăți sunt șomajul și numărul mare de copii cu dizabilități.

În viziunea profesorilor, în rândul familiilor, al părinților, gradul de implicare este de nivel mediu, compensându-se cumva numărul celor care nu ajută cu numărul celor care susțin școala și profesorii, pentru că „*Sunt încântați de activități și, bineînțeles, că se observă diferența în gândirea copiilor*". Școala de la Dezrobiți a organizat, prin proiectul PHARE, o școală a părinților la care veneau de obicei 20-25 de persoane,

discutau problemele, îşi spunea fiecare punctul de vedere, acest proiect având ca scop îmbunătățirea relațiilor dintre cele două instituții. În afara acestui proiect, şcoala beneficiază şi de un mediator şcolar căruia directorul îi lasă în grijă relația dintre profesori şi familie, precum şi eventualele probleme care ar putea apărea în acest domeniu. Părinții cunosc activitățile desfăşurate, se implică în organizarea lor, ajută financiar sau material, sau asigură transportul elevilor atunci când au nevoie. Şi în viziunea copiilor, relația familiei cu şcoala se traduce prin faptul că îi mai sprijină cu transportul şi se mai implică în educație, în proiectele şcolii.

Activități extracurriculare

La Dezrobiți directorul educativ este M.B. (profesor de franceză-engleză), însă cele mai multe activități sunt inițiate şi desfăşurate de G.I. (profesor de limba şi literatura română). Cu resurse vizibil mai mici, se constată aceeaşi tendință de a marca fiecare ocazie cât de măruntă măcar prin construirea unor afişe, colaje etc., profesorii spunând, ca şi la Buneşti, că trebuie să demonstreze cumva că fac acele activități. Astfel, fiecare zi, fiecare sărbătoare, fiecare eveniment național sau internațional este sărbătorit şi la Dezrobiți.

În cadrul Şcolii de la Dezrobiți s-au realizat foarte multe activități, printre care:

– Au înființat formația de Căluşari cu care participă la diverse competiții, având rezultate foarte bune; nu au sponsori pentru costume şi deplasări, ceea ce le face activitatea aproape imposibil de desfăşurat: „*are foarte multe diplome, a obținut foarte multe premii*” (director educativ);

- Ziua HIV – copiii au lucrat în echipă: cum şi-ar imagina ei o campanie HIV? Au făcut pliante pe care le-au împărțit celorlalți colegi şi au ținut şi mici discursuri. Pentru munca depusă, cei de la World Vision i-au premiat cu tricouri pentru campania HIV;
- Serbarea de Crăciun – au fost invitați părinții şi primăria. Au jucat piese de teatru, au cântat colinde;
- La Centrul Comunitar, în fiecare săptămână se țin cursuri de pictură cu un cadru didactic din Râmnicu Vâlcea care vine voluntar şi face pictură cu toți copiii comunei; tot acolo, un domn învață copiii în timpul liber să împletească coşuri;
- „Universul rural – Universul urban", schimb de experiență între cadrele didactice din comuna Frânceşti şi cadrele didactice de la Şcoala 142 București. Proiectul este structurat pe 4 ani. Au derulat doar 2 ani şi mai au 2 ani. În acest proiect au jucat piese de teatru, au organizat dansurile țigăncuşelor din comuna Frânceşti; au organizat un simpozion pe teme educative;
- Echipe de handbal şi fotbal cu care participă la competiții;
- Au mers la teatru în cadrul unei colaborări cu Teatrul Ariel din Râmnicu Vâlcea;
- Excursii în Maramureş, în Deltă etc.: „*copiilor le place şi părinții sunt mulțumiți, chiar dumnealor le-au dat bani ca să meargă.*" (director educativ).

Copiii sunt foarte implicați şi sunt într-adevăr foarte bucuroşi de drumeții. Când am fost acolo, tocmai se pregăteau de una prin pădure, dar s-a anulat pentru că era un singur cadru care putea merge cu ei, restul fiind ocupați. Erau foarte trişti şi

m-am gândit că le pare rău că nu scapă de ore, dar drumeția era după ore, aşa că este evident că s-ar fi dus cu drag. „*Le plac aceste activități, sunt foarte încântați şi gata să participe oricând*" (director educativ). Copiii sunt atraşi de toate activitățile, fiind foarte greu atât pentru ei, cât şi pentru profesori să le identifice pe cele care au eşuat. Răspund cu promptitudine la toate activitățile.

Activitățile cu cel mai mare succes sunt tocmai acestea *„legate de pădure, de animale [...] de biologie, anatomie şi toate cele, unde au avut nişte teste foarte interesante, de recunoaştere*" (profesor de limba şi literatura română). Nu există o activitate care să fi avut un succes mai mare ca alta pentru că orice tip de activitate este primită foarte bine de copii, chiar ei spunând că nu ar putea numi una care nu le-a făcut plăcere.

Beneficiile parteneriatelor, ale proiectelor şi ale activităților extracurriculare sunt de diverse tipuri. Astfel, un beneficiu constă în cultivarea toleranței: „*i-am învățat pe copii să fie toleranți*" (director educativ) şi se mobilizează: „*Copiii parcă sunt mult mai activi în urma acestor activități*" (director educativ); „*copiii lucrează pe grupe, socializează*" (profesor de limba şi literatura română), „*le-au schimbat puțin concepțiile despre viață, sunt mai maturi în gândire, pot împărți lucrurile lor cu ceilalți, familia este mult mai apropiată, cel puțin de mine ca şi organizator, pentru că de câte ori am o activitate, vin părinții şi mă întreabă: aducem prăjituri? Facem nu ştiu ce? Facem? Până acum nu se întâmpla*" (profesor de limba şi literatura română). O dată cu schimbările din viața copiilor, activitățile extracurriculare au adus schimbări şi în viața, atitudinea şi relația familiilor față de şcoală: „*Părinții da, s-au ataşat şi ei de şcoală foarte mult*" (profesor de limba şi literatura română); copiii au început să aibă inițiativă.

Cât despre competențe: „*Au învățat să încondeieze ouă, au învățat şi să modeleze lutul, să lucreze în colectiv şi să colaboreze, să fie mult mai înțelegători unii cu ceilalți şi io cred că asta este foarte important pentru viitor. Pentru viitorul lor: când se vor încadra în muncă, când… Deci ei vor şti ce înseamnă un colectiv, ce înseamnă să colaborezi unii cu celălalt*" (director educativ); competențe artistice.

Colaborarea părților

Relația dintre şcoală şi celelalte instituții, familia, primăria, poliția, ONG-uri este de nivel mediu, nici foarte strânsă, dar nici inexistentă. Sunt relații de care cadrele didactice încearcă să profite pentru a obține condiții mai bune pentru copii.

Colaborarea cu primăria este umbrită de faptul că nu a investit în renovarea şcolii. Intervievații spun că şcoala nu are ferestre adecvate, intră frigul, nu este o construcție frumoasă, atrăgătoare pentru copii. Primarul vine la activități de câte ori e invitat. Instituțiile de la nivelul localității primesc invitații din partea şcolii la diversele activități.

De-a lungul timpului, Şcoala de la Dezrobiți a beneficiat de sprijin de la Banca Mondială, de la World Vision (mai ales), de la instituții culturale locale etc., iar profesorii au simțit implicarea comunității: „*Pot să spun că într-o proporție de 50% da. [...] Am mai avut şi ajutor financiar, de ce să vedem doar părțile rele?*" (profesor de limba şi literatura română). Comunitatea tinde să susțină mai degrabă activități sportive sau spectacole: „*Dacă aş spune că o să facem o expoziție de pictură, probabil comunitatea nu ar prea lua-o chiar în seamă. Dacă aş spune că facem un concurs de fotbal, o să vină foarte mulți să vadă. Sau de muzică. Deci ceva unde să fie pe scenă.*" (profesor de biologie – coordonator al şcolii).

Nu sunt menționați în interviuri antreprenori care să fi susținut școala. Au parteneriate cu Teatrul Ariel, iar sponsorul principal este World Vision. Există ONG-uri la nivelul comunității: *APDC*-ul (Asociația de Promovare și Dezvoltare Comunitară Frânceşti) și *Împreună Muncim şi Clădim Viitorul Comunei Frânceşti* (profesor de biologie – coordonator al școlii), care se implică destul de mult în activitățile copiilor, inclusiv financiar.

Nevoi şi perspective

Nevoile sunt în primul rând de ordin financiar: „*nu avem din punct de vedere material... Deci, nu avem bani suficienți ca să ne implicăm în mai multe activități*" (director educativ). Apoi vin cele care țin de infrastructură: „*Şcoala nu este chiar aşa de frumoasă pentru că nu găsim sponsori. De exemplu, geamurile nu se închid ca lumea. Nu se mai închid, e veche*." (director educativ); sală de sport; școala aranjată pe cabinete; un mijloc de transport al elevilor. Acestea sunt urmate de nevoi neacoperite: „*un curs special de teatru, de dramaturgie şi teatru*" (profesor de limba şi literatura română); „*o echipă de fotbal a şcolii [...] şi una de handbal"* (profesor de biologie – coordonator al școlii); „*nişte instrumente muzicale şi făcut un taraf al şcolii ar fi super frumos. Mai tare decât echipa de fotbal*.", taraf care ar însoți formația de călușari la spectacole și ar cânta pentru ei; readucerea la viață a revistei școlare; „*Un club al copiilor de şah, de tenis, de ping-pong, de filme, de proiectare a filmelor, pe diferite activități, că aşa... Timp liber, da, şi pot să vină cu inițiativă copiii. Pictură sau desene*".

Directorul educativ consideră că ar trebui ca „*toți profesorii să ne implicăm mai mult, să luăm legătura poate cu mai multe societăți, mai multe ONG-uri care să ne ajute în desfăşurarea acestor activități*.", mai ales că „*Primăria ne-ar*

susține, dar nu cred că ne-ar sponsoriza pentru aşa ceva. Nu au fonduri." (director educativ).

Concluzii

La Şcoala din Dezrobiți se desfăşoară numeroase activități extracurriculare, iar motivațiile profesorilor sunt mai degrabă intrinseci. Coordonatorul/consilierul educativ sau directorul educativ nu coincide cu persoana implicată efectiv în activități, însă întreg colectivul pare să fie antrenat în acestea.

Comunitatea din Dezrobiți are probleme financiare mari, iar pe lângă acestea se adaugă lipsa locurilor de muncă, lucrul cu ziua sau cu conacul (perioadă de 4 ore de muncă) etc. Şcoala are lacune dintre cele mai grave, cum ar fi lipsa toaletelor. De asemenea, dacă la Buneşti nevoia principală resimțită este de fonduri, la Dezrobiți aceasta se referă la dotări dintre cele mai elementare (bibliotecă, săli de clasă etc.).

Cât despre copii, e greu să identifici un domeniu lipsit de probleme. Accesul greoi la cărți din cauza inexistenței unei săli dedicate bibliotecii (stau cu cărțile în cutii), la Internet (nu au calculatoare) şi la alte tipuri de facilități, precum şi sărăcia, lipsa transportului şcolar etc. creează, cel puțin la nivel subiectiv, o prăpastie între rural şi urban, între elevii de la țară şi cei de la oraş. Pe de altă parte, comunitatea din Dezrobiți se confruntă cu un număr mare de copii cu dizabilități despre care, deşi se crede că sunt integrați, lucrurile nu stau neapărat aşa. Cu metodele adecvate, probabil că soarta acestora ar putea fi alta.

Pentru copii, la şcoala perfectă ar trebui să fie organizate/ desfăşurate mai multe activități, ar avea o sală de sport, ar juca jocuri, ar avea o sală de informatică şi o zi pe săptămână numai pentru creații (focus copii); pe de altă parte, şcoala perfectă ar

avea şi o baie, precizare care spune enorm despre diferenţele dintre condiţiile pe care le au şi cele pe care şi le-ar dori, care sunt de minim bun simţ. Orele şi profesorii ar fi exact aşa cum sunt în prezent, dar le-ar plăcea ca la chimie, biologie să facă şi practică în laborator. Ar face mai multe sporturi şi întâlniri cu alte şcoli, schimburi de experienţă, dar şi competiţii. Pentru părinţi, şcoala perfectă ar trebui să aibă baie în primul rând, laboratoare de chimie, fizică, biologie, table recondiţionate.

În cazul implementării unui proiect, la Dezrobiţi nu ar exista susţinere financiară din nicio parte şi probabil că nici comunitatea nu ar fi măcar interesată (în sensul de a se implica activ, fiind însă fericiţi că măcar copiii sunt băgaţi în seamă), dar copiii au foarte mare nevoie de atenţie, fonduri şi şanse de a fi competitivi cu ceilalţi din zonă, judeţ etc. Sărăcia e probabil să producă eşecul proiectului, prin utilizarea incorectă a unor eventuale fonduri.

GUGEŞTI

Alex Vîrjoghe

Comunitatea

Locuitorii din comuna Gugeşti trăiesc în mare parte din munca pământului. Agenții economici importanți ar fi: fabrica de lapte, de confecții în apropierea oraşului Focşani şi fabrica de prelucrarea a lemnului. Veniturile sunt mici, iar oferta de locuri de muncă restrânsă. În plus, nu există şcoli de meserii sau licee cu profil industrial, deşi puținele oferte care sunt urmează acest profil – „*Iei ziarul local şi citeşti: muncitor necalificat, zidar, tâmplar etc*." (psihologul).

Ca şi probleme ar fi: scăderea natalității la nivelul comunei (va rămâne o singură unitate de învățământ din 3, cu un efectiv de peste 800 de elevi - probleme privind dotările tehnice, facilitățile şi menținerea ordinii interne), pierderea interesului tineretului pentru păstrarea tradițiilor şi specificului local – „*Activitatea culturală trebuie să plece din şcoală" (*primarul).

La nivelul organelor de conducere s-au mai menționat: lipsa unei strategii de dezvoltare a localității pe termen lung şi reducerii numărului de asistenți sociali pe fondul crizei economice (un număr tot mai mare de persoane vârstnice care îşi pierd sprijinul, şi şansele de recuperare).

Şcoala

Şcoala din comuna Gugeşti poate fi clasificată ca o şcoală mare (2 imobile), cu un număr ridicat de profesori calificați şi

în mare parte localnici. Ca dotări, conține: laboratoare, teren de sport, un centru de documentare şi informare (CDI) organizat după un model franțuzesc, unde copiii lucrează în proiecte, pe grupe, având rolul unui atelier de lucru modern utilat.

Şcoala este foarte respectată în comună, datorită continuității corpului profesoral care a susținut numeroase generații şi a rezultatelor obținute constant. „*Şcoala a avut dintotdeauna un grup profesoral bine pregătit, de 30 de ani, în special la română şi matematică*" (directoarea).

Din focusul copiilor a reieşit că sunt mulțumiți de şcoală, „*În general copiii se plâng de prea multă teorie şi prea puțină practică. Ori noi facem şi practică*" (fiind vorba de organizarea unor concursuri de cultură generală şi responsabilizare socială).

Conducerea şcolii vede principalul rol al şcolii cel de a forma educațional elevul. În situația unor conflicte de „rol" între responsabilitățile specializării şi cele adiționale (consilier educativ, responsabil proiecte, etc.), primele primează. Astfel, ideile bune şi efectele lor nu pot fi continuate şi cumulate. Prima prioritate rămâne organizarea sălilor de curs, a laboratoarelor. Pentru activitățile extraşcolare, nu se găseşte loc decât în cazul unui profesor „binevoitor şi dedicat", „*o sală pentru activități recreative... ar fi nevoie ca de aer" (directoarea şcolii).*

Din perspectiva elevilor, şcoala ar trebui înainte de toate să îți dezvolte capacitățile de a te integra şi adapta într-un colectiv, păstrându-ți totuşi un stil propriu care să te diferențieze. Ar fi nevoie de mai multe activități care să promoveze lucrul în echipă, implicarea membrilor: „*Educația se face prin mai mult decât învățare [...] Să fii într-un fel special şi în colectiv, nu doar individual printr-un comportament, o anumită ținută...*" (focus-grup copii).

Copiii din Gugeşti îşi admiră dascălii, dar simt în acelaşi timp nevoia de o persoană tânără, apropiată vârstei lor

care să îi învețe şi ce e la „modă”, „*profi tineri, înalți cu ochi albaştri, nu de modă veche”.*

Copiii şi familiile lor

Toți, profesori, elevi, părinți privesc şcoala ca singura oportunitate de a te realiza în viață. Părinții au viziunea cea mai pesimistă, neîntrezărind un viitor prea uşor pentru copiii lor din pricina a „*ceea ce ne rezervă statul, şi faptul că numai educația îl poate duce mai departe, având în vedere situația actuală*”. Asta îi face uneori să fie destul de severi cu rolul şcolii. Silitori şi perseverenți, copiii preiau temerile părinților privind educația ca fiind cea care îi va ajuta să deschidă ochii în lume, să se descurce mai uşor când sunt pe cont propriu. Există astfel o presiune asupra copiilor să fie oameni mari.

Au nevoie uneori de oameni cu care să poată să vorbească şi despre lucruri „*mai puțin serioase*”, „*schimbări fizice*”, „*sau chiar emoții ale vârstei*”. Asta mai ales în cazul în care părinții sunt plecați în străinătate şi ei rămân cu bunica, care deşi îi îngrijeşte în ce priveşte nevoile de bază nu îi poate înțelege la fel. Sunt apropiați de psihologul din şcoală, însă există şi mici rețineri în a apela la el.

Profesorii, în special personalul specializat, psihologul şcolii, încearcă să rezolve tensiunile cauzate de această supra „responsabilizare a copiilor” şi a altor probleme, acționând atât asupra părinților (organizează ore de consiliere în fiecare săptămână la care participă mai mult de 80% din părinții unei clase, în medie) cât şi asupra colectivului de copii (formarea unor mediatori de conflicte în fiecare clasă pregătiți de el, pentru a interveni în situații cu risc minor).

Activități extraşcolare

Comunitatea se mobilizează cu succes doar în situații de mare anvergură (proiectul Comenius) când apare intervenția

unor persoane cu autoritate (Primarul). Este momentul în care „uşile se deschid" şi prin sistemul relaţiilor şi a favorurilor se pot vizita unităţi economice, se pot mobiliza mijloace de transport pentru elevi etc. Din păcate, în momentul în care iniţiativa porneşte de la o singură persoană (un profesor, învăţător) şansele de reuşită se diminuează – „*Nu avem acces în Fabrica de confecţii*", (învăţător).

Greutăţile apar însă şi pe plan intern, responsabilul de activităţi extraşcolare, având adesea de „luptat" cu profesorii claselor (la care se iniţiază acea activitate), mulţi nesprijinind acest tip de iniţiative. Explicaţia ar fi vârsta destul de înaintată a profesorilor cu „un cuvânt de spus", astfel că, atât din respect cât şi prin puterea de decizie, alegerea rămâne la latitudinea lor.

Un sprijin garantat vine întotdeauna din partea primăriei care se implică şi este la curent cu detalii amănunţite despre proiectele de o anvergură mare (ex. Comenius). În plus, unele lucruri şi le însuşeşte personal primarul (reabilitarea şcolii, asigurarea tuturor utilităţilor). „*Sunt lucruri care prin lege ţin de Primărie, de care directorul nici nu ştie...",* (primarul).

Singura organizaţie nonguvernamentală care există, într-un mod indirect, este Crucea Roşie, al cărei reprezentant este Primarul, şi care prin intermediul acesteia a reuşit să ofere sprijin şi suport unor iniţiative ale şcolii: iniţiative destinate persoanelor vârstnice.

Exemple de activităţi extraşcolare: „*Extraşcolar ne preocupăm de concursurile tehnice: Prietenii pompierilor; Sanitarii pricepuţi; Iniţiativa ISU (Inspectoratul pentru Situaţii de Urgenţă); Îmi apăr viaţa personală şi suntem printre primii din judeţ"* (directoare).

Sub o oarecare formă, din focus grup a reieşit faptul că copiii se plâng de natura activităţilor pe care le desfăşoară. Majoritatea au ca obiectiv formarea abilităţilor tehnice, prea puţine sunt orientate către activităţi „*care să ne formeze frumos*" (teatru, muzică, dansuri).

În general activitățile extraşcolare sunt privite ca o aprofundare a disciplinelor, menirea lor fiind doar să aducă performanță şi obiective măsurabile, în general acestea au caracter competitiv deoarece reuşita în viață este văzută ca o luptă. „*Din punct de vedere al activităților extraşcolare şi extracurriculare, avem olimpiade şi concursuri...”.*

„Am avut şi un concurs la geografie cu postere şi poluarea mediului şi a fost ceva foarte interesant pentru că am intrat în echipă şi ne-am dat interesul, am fost foarte atenți”, (focus-copii).

Cel mai mare proiect pe care l-a desfăşurat şcoala în acest an a fost proiectul Comenius „Obiceiuri sănătoase în Europa”. Acesta a constat într-un schimb de informații privind specificul cultural, tradiții, mod de trai în comunități de peste graniță (țările Italia, Spania, Bulgaria şi România). În cadrul proiectului au luat parte şcoli din 3 țări diferite, astfel anul acesta a existat un schimb de vizite între Spania şi România. În România, atât şcoala cât şi părinții s-au mobilizat pentru organizarea tuturor activităților la care au luat parte împreună cu copiii români şi cu copiii spanioli. Părinții au oferit cazare şi au pregătit o masă tradițională (festivă) spre sfârşitul proiectului. Primăria a sponsorizat cu materiale (caiete, blocuri de desen, şi alte papetării), iar şcoala s-a ocupat cu planificarea activităților (câteva dintre ele: plimbări prin împrejurimile comunei, vizite la agenții comerciali, la fabrici, activități tematice – igiena personală, alimentația sănătoasă, combaterea consumului de droguri cât şi educația sexuală).

Profesorii au lăudat comunicarea foarte bună cu copiii spanioli (în limba engleză). De asemenea a fost un proiect despre care s-a auzit mai departe de granițele comunei, până în Focşani. Scolii din Gugeşti i s-au recunoscut eforturile, ajungând astfel şi în presa din Focşani.

Alte inițiative locale: *„Am avut şi concursul de biciclete, alți copii veneau din alte localități la noi şi depinde...era organizat de profesorii de sport cu obstacolele şi trasee”, focus-copii.* Ar avea nevoie de mai multe locuri în care să îşi petreacă timpul liber acolo: parcuri, locuri pentru biciclete.

Lipsesc activități care să îi ajute să socializeze mai mult unii cu alții, în afară de pregătirea pentru concursuri, pentru lucruri cu obiective clare. Sunt prea puține jocuri de colaborare. „*Îşi pun poze pe Facebook, că primesc comenturi, primesc tot felul...sunt şi anumite jocuri...dar totul este izolat, nu se face în grup”* (consilier agricol).

Alte exemple de activități date de copii:

- *„Concursuri de rol”, „Teatrul şi cenaclu”, „Să se facă ceva pe desen că sunt mulți copii talentați”, „Un curs de gătit, apoi ai mai multă încredere”, „Să ştim să acordăm un prim ajutor”, „Ceva ca să îți dezvolți memoria”, „Control de sine”.*

Colaborarea părților

Profesorii au reuşit să câştige respectul părinților ține susținându-i pe copii în a obține rezultate şcolare foarte bune. A existat permanent o colaborare foarte bună între cele două părți. Exemple: zugrăvirea şcolii, claselor, amenajări interioare, ajutor cu materiale, ajutor cu mese şi cu cazarea copiilor din străinătate (cu ocazia proiectului de cea mai mare anvergură, Comenius). Acestea sunt situații care au demonstrat grija față de şcoală „*Zona economică nu este foarte bogată şi atunci părinții au înțeles că copiii nu au altă şansă decât şcoala*” (*focus mixt).*

Pregătirea elevilor nu se rezumă doar la orele rezervate în orarul lor. Pe lângă obişnuitele pregătiri pentru olimpiade, fac repetiții pentru diverse serbări, concursuri locale şi județene (cu alte şcoli) la care participă intens şi profesorii (cu ore peste program).

A existat şi o acțiune de anvergură de colectarea deşeurilor, care a fost susținută de Primărie (care a furnizat logistica de colectare, exemplu: maşini speciale) şi antreprenorii locali (printre care se numărau şi părinți, care au furnizat saci de gunoi, mânuşi de protecție). A fost inițiată de şcoală împreună cu Primăria, iar acțiunea nu a fost văzută cu ochi buni de toți părinți, unii dintre ei considerând-o o înjosire a copiilor.

Părinții copiilor din clasele mai mici se implică mai mult în activitățile cu caracter extraşcolar inițiate de şcoală (le fac costume, gătesc etc.), decât părinții copiilor din clasele mai mari, care se centrează mai mult asupra activităților educaționale şi cel mult se implică atunci când au o dovadă sigură că acea inițiativă s-ar putea să le aducă un beneficiu copiilor (pe termen lung), de exemplu în proiectul Comenius li se garanta că, dacă participă, copiii lor au şansa de a pleca într-o țară străină sau într-o excursie în România, gratuită.

Nevoi şi perspective

Copiii îşi doresc dobândirea mai multor abilități creative, şi nu atât de tehnice, îşi doresc să facă dansuri şi cursuri de muzică (mai mult decât orele din programa şcolii), teatru (construirea unui teatru), cursuri de actorie, scrierea de scene de teatru „*teatrul ne ajută să ne exprimăm frumos, să gândim frumos şi să ne dezvoltăm armonios*" (focus-grup copii).

Şcoala ideală din punct de vedere al părinților ar include mai multe activități sportive, complementare unei dezvoltări intelectuale. Inițial sunt dispuşi să facă sacrificii (să îi ducă la cursuri sportive în oraş, plătind naveta), însă drumul prea lung poate deveni o problemă pentru o activitate susținută pe termen lung: *„Ştiu că au mers la Palatul copiilor în oraş, la un moment dat au renunțat. E vorba de drumul ăsta"* (focus-mixt, părinte).

Profesorii îşi doresc săli de festivităţi şi un autobuz (declarau că un microbuz ar fi prea mic pentru această şcoală) pentru a organiza excursii, modificarea legislaţiei în ceea ce priveşte desfăşurarea orelor practice, în afara încăperilor, şi sălilor de curs din cadrul şcolii.

Concluzii

Când vine vorba de ce competenţe ar trebui ca şcoala să le dezvolte elevilor, întotdeauna acestea se află sub incidenţa generalului: să dezvolte comunicarea, abilităţi de interacţiune cu alţi oameni, capacitatea de a se adapta uşor unor situaţii noi, dezvoltarea unor comportamente adecvate social pentru situaţii uzuale (cum ne comportăm la o benzinărie, într-un muzeu, la teatru etc.), atât din partea profesorilor cât şi a copiilor. Nu există obiective specifice care sunt atinse prin desfăşurarea activităţilor de tip extraşcolar (exemplu: capacitatea de a oferi argumente pro/contra pentru susţinerea unei idei, abilitatea de a redacta diferite texte într-o limbă străină: scrisori formale, informale etc.) – „*Copiii ar trebui să vorbească, să îşi spună părerile liber, să înveţe să argumenteze”* (asistent social).

Datorită faptului că obiectivul este întotdeauna unul general, poate fi atins atât printr-o activitate superficială, cât şi una de o anvergură mai mare (exemplu: confecţionarea afişelor reprezintă o acţiune în echipă, dar acelaşi statut l-ar avea şi organizarea unei piese de teatru, care ar presupune o implicare mai mare şi a părinţilor – costume – şi a copiilor, care ar trebui nu doar să-şi armonizeze replicile, dar şi să le susţină şi să le creeze – să-şi scrie propriile piese). Nu există o scară de ierarhizare a activităţilor extracurriculare în funcţie de competenţe, ci în funcţie de resursele materiale. Oamenii pun accent pe „cât m-ar costa” nu pe „cât ar învaţa”.

MIHĂLCENI

Maria Ştefănescu

Comunitatea şi şcoala

În satul Mihălceni există două şcoli, una normală şi un centru şcolar pentru educație incluzivă. Există o oarecare invidie față de Centrul şcolar pentru educație incluzivă deoarece acesta este mult mai bine dotat şi echipat decât şcoala normală (uneori există senzația că locuitorii privesc nedreaptă investirea în viitorul unor copii care nu pot să aibă un viitor, fiind incapabili prin natură).

Răceala cu care este privit Centrul şcolar de educație incluzivă de către administrația comunei se datorează şi faptului că acesta se află în subordinea directă a Inspectoratului Județean Vrancea, astfel relația cu Primăria este minimală (i-au ajutat să scape de deşeurile rezultate în urma renovărilor construcției şcolii, au intervenit în cazul unor copii problemă, mediind legătura cu Poliția).

Mai mult, Centrul pentru educație incluzivă nu găzduieşte doar copii din comuna Ciorăşti, ci copii cu probleme din întreg județul Vrancea, fiind exclusiv dedicat pentru fete. Există doar două centre de educație incluzivă în întreg județul, celălalt pentru băieți plasându-se în comuna Măicăneşti.

Comuna Ciorăşti „*este un sat îmbătrânit, mai mult de 80% din locuitori au peste 70 de ani*", fenomenul de îmbătrânire afectează şi şcolile din satul Mihălceni (şi pe cea normală cu clase I-IV şi pe cea de educație incluzivă) prin diminuarea numărului de efectiv de copii de la an la an. Se

pune chiar problema comasării celor două şcoli, ceea ce este însă neacceptat la nivel local.

Şcoala conține un număr de 60 de copii, din care pentru 40-45 are un rol mai mult de „casă de copii", aceştia nefiind luați de către părinți nici pe perioada verii. Pentru restul, şcoala reprezintă un internat (locuiesc, mănâncă, dorm şi învață pe toate durata anului şcolar, weekendurile fiind – câteodată – rezervate unor vizite acasă la părinți).

Copiii au fost repartizați aici în urma unui examen psihologic/psihiatric care atestă deficitul intelectual, locomotor şi alte probleme psihice. Aceştia prezintă grade diferite de dizabilitate intelectuală (severă, medie, uşoară) şi sunt plasați în clase speciale formate din maxim 4-5 elevi în fiecare clasă. Educația se realizează după programe speciale care semnifică un interes individual acordat fiecărui elev din partea profesorilor. Fiind un număr mic de copii, relațiile sunt mult mai personale, cadrele cunoscând aproape fiecare copil în parte, într-un mod detaliat.

Rezultatele copiilor se rezumă doar la lucruri sub nivelul vârstei la care se află (să scrie, să citească, să fie atenți). Nu contează atât de mult notele, există o altă scală de evaluare, care însă este mai mult informală (se poate spune că stă la latitudinea profesorului să spună că un copil poate trece în următoarea clasă, daca a promovat anul, dacă îl repetă). Altfel spus, profesorii promovează disciplina „vieții", învățarea lucrurilor care sunt comune, de bază, şi la îndemână tuturor (ar trebui neapărat cunoscute); cum este de exemplu folosirea unui calculator. „*V-am spus, dotarea fiind foarte bună şi rezultatele s-au îmbunătățit. Da, pentru că şi la fetele cu un intelect de QI de 30, ştiu şi ele să folosească un calculator, care mulți nici nu-l au, şi ştiu să-l folosească",* (profesor de geografie). Majoritatea personalului este din satul Mihălceni, şi au fost încă de la transformarea Căminului de copii în Centru incluziv.

Ca şi istoric, centrul incluziv a fost iniţial o Şcoală comună atât pentru cei normali, cât şi pentru cei cu dizabilităţi, şcoala normală din sat găzduind doar dormitoarele. În cele din urmă copiii cu dizabilităţi au fost izolaţi de ceilalţi într-o unitate separată, în care sunt şi dormitoarele şi clasele de curs.

Şcoala are laborator de informatică (dotat cu calculatoare, internet, imprimante, scanner), sală de cantină (copiii beneficiază de trei mese pe zi, aceasta funcţionează şi ca sală de festivităţi), loc de joacă – spaţiu verde, magazie, dormitoare, grupuri sanitare, împărţite în două clădiri.

Copiii şi familiilor lor

Copiii provin din familii dezorganizate (alcoolici, violenţă, părinţi cu probleme psihice). Foarte mulţi sunt abandonaţi încă de la naştere, crescuţi prin cămine, apoi plasaţi de asistenţii maternali în aceste centre, şcoli-internat. *„Există şi părinţi care se mai implică... sunt nişte părinţi care totdeauna vin de acasă cu dulciuri pentru toţi copiii, cu hăinuţe, şi încearcă să atragă şi alţi sponsori”.* Însă situaţia stă destul de tragic pentru ceilalţi copii, nişte profesori afirmând: „*Păi s-a făcut o situaţie, acum în jur de 15-20 pleacă în familii, restul rămân aici că nu au cine să vină după ei*”.

O altă problemă foarte mare o reprezintă nivelul crescut de sărăcie şi al proastelor condiţii de trai, existând şi familii numeroase locuind într-o cameră fără utilităţi şi condiţii.

Implicarea părinţilor este minimă, aceştia nu sunt implicaţi în activităţile copiilor. Sunt folosite resurse proprii pentru confecţionarea diverselor materiale pentru serbări.

Legătura părinţilor cu şcoala, şi mai ales cu copiii, este limitată, de cele mai multe ori se rezumă la scurte vizite, dar există şi numeroase cazuri în care părinţii îşi abandonează pur şi simplu copiii. Ca şi eforturi depuse de şcoală pentru

atragerea părinților: unii profesori nu îi lasă pe copii să îşi folosească alocația lor, şi o folosesc ca o resursă pentru a asigura transportul părinților care vor să vină să-şi viziteze copiii la şcoală (cu microbuzul).

Părinții au foarte mare încredere în calitatea educației şi în grija pe care le-o poartă copiilor (profesorii), admițând de multe ori că ei nu ar avea răbdarea şi puterea să îi ajute cu adevărat.

Aşteptările părinților legate de şcoală sunt împărțite: unii încurajează copiii să urmeze şcoala de croitorie, însă cel mai mult îşi doresc ca copiii lor să învețe să citească şi să scrie, şi un minim de socializare astfel încât să îi poată ajuta la muncile agricole de acasă.

Deficitul intelectual se manifestă nu doar în greutatea cu care învață, dar şi în greutatea cu care se pot concentra. Asta înseamnă pe deoparte că orele sunt mai scurte, şi că nici ei nu pot face activități prea complexe. Îi relaxează foarte mult să facă lucruri cu mâna lor, spre exemplu, spuneau că le-ar place să aibă o grădină, în care să facă diverse munci, activități practice.

Instituționalizarea copiilor duce la dependența acestora față de sistem. Ei se „obişnuiesc" cu traiul bun, cu cele 3 mese pe zi, cu confortul sporit, dotările şi răbdarea (cel mai adesea) profesorilor, astfel încât există şi cazuri de copii care nu sunt învățați să se descurce şi singuri.

Activități extraşcolare şi colaborarea părților

Comunică cu alte şcoli în care se fac schimburi de experiențe, de prezentări, de materiale sau găzduind expoziții ale altor copii (desene, felicitări, obiecte confecționate manual).

Anual primesc vizite (de 3 ori pe an) din partea unei familii olandeze. Cu ocazia unor sărbători naționale (Paşte,

Crăciun) sau sfârşit de an şcolar, vin şi oferă cadouri (haine, dulciuri, jucării) copiilor. Vin încă din anul 2007 în mod regulat, cunoscându-i foarte bine pe copii (după nume). „*Vedeți dumneavoastră, am avut agenți economici care ne-au sponsorizat cu mici cadouri de Crăciun sau de Paşte, au primit în fiecare an, de la o fundație olandeză, echipament. Oamenii aceştia vin şi-i echipează ei din cap până în picioare. Şi mâine ar trebui să vină . Ne cer numărul de copii şi măsurile ca să le cumpere de acolo şi vin. Sunt foarte serioşi olandezii ăştia. Am găsit o familie care vin la noi prin Crucea Roşie",* (directorul scolii).

Au beneficiat de fonduri prin programul de finanțare Regio, care a urmat în mai multe etape pe parcursul a mai mulți ani renovarea clădirii şi dotarea cu calculatoare, rețea, internet.

Colaborarea cu Primăria este foarte restrânsă, iar lipsa dorinței de comunicare este reciprocă. Primarul şi persoanele din Administrație vorbesc la modul general despre copiii instituționalizați, văzându-se clar că aceştia nu cunosc exact care este situația copiilor din satul Mihălceni, sat care aparține de Primăria comunei Ciorăşti. Iar ca motiv invocat pentru lipsa interesului este aparținerea directă a Şcolii de Inspectoratul Județean. „*La şcoala normală colaborăm foarte mult, pentru că ei aparțin într-un fel, ca bani, ca finanțare, trebuie să contribuim noi Primăria, în limita bugetului*" (primarul).

Alte parteneriate/colaborări care au presupus desfăşurarea unor activități extracurriculare au implicat Biserica, Şcoala generală din Mihălceni, Şcoala generală din Ciorăşti, şcoli generale din Focşani. Printre activitățile în care a fost implicată Biserica se numărau doar sărbătorile naționale, religioase (Crăciun, Paşte etc.). Cu şcolile din localitate experiențele au fost de la simple jocuri în curtea şcolii, la participare la ore, şi lucru în echipe. Activităților care s-au desfăşurat în Focşani le-au fost acordate o atenție mai specială, pregătindu-se programe

artistice (recitări de poezii, prezentări de materiale create de ele, goblenuri, picturi), concursuri, programe de socializare (fetele de la Şcoala din Mihălceni erau învățate, sfătuite chiar de elevi ai şcolilor generale, pe diverse teme).

Termenul de „activități extraşcolare" este deseori „atotcuprinzător", în sensul că orice nu este predare este considerat activitate extraşcolară, chiar şi jucatul copiilor în curte. Activități extraşcolare cel mai des menționate: sărbătorile naționale (1 iunie, 1,8 martie, 24 ianuarie, 1 decembrie, Crăciun, Paşte), serbări de sfârşit şi început de an. Profesorii consideră o realizare imensă învățarea unei poezii, sau a unui cântec deoarece se repetă în fiecare zi după ore.

Activitățile extraşcolare mai deosebite sunt considerate: ieşirile la cofetărie organizate de către profesori cu un grup de maxim 8 eleve, pe care îi plimbă cu maşinile personale până în Focşani sau în alte oraşe vecine. Vizitează obiectivele principale (biblioteci, şcoli, licee, parcuri) şi încheie excursia cu luarea unei prăjituri.

O altă activitate cu care se mândresc profesorii o reprezintă învățarea copiilor să meargă cu microbuzul, faptul că au reuşit să îi facă să se poarte normal pe durata călătoriei, şi să fie capabili să îşi cumpere singuri biletul de la conductor... aceasta pare a fi o mare realizare pentru aceştia.

Tabăra de la Galaciuc constituie apogeul (cea mai de impact, cu un succes constant). Durează 3 săptămâni, se organizează în fiecare an şi presupune implicarea tuturor copiilor care rămân peste vară, a două cadre didactice care se schimbă prin rotație la 4 zile, şi de asemenea voluntari englezi şi voluntari români (studenți). Voluntarii organizează diverse activități pe parcursul unei zile întregi: seminarii de masaj terapeutic – aromaterapie, teatru, jocuri sportive etc. în ceea ce priveşte seminariile, de multe ori se primesc şi diplome de participare. Această tabără este de asemenea foarte apreciată şi

de copii, care au şansa să petreacă, efectiv, o vacanță departe de mediul pe care îl cunosc pe toată perioada anului.

„E un parteneriat cu o fundație englezească şi copii voluntari din liceele din Vrancea. La Gălăciuc este al 3-lea sau al 4-lea an când organizăm tabăra asta SNAC. Sunt activități sportive, practice cu aromoterapie, cu meloterapie e foarte frumos. O săptămână este plătită de Direcția de sport pentru copiii cu dizabilități şi o săptămână o plătim noi. Pentru că programul de tabără nu poate dura mai puțin de 14 zile şi cu voluntari din oraş. Se socializează..." (directorul scolii).

O altă activitate de impact a fost o simplă plimbare la supermarketul Kaufland din Focşani, fiind primul contact cu un asemenea magazin (diferit de buticurile din sat), i-au uimit rafturile de jucării şi modul în care se „cumpărau" alimente şi diverse produse (au învățat cum să folosească coşul de cumpărături, cântărirea legumelor).

Alte activități: lecții în aer liber pentru geografie, biologie, unde copiii intră în contact direct cu obiectele studiului (pământ, pietre, flori, frunze).

Copiii mai mari care sunt înscrişi la cursuri de croitorie, obişnuiesc să facă goblenuri în timpul liber din proprie voință. Unii dintre ei chiar îşi vând lucrările, însă cel mai adesea pe bani foarte puțini, directorul acuzând că sunt înşelate (nu există un interes de valorificare a acestei activități în mod oficial).

Cei din Primărie ştiu foarte puține despre activitățile desfăşurate de către Centrul incluziv, singura lor intervenție fiind pe probleme administrative, de gospodărie, şi au o oarecare informare despre finanțarea de care au beneficiat.

Nevoi şi perspective

Nu au spațiu unde să se joace, şi-ar dori să iasă mai des să facă excursii, sau să se comporte mai mult ca oameni normali, şi-ar dori să meargă cu trenul, sau să vadă un tren, să viziteze şi

alte şcoli sau licee, să meargă să viziteze muzee (o profesoară zicea că i-ar place să-i ducă să vadă Palatul Parlamentului). **„***Eu aş vrea să merg la Bucureşti că e mai frumos”,* (focus-copii).

Alte nevoi: să aibă un microbuz cu care să realizeze mini excursii; să aibă o sală de festivități; să aibă un loc de joacă cu mai multe facilități; să se organizeze activități sportive specifice; să aibă posibilitatea să viziteze mai multe activități lucrative din județ; să fie desfășurate mai multe activități în comun cu copiii de la şcoala normală (părinții se opun unor contacte cu alți copii, considerând că acestea le-ar aduce doar rău, dar şcoala susține aceste inițiative); mai multe vizite tematice; să facă cursuri de „muncă agricolă”, horticultură.

Părinții nu văd nici o soluție în perspectivele de viitor ale copiilor lor (peste 10 ani, în viitor). Cei cu handicap sever par că nu au nici un viitor, şi odată depăşind o anumită vârstă există o singură cale pentru ei (căminul de la Odobești). Unii se căsătoresc, dar au şi probleme, dar există şi cazuri în care îşi găsesc o slujbă ca şi croitorese. Unii se întorc la părinți, cu tot cu copii şi cer ajutorul acestora, mărindu-se astfel familia, dar şi nevoile acestora. „*Unde să ajungă copiii... Ori într-o secție de croitorie, dacă reuşesc să ajungă... ori dacă nu în familie, unde cred că nu este o soluție, în familie... pentru că familiile sunt modeste, nu reuşesc ele să se întrețină... nu ştiu unde vor să ajungă, nu vreau să mă gândesc la lucrul acela... sunt copii care au ajuns bine, de la noi de la şcoală, lucrează în câmpul muncii, stau la locuințe...”,* (consilier educativ).

Dorințele copiilor sunt destul de limitate, şi nu pot veni ele cu idei proprii, originale (se inspiră din ceea ce s-a făcut deja, activități prin care au trecut cândva, şi îşi mai aduc aminte): *„Să facă să fie mai frumos, mai colorat”, „Eu aş vrea să plec în excursie la Focşani”, „Eu aş vrea la pădure”,* (focus copii).

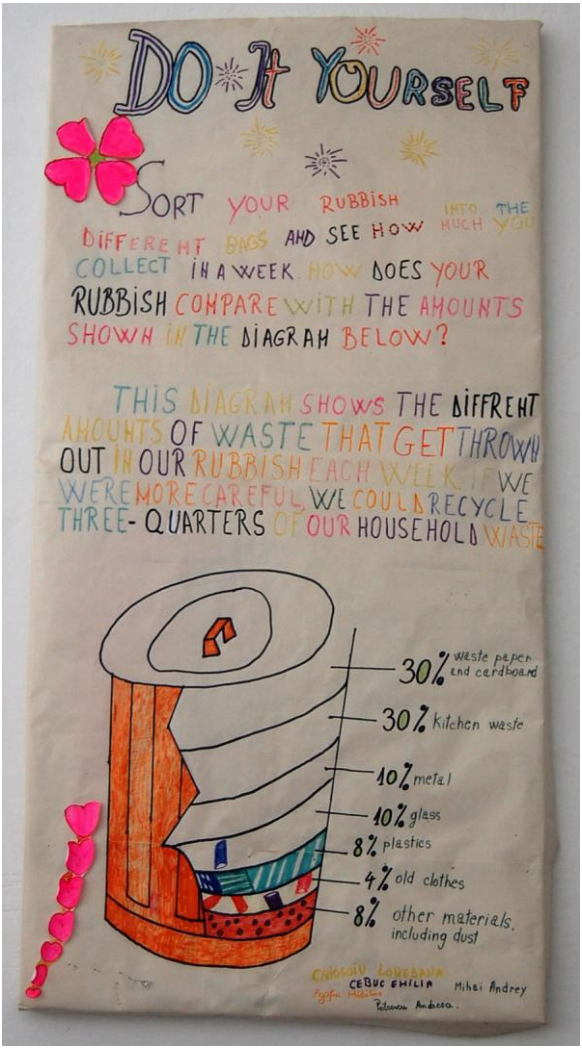
DO It YOURSELF
SORT YOUR RUBBISH INTO THE DIFFERENT BAGS AND SEE HOW MUCH YOU COLLECT IN A WEEK. HOW DOES YOUR RUBBISH COMPARE WITH THE AMOUNTS SHOWN IN THE DIAGRAH BELOW?
THIS DIAGRAH SHOWS THE DIFFRENT AMOUNTS OF WASTE THAT GET THROWN OUT IN OUR RUBBISH EACH WEEK. IF WE WERE MORE CAREFUL, WE COULD RECYCLE THREE-QUARTERS OF OUR HOUSEHOLD WASTE
30% waste paper and cardboard
30% kitchen waste
10% metal
10% glass
8% plastics
4% old clothes
8% other materials, including dust
CEBUC EMILIA
Mihai Andrey

EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Simona Ciotlăuş

Proiectul Bibliotecilor – comuna Jegălia, judeţul Călăraşi

Proiectul Bibliotecilor este aparent o activitate dintre cele obişnuite de comemorare a autorilor literaturii române, dar în fapt una creativă, ce favorizează parteneriatul în organizarea şi dezvoltarea abilităţilor de comunicare ale copiilor. Activitatea porneşte de la sărbătorirea zilei lui Mihai Eminescu, pentru care elevii au pregătit mai multe momente în care recită poeziile autorului, au pictat portretele lui şi au scris eseuri interpretative. Iniţial, activitatea era cuprinsă într-un proiect realizat de una dintre profesoare, un „cerc pedagogic despre bibliotecă şi Centrul de Documentare şi Informare", desfăşurat în anul şcolar anterior. Fiind foarte apreciat de alte profesoare de Limba şi literatura română din judeţ, ele au decis să îl continue în forma unui parteneriat între mai multe biblioteci şcolare şi cea judeţeană. Proiectul a fost coordonat de una dintre profesoarele de română, cea care se ocupă şi de biblioteca şcolii, şi susţinut de alte cadre didactice din şcoală.

În baza parteneriatului dintre bibliotecile şcolare de la Jegălia, Borcea, Feteşti şi Călăraşi (Liceul *Ştefan Bănulescu*), fiecare grup de elevi a pregătit un program artistic pe care l-a prezentat în cadrul unor evenimente la care erau invitate grupurile din celelalte şcoli. De la Jegălia, au fost cuprinşi 30 de elevi din diferite clase ale ciclului gimnazial, fiecare dintre ei participând la momentele artistice pregătite. Cei care au

participat şi-au exprimat dorința de a face parte din activitate, însă profesoarele au încurajat şi elevii „buni, dar mai timizi”:

> *”în primul rând cine a dorit să participe, că ei se ştiu cine are înclinații pentru poezie, pentru literatură, aşa pe palierul ăsta, pe recitare, pe urmă ne-am mai orientat şi noi aşa, unu, doi, trei, copii, tot buni, dar, sunt unii buni, dar care nu au curajul să se afirme. Sunt mai timizi, mai… noi încercăm să-i încurajăm, să-i atragem, să-i introducem în tot felul de proiecte. Şi a fost, spre marea noastră surprindere chiar le-a plăcut şi în continuare o să-i avem şi am fost şi mai surprinşi că şi părinții lor s-au oferit să ne ajute cu transportul”* (profesoară implicată, 43 ani).

Proiectul Bibliotecilor a constituit o bună ocazie de afirmare a copiilor mai timizi, dar şi una în care se stabilesc relații mai concrete între profesori şi părinți, un aspect foarte important în educația copiilor. Aceştia din urmă au sprijinit activitatea punând la dispoziție maşinile personale pentru transportul elevilor la şcolile partenere. Totodată, atunci când Şcoala de la Jegălia a fost gazdă a acestui proiect, pe 15 ianuarie, elevii şi profesorii au pregătit un program la care au fost invitați, pe lângă părinți, primari şi reprezentanți ai Inspectoratului Şcolar. Acest lucru este important nu numai pentru profesorii care organizează asemenea evenimente, ci este precizat de elevii participanți ca o ocazie în care activitatea lor este de interes şi pentru persoane din afara comunității.

Copiii vorbesc cu entuziasm despre această activitate pentru că au făcut excursii în grup, au lucrat împreună la momentul artistic şi, mai ales, au cunoscut alți copii, văzând şi cum prezintă ceilalți programele pregătite. Creativitatea proiectului rezidă în organizarea vizitelor pe care copiii le-au

făcut în mai multe şcoli şi biblioteci partenere celei de la Jegălia. Pe lângă prezentările pregătite de fiecare şcoală, copiii au avut ocazia să cunoască elevi de alte vârste în cursul acestor vizite. Elevii din Jegălia povestesc încântați de faptul că atunci când au fost la Călăraşi au avut parte de prezentarea liceului Bănulescu, unde doresc şi ei să urmeze studii:

> *V-am spus că am ajuns până la nivel de liceu şi a fost interesant pentru că ultima vizită am făcut-o cu elevii de clasa a VIII-a care urmau să plece şi atunci au avut şi posibilitatea să viziteze măcar liceul respectiv, cu care am avut noi parteneriat. Să-l vadă, să se orienteze, să vadă ce profile, pentru că acolo li s-a făcut o prezentare, ce dotare, ce profil, ce clase au, ce profesori… Frumos ar fi fost să fi făcut un periplu prin toate liceele şi atunci imaginea era de ansamblu.* (prof. implicat, prof. română, F., 42-43 ani).

De asemenea, profesoarele implicate insistă asupra importanței unei ieşiri din comună, „care face foarte mult", pentru că îi familiarizează pe copii cu alte locuri şi alte feluri de a socializa. În special cu ocazia vizitei copiilor la Călăraşi, aceştia au putut să schimbe idei despre perioada liceului şi profesorii de acolo, iar cei mari, după spusele unei profesoare, „îşi aduc aminte de gimnaziu".

Pe lângă implicarea copiilor, a mai multor profesori, a părinților, a Primăriei şi a parteneriatului cu mai multe şcoli şi biblioteci, ceea ce dă amploare proiectului este faptul că, pentru vacanța de vară, era planificată o excursie cu elevii la Biblioteca Națională a României din Bucureşti.

Bostaniada – comuna Cricău, județul Alba

Şcoala de la Cricău desfăşoară în fiecare an, la sfârşitul lunii octombrie, *Bostaniada*, o activitate specifică acestei şcoli, inspirată din *Halloween*. Organizată de consilierul educativ, Bostaniada reprezintă un reper pentru cei cuprinşi în cercetare, copii şi adulți au menționat cu mult entuziasm această activitate.

Întreaga activitate cuprinde o paradă a bostanilor, alături de dansuri şi concursuri, care se desfăşoară la Căminul cultural, fiind deschise tuturor copiilor din localitate. Elevii îşi realizează costumele pe care le vor îmbrăca la carnavalul ce marchează încheierea activității. Pe lângă costume, elevii pictează şi sculptează bostani incluşi în paradă, alături de costumele pe care le pregătesc la orele de dirigenție în perioada care premerge evenimentului.

Chiar dacă şi profesorii se implică în organizarea evenimentului, elevii sunt învățați cum să obțină finanțare pentru activitățile pe care doresc să le organizeze cu ocazia „Bostaniadei". Părinții identifică acest lucru ca fiind un beneficiu al participării copiilor la asemenea activități, încă din faza de organizare. Copiii sunt îndrumați de dirigintă să meargă la Primărie pentru a solicita finanțare care să îi ajute în a pregăti activitatea. Apoi, în timpul desfăşurării evenimentului, există elevi responsabili cu „biletele de la intrare", iar alții care vând bostanii. Acestea sunt benefice pentru copii deoarece îi învață lucruri elementare de viață, „cum să se descurce cât de cât". Elevii pun prețuri pe bucăți de bostan, vând, iau banii şi dau restul la intrare, fiind un eveniment la care invitații - cumpărătorii sunt colegi din alte clase şi alte persoane din comunitate. Totodată, părinții implicați în această activitate

prepară prăjituri, îi ajută pe copii să îşi realizeze costumele şi sunt cei care jurizează bostanii de la Paradă.

Cu toate că evenimentul include şi componenta „concurs" pentru a-i stimula, consilierul educativ accentuează că nu „întrecerea" este obiectivul din spatele competițiilor de dans, costume sau bostani, ci mai curând faptul că este un context în care elevii îşi pot exprima şi dezvolta creativitatea; un context care îi ține activi şi implicați în activități care le activează „simțul de solidaritate", dezvoltându-le totodată abilități de lucru în echipă.

Pe lângă abilitățile de socializare şi organizare, ceea ce e important, în termeni de beneficii ale copiilor desprinse din această activitate, este faptul că elevii se confruntă cu situații diferite de cele şcolare: ei merg la primărie pentru colectare de fonduri, întocmesc cereri de finanțare. Cu alte cuvinte, copiii sunt plasați în situații concrete de viață din care învață abilități practice.

> *Eu zic că face foarte mult mai ales la ăştia care-s mai timizi, care... Îi vezi că radiază de bucurie că vând ei bucata aia, şi/şi pun ei prețul, şi-şi fac... foarte mult face treaba asta. Îi învață să se descurce cât de cât. Să se implice ei…* (părinte).

Mai mult decât atât, părinții văd în Bostaniada (precum şi în alte activități extracurriculare) o opțiune sigură de petrecere a timpului liber. Având în vedere lipsa spațiilor de joacă şi a alternativelor de distracție de care copiii din comunitate suferă, părinții consideră Bostaniada un exemplu de îmbinare a utilului cu plăcutul. Dincolo de a-i încuraja să participe şi să se implice în organizarea petrecerii bostanilor, părinții înşişi arată un interes şi o atenție deosebită evenimentului, iar aceasta

constă, de exemplu, în pregătirea bucatelor pentru petrecerea propriu-zisă.

> *Păi ar trebui să se implice că altfel... De exemplu la Bostaniadă eu am făcut 5-6 feluri de prăjituri, am făcut 3-4 lădițe de popcorn, dacă nu faci... dacă nu te implici... siropul cât mai natural ca să se vândă sucurile!* (râde) *normal că trebuie să te implici* (mamă 40 de ani)

Fără a o numi aşa, profesoara de istorie vorbeşte despre Bostaniada ca despre o activitate din **categoria activităților de tip non-formal** prin intermediul cărora participanții sunt puşi în contexte de învățare, dar care ies de sub incidența tiparului educațional formal:

> „*Foarte implicați... copiilor le place şi pentru că este.... un moment în care fac altceva, ei pot să facă altceva, li se pune în valoare creativitatea şi... este... nu mai stau în bancă, se uită şi-l ascultă pe profesor la tablă dictând, ci deja se implică şi fac alte lucruri, şi învață să facă alte lucruri, şi atunci ei... implicare... este sută la sută"* (profesoară de istorie).

În acelaşi timp Bostaniada pare a fi un eveniment care oferă atât copiilor, şi mai ales cadrelor didactice satisfacția de a desfăşura o activitate inedită şi care a devenit deja parte din tradiția şcolii. Consilierul educativ subliniază că în fiecare an chiar şi foşti elevi vin la carnaval oferind o mână de ajutor acolo unde e cazul. Spre exemplu, un fost elev îşi pune la dispoziție echipamentul şi aparatura necesară care asigură muzica la eveniment.

SALVAȚI
NATURA
ȘI
EA
ARE
VIAȚĂ

Culorile toamnei – comuna Buneşti, judeţul Vâlcea

La Şcoala cu clasele I-VIII din Buneşti, Letiția Murăruş, profesoară de biologie, inițiază şi se ocupă de cele mai multe activități extracurriculare dedicate copiilor. Ea desfăşoară o activitate densă, care ia forme de la simple celebrări prin desene (de Crăciun, de Ziua Pământului, de Halloween) până la activități mai complexe, precum sunt excursiile sau colectarea de deşeuri. În multe dintre ele, profesoara implică elevii de la cealaltă şcoală din zonă la care predă, din localitatea Buleta, realizând astfel parteneriate între cele două şcoli. Cele mai multe dintre activități au o bogată componentă de cunoaşterea mediului înconjurător. Aşa este şi activitatea *Culorile toamnei*, care se întinde pe o perioadă mai lungă, între lunile septembrie şi noiembrie. Activitățile din acest proiect sunt diverse, însă toate urmăresc informarea directă a copiilor privind factorii biotici şi a celor abiotici din mediul înconjurător în anotimpul de toamnă. Copiii fac ieşiri în natură, pregătesc decoruri din materiale vegetale, realizează aranjamente florale şi, la evenimentele mai mari, prepară salată din fructele toamnei. La evenimentul de încheierea activității, au invitați de la liceul de Artă, foşti elevi ai şcolii.

În acelaşi timp, toate ieşirile au o componentă de ecologizare a spațiilor localității şi a pădurilor din împrejurimi, dezvoltându-le astfel copiilor conştiința ecologică. Parte componentă a programului „Culorile toamnei", „Farmacia verde" este o activitate în care grupuri de elevi ies în împrejurimile localității pentru a cunoaşte direct mediul, pentru a învăța diverse plante şi pentru a recolta plante medicinale sau a culege măceşe. Recunoscute pentru calitățile lor şi pentru sănătate etc., pe care elevii le cunosc de la clasă, măceşele sunt apoi comercializate prin târguri organizate la şcoală, iar banii

obținuți din vânzări sunt folosiți în diverse proiecte ulterioare. Aceste activități de vânzare a măceşelor prin care elevii învață să îşi dezvolte abilitățile antreprenoriale nu trebuie privite cu suspiciune, deoarece ele au câteva componente prin care elevii deprind abilități de comunicare şi antreprenoriale, fiind puşi în situații concrete de viață „*îi formăm, practic, pentru viață. Să simtă şi el cum se câştigă un ban."* (director). Pe de-o parte, există competențe clare în legătură cu dobândirea de cunoştințe ecologice, pe de alta aceste cunoştințe sunt apoi folosite în dezvoltarea abilităților practice: a şti cum să câştigi bani din munca depusă anterior --- „*Pentru că dacă-l pui acolo să-ți aducă măceşe, sigur că trebuie să depună un efort şi vede şi el cât de grea e munca, să se urce pe... eu ştiu... pe grupurile acelea de măceşi, se zgârie, se înțeapă, se... eu ştiu? Şi prețul este destul de mic. Când vede că aduce 2 kg, sau 3 kg de măceşe şi ia decât 2-3 lei, vă dați seama, zice „maaamă". „Păi vedeți mă? Aşa trebuie şi voi să îi înțelegeți pe părinții voştri. Ei vă creează toate condițiile, numai voi să le aduceți şi voi beneficiul acesta, rezultate."* Totodată, fondurile adunate sunt folosite în alte activități, iar copii învață să respecte munca.

Obiceiuri sănătoase în Europa – comuna Gugeşti, județul Vrancea

Obiceiuri sănătoase în Europa este cea mai importantă activitate extra-curriculară desfăşurată de Şcoala de la Gugeşti, în cadrul unui proiect multilateral Comenius. Aceasta constă într-un schimb de informații privind specificul cultural, tradițiile şi modul de trai în comunități de peste graniță prin experiență directă de comunicare cu elevii din aceste țări. În cadrul proiectului au luat parte şcoli din patru țări diferite ale Uniunii Europene (Italia, Spania, Bulgaria şi România), astfel încât în cursul anului s-a realizat un schimb de vizite între Spania şi România. Competențele dezvoltate prin această activitate sunt cele de comunicare, chiar interculturală, formarea deprinderilor legate de igienă, alimentație şi combaterea consumului de droguri. Acestea nu se leagă de o anumită disciplină şcolară, ci a cuprins mai multe activități care au avut loc atât în şcoala din localitate, cât şi în străinătate, copiii care au luat parte fiind în ciclul gimnazial. „*Proiectul este promovarea unui stil de viață sănătos, se numeşte „Obiceiuri sănătoase în Europa" şi cred că este o mare oportunitate pentru elevii noştri, mai ales că în ziua de astăzi observăm clar că ei sunt îndreptățiți către consumul de chipsuri, şi mâncare deloc sănătoasă... a presupus un efort destul de mare…"* (consilier educativ).

În plus, proiectul a dezvoltat competențe nu doar în rândul elevilor cât şi al profesorilor, aceştia intrând în contact cu un stil de predare mult mai orientat spre comunicare deschisă față de elev – ceea ce susține pe termen lung dezvoltarea acestor abilități şi în rândul copiilor care nu au participat direct – lanț indirect de beneficiari. *„Dincolo, copiii*

ceilalți au mai mult curaj de a-şi exprima opinia. Cred că ar fi bine să îi învățăm şi pe ai noştri să fie mai comunicativi şi de ce nu, să spună ce au de spus, într-o manieră decentă, elegantă, argumentată... să fim noi deschişi către dialog. Că ştiți profesorul nu este nici zeu, nici Dumnezeu, e şi el un om în final şi poate câteodată şi noi mai avem de învățat şi de la elevi..." (consilier educativ).

Evenimentul din România, organizat la Căminul Cultural din Gugeşti, a presupus pregătirea materialelor de prezentare a tradițiilor românești, diverse activități culturale şi recreative, alături de excursii cu invitații din Spania. Şcoala s-a ocupat cu planificarea activităților, precum plimbări prin împrejurimile comunei, vizite la agenții comerciali, la fabrici şi activitățile tematice despre igiena personală, alimentația sănătoasă, combaterea consumului de droguri cât şi educația sexuală. „*Comunicare, îmbunătățirea comunicării în limba engleza, cunoaşterea de persoane, de obiceiuri din alte țări, pentru că în momentul în care vizitezi o țară vezi şi cum se mănâncă. Deci lucruri de cultură... asta a fost, îmbunătățirea şi apoi un stil de viață sănătos. Să învățăm să mâncăm sănătos, campania asta antifumat, şi mai era ceva cu politici de etichetare folosite, mai nou, şi mai era ceva despre activitatea, educația socială, efectiv"* (directoare).

Şcoala a fost puternic susținută de Primărie care a facilitat vizitele la agenții economici din zonă şi a susținut logistica necesară (autocare, spații, chiar şi organizarea mesei festive, etc.).

Atât şcoala cât şi părinții s-au mobilizat pentru organizarea tuturor activităților la care au luat parte împreună cu copiii români şi copiii spanioli. Părinții au oferit cazare şi au pregătit o masă tradițională (festivă) spre sfârşitul proiectului,

iar Primăria a sponsorizat cu materiale necesare întâlnirii şi activităţilor (caiete, blocuri de desen şi alte papetării). Un asemenea proiect de mare anvergură face ca participarea locală să fie mult mai consistentă. „*Programul l-au făcut împreună cu mine, ce trebuiau să viziteze, unde trebuiau să meargă, am luat legătura în judeţ la primarul municipiul Focşani, cu Panciu, cu Fabrica de lapte. Le-am pregătit pliante, fiecare dintre noi... şcoala a dat o parte, noi am dat o parte. Da, zic eu a rămas o chestie" (primarul).* Contrar obişnuinţei, când părinţii elevilor mai mari nu se implică la fel de mult cum o făceau când copiii urmau ciclul primar, amploarea acestui proiect a constituit un motiv care i-a atras pe părinţi pentru că a reprezentat o certitudine a beneficiilor pe termen lung. În acest proiect, garanţia a fost aceea a unei excursii în Spania de care beneficiau copiii lor în următoarea etapă a proiectului, când venea rândul elevilor din Gugeşti să îi viziteze pe cei din Spania.

În plus, proiectul urma să mai cuprindă şi alte 2 etape: Italia şi Bulgaria în care de asemenea urmau să meargă elevi din şcoală şi ce este cel mai important, prin rotaţie – astfel în total numărul copiilor care ajungeau să aibă experienţa unei călătorii „în afară" era motivant. „*Este un proiect Comenius la care noi unii copii, de exemplu în luna mai au fost la noi copiii din alte ţări şi aşa vom locui şi noi la ei. Deci asta ar fi o activitate fiindcă este cum ar veni un schimb de experienţă" (focus grup cu copiii).*

A existat permanent o colaborare foarte bună între profesori şi părinţi, atât în situaţii în care şcoala a cerut ajutorul părinţilor, dar şi cazuri în care iniţiativa de a ajuta şcoala le-a aparţinut lor în totalitate (în nici unul din cazuri nu au existat refuzuri). Fiind un proiect de amploare, cei implicaţi au aranjat şcoala pentru a primi musafiri, au zugrăvit clasele, au făcut amenajări interioare, iar la venirea invitaţilor, părinţii au pregă-

tit mese pentru oaspeți şi au găzduit copiii din Spania. Totodată, la pregătirea activităților au contribuit şi sponsorizările venite din partea agenților economici, care sunt şi părinți cu interes particular în a susține o anumită activitate, de obicei furnizând materiale prime. În plus, acest proiect a mobilizat întreaga comunitate pentru că a intervenit Primarul pentru a facilita accesul la fabrica de confecții din zonă, vizită de copii în timpul activității, şi pentru a rezolva mijloacele de transport pentru aceste scurte excursii.

"Sunt săritori pentru că au şi o părere bună despre şcoală. S-a văzut şi la inspecția asta pe care am avut-o noi de la inspectorat, şi reieşea faptul că părinții au încredere mare în profesori, în şcoală, în conducere. Da, li s-a aplicat un chestionar de satisfacție cu şcoala, odată cu inspecția cu şcoala, şi la părinți şi la elevi" (focus grup mixt).

„Deci la modul ăsta, ei... vin la şedința cu părinții, şi zic haideți că strângem noi bani, cumpărăm nişte vopsea şi amenajăm clasa, la modul ăsta" (învățătoare).

Profesorii au lăudat comunicarea foarte bună cu copiii spanioli (în limba engleză). „*Da, a fost în primul rând serbarea pe care au organizat-o învățătorii şi profesorii de aici. Aici mi s-a părut foarte importantă comunicarea dintre copiii străini şi copiii noştri. S-au înțeles foarte bine*"(director adjunct). De asemenea, a fost un proiect despre care s-a auzit mai departe de granițele comunei, până în Focşani. Şcolii din Gugeşti i s-au recunoscut eforturile, ajungând astfel şi în presa din Focşani. „*S-a vorbit foarte mult despre asta şi se va mai vorbi şi sigur sunt apreciate toate activitățile pe care le facem, nu mergem numai pe proiectul acesta"* (profesor engleză).

"E un punct forte, e singurul proiect la nivel de județ Vrancea. Trebuie să spunem că suntem mândri de acest lucru".

BIBLIOGRAFIE

- Carnegie Council on Adolescent Development. (1992). *A matter of time: Risk and opportunity in nonschool hours*. Washington
- Eccles, Jacquelynne S. and Bonnie L. Barber. 1999. "Student Council, Volunteering, Basketball, or Marching Band: What kind of Extracurricular Involvement Matters?" *Journal of Adolescent Research*, 14, 10-43.
- Eccles, Jacquelynne S., Bonnie L. Barber, Margaret Stone, James Hunt. 2003. "Extracurricular Activities and Adolescent Development." *Journal of Social Issues* 59: 865-889.
- Feldman, Amy L şi Matjasko Jennifer L. 2005. „The Role of School-Based Extracurricular Activities în Adolescent Development: A Comprehensive Review and Future Directions", *Review of Educational Research*, 75:129.
- Holland Alyce, Andre Thomas. 1987. „Participation în Extracurricular Activities în Secondary School: What Is Known, What Needs To Be Known?", *Review of Educational Research*, 457:437.
- Mahoney, J. & Cairns, R. (1997). Do extracurricular activities protect against early school dropout?, *Developmental Psychology*, 33, 241-253.
- Mahoney, J. L. (2000), School Extracurricular Activity Participation as a Moderator in the Development of

Antisocial Patterns. *Child Development*, 71, 502–516. doi: 10.1111/1467-8624.00160

- MECTS, 2010. *Raport asupra Stării Sistemului Național de Învățământ.* http://www.romaniacurata.ro/spaw2/uploads/files/Starea_Invatamantului_2010.pdf
- Newmann, F. M., G.G. Wehlage, S.D. Lamborn. (1992). "The Significance and Sources of Student Engagement." In *Student Engagement and Achievement in American Secondary Schools*, F.M. Newmann (ed) , pp. 11–30. New York: Teachers College Press
- Youniss, J., Bales, S., Christmas-Best, V., Diversi, M., McLaughlin, M., & Silbereisen, R. (2002). Youth civic engagement in the twenty-first century. *Journal of Research on Adolescence*,12(1), 121-148.